

K 12.659
2

1936. ნინოწვილი

ქართული
წიგნობა

წიგნი

პ ა რ ტ ა ხ ი

პროფ. აკ. შანიძის რედაქციით

სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა

თ შ ი ლ ი ს ი 1935

899.962.1-32

ფაქტ.

გან. ნინოშვილი

3/43
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

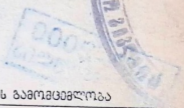
კ ა რ ტ ა ს ი

ავტობიოგრაფის მიხედვით გამოცემული
შენიშვნებითა და ლექსიკონითურთ

პროფ. ა. შანიძის რედაქციით

ჩრ-2.358

ჩ 12.659
2

სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა

ტფილისი 1935

117. [2] კკ. 1710. 20.40. ყა 3-2-4

39

უნივერსიტი და ლექსიკონი
ქართლ ლომთათიძის

საქართველო
თბილისი

ნიმუში 2000

კორექტორი — ქ. ლომთათიძე
გამომცემი — გ. იმედაშვილი
დადგენა წარმოებ. 20/X-34
ბელმოწერილია 1/XII-34
მთავლიტ. რწმ. № 29
შეკვეთა № 114
ტირაჟი 2000
ფორ. 36 x 53

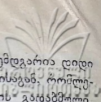
სპეც-2000
საქართველო

წ ი ნ ა ს ი ტ ყ ვ ა ო ბ ა .

ეგნ. ნინოშვილის ბელეტრისტულ ნაწარმოებთა შორის „პარტახი“ ერთად-ერთი თხზულებაა, რომლის ავტოგრაფს ჩვენამდე სრულად მოუღწევია¹⁾. ხელნაწერს დიდი მნიშვნელობა აქვს არა მარტო ამ თხზულების პირვანდელი სახისა და ავტორის სტილისტიკურ-ორთოგრაფიულ თავისებურებათა დადგენისთვის, არამედ საზოგადოდ ეგნ. ნინოშვილის ნაწერების ყოველ მხრივ გათვალისწინებისთვისაც.

მაგრამ არის კიდევ მეორე გარემოება, რომელიც გვაიძულებდა ყურადღება მიგვეპყრო „პარტახის“ ჯეროვანი გამოცემისათვის. ე. ნინოშვილის ნაწერებში მომქმედი პირები გურულ კალოზედ ლაპარაკობენ. ნიჭიერი მწერალი კარგად იცნობს გურულ კილოს, რომლის წიაღში იგი დაბადებულა და აღზრდილა და საზოგადოდ სისწორით ასახავს ამ კილოს ვითარებას 90-იან წლებში. რადგანაც ყოველი კილო და მათ შორის გურულიც მუდამ ცვალებადობას განიცდის და დღევანდელი მისი სახე უკვე ის აღარ არის, რაც უნდა ყოფილიყო ორმოციოდე წლის წინათ, ამიტომ ეგნ. ნინოშვილის ნაწერებს საზოგადოდ და განსაკუთრებით მის „პარტახს“ უაღრესი მნიშვნელობა ენიჭება ქართული დიალექტოლოგიური თვალსაზრისითაც.

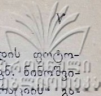
¹⁾ მოიპოება კიდევ ნაწყვეტი „გოგია უიშვილის“ პირველი ვარიანტისა [„სახალწლო პურ-ღვინო“].

„პარტახის“ ხელნაწერი (№ 4908S) შემდგარია დიდი ფორმატის (23×35.5 ს. მ.) ორი რვეულისაგან, რომლებიც ერთმანეთზე ზემო მხარეს ძაფით არის გადაბმული. პირველ რვეულში 16 ფურცელია, მეორეში კი 12; სულ არის, მათსადაძე, 28 ფურცელი, რომელთაგანაც პირველზე არათერია დაწერილი, თუ არ მივიღებთ ვერსოზე რუსულად გამოყვანილ ადრესს: В общество распространения грамотности среди грузин. წინა ორი ფურცელი პირველი რვეულისა და სათანადო ორი უკანა ფურცელი ამავე რვეულისა, ზურგის ნაწიბურზე გახევის გამო, დაშორებიან ერთმანეთს. ფურცლები დანომრილია, მაგრამ პირველი ცარიელი ფურცელი სათვალავში არაა მიღებული. მოთხრობა იწყება მეორე ფურცლის პირველ გვერდზე და თავდება უკანასკნელი (28-ე) ფურცლის პირველზე (თუ დანომრილების მიხედვით ვიმსჯელებთ, იწყება პირველზე და თავდება 27-ზე).

მოთხრობა დაწერილია საკმაოდ გარკვეული ხელით, მაგრამ შიგ ბევრი შესწორებაა შეტანილი, რომელთა უმეტესობა ავტორს ეკუთვნის, ზოგი კი რედაქტორს (თუ რედაქტორებს). ავტორის შესწორებანი ყოველთვის შინაარსეულ მხარეს ეხება, რედაქტორისა კი უმთავრესად სტილისტიკურ-ორთოგრაფიულს. ერთი ამ რედაქტორთაგანი გ. წერეთელი, მოთხრობის სათაურის ზემოთ დატოვებულ თავისუფალ აშიაზე წერს ასოთ-ამწყობის საყურადღებოდ: „ვლას, ამ მოთხრობის პირველი თავი ააწყვე, დედანს გაუფრთხილდი, კარანდაშით დაწერილს ყურადღებას ნუ მიაქცევ. გ. წერეთელი“.

მოთხრობა ჩვენ ისე დავბეჭდეთ, როგორც ავტორს შეუსწორებია, სხვათა შესწორებანი და შენიშვნები მხედველობაში არ არის მიღებული. ავტორის მიერ პირვანდელი სახით მოცემული ვარიანტები შენიშვნებშია მოქცეული.

„პარტახის“ ხელნაწერის ორი გვერდის ფოტო-
ცინკოგრაფიული სურათი მოთავსებულია ეგნ. ნინოშვი-
ლის თხზულებათა მეორე ტომში („ფედერაციის“ გა-
მოცემა, 1932, გვ. 84—85) და დედნის ვითარებას მკით-
ხველი რამოდენადმე იქიდან გაითვალისწინებს.

ამ გამოცემას ახლავს ქეთ. ლომთათიძის შენი-
შვნები და ვრცელი ლექსიკონი, რომელიც მოთხრობის
აღგილების სისწორით გავებას ძალიან აადვილებს.

ჩემი შენიშვნები ეგნ. ნინოშვილის ენის თავისებუ-
რებათა და „პარტახში“ მოცემული გურული კილოს
მასალების შესახებ სხვაგან იქნება დაბეჭდილი.

22. V. 1935.

ა. შანიძე.

ქართული
ენების ინსტიტუტი

ქ ა რ ტ ა ბ ი

პ ა რ ტ ა ხ ი *

(მოთხრობა გურიის გლეხ-კაცის ცხოვრებისა)

I

რაღაც გამოურკვეველი სევდა შემოგაწვება გულზედ, როცა სოფელ ..ში ერთ ყრუ მიდამოს გაუვლით მახლობ- 5
 ლად: ტყით დაჩდილული ფერდოს ძირში, რომელსაც პა-
 ტარა ჩქრიალა მდინარე ჩაუვლის ახლო, დგას ფიცრული
 სახლი, რომლის სახურავი თითქმის სულ ჩანგრეულა, უსა-
 ხურაოდ დარჩენილი კედლები სტიქიონთ ძალით გაშავე-
 ბულა, აქა-იქ ღოჯებში ცოტათი დამპალა კიდევ, ხავსი
 მოჰკიდია, სუროთი მობარდულა. დანარჩენი შენობები ზო- 10
 გი, ეტყობა, წაუღიათ და ზოგი კი, მაგალითად ფაცხა,
 საძროხე და მისთანა წვრიმალეები დამპალა და დაღეწი-
 ლა. ქისკრიდან და ეზოს ღობიდან მხოლოდ აქეთ-იქით
 გადაზნექილ-გადმოზნექილი ურთხლის ბოძები და სარე-
 ბი დარჩენილა. ეზო ტევრად გადაქცეულა, ბარდ-ეკალს 15
 მოუცვამს, ნორჩი ხეხილები—ლეღვი, ატამი, ბია და სხვა
 საქონელს დაუმტვრევია და გაუფუჭებია. სულ მთლად
 აქაურობა სამარისებურ მყუდროებას მოუცვამს. იმ სოფ-
 ლის ხალხი, მეტადრე ქალები და ბავშვები, როცა გაივ-
 ლიან ამ ყრუ მიდამოს სიახლოვეს, შეაფურთხავენ, თვალს 20
 მოარიდებენ და „წმინდაო გიორგი, შენ დამიცევი“ო
 იტყვიან პიჯგრის წერით.

პირველად რომ ამ მიდამოს ნახავთ, ნაღვლიანი ფიქ-
 რი და კითხვები გებადება: ერთ ღროს აქ აღამიანს უც-

*) პარტახი—უპატრონოდ დარჩენილი სახლ-კარი და მიდამო

ხოვრია, უმოქმედია, ცდილა თავის ცხოვრების გაუმჯობესებისთვის, უშენებია, უმამულებია აქაურობა, ნება ეს ადამიანი? ნუ თუ გაქრა, აღიგავნე მისი მისწრაფება! ნუთუ ეგეთი უსაფუძვლო მოჩვენებაა ადამიანის ცხოვრება! ცხოვრების ერთ რომელიმე უკუღმა ნასროლ ტალღას გაუქვრია ამ მიდამოში სიცოცხლის ლამპარი!

რამდენიმე წლის წინეთ—მაშინ ეს მიდამო ყრუ და გავერანებული კი არ იყო—ზემო აწერილი სახლის გვერდს მიუჯდა ცხრამეტი, თუ ოცი წლის ქალი და რაღაც სასო 10 წარკვეთილებით ხელ აპყრობილმა წარმოსთქვა: „ღმერთო, იგი დღეი რეზა არ დააქციე, რაც დღეს მე ჯვარი დამწერეს“ო.

— იმ დღეს ნუ სწყევლი-მეთქინ, გითხარი! თუ გინდა შენი თავი დასწყევლე, ჯვარის წერასთან რა ხელი 15 გაქ!—უთხრა პირველს ხმელ-ხმელმა, ჯერ კიდევ ყმაწვილმა, საკმაოდ ლამაზმა ქალმა, რომელიც ამ ლაპარაკზე გამოვიდა სახლიდან და დაჯდა პირველი ქალის მახლობლად.

— ჩემ თავს ვსწყევლი, პო, ჩემ თავს!—უპასუხა გავავრებით პირველმა.

20 — ვითამ რომ სწყევლი, მერე რა გპირს შენ საწყევლელი? ახლა მოგინდა უპატრონოთ ბუნდრუკი შენს ბიძაშვილსავეით? უკაცრავათ, შენ ახლა პატრონი გყავს, იმისთანაი პატრონი, რომ ქვესკნელში ჩახვიდე, იქინეიც მიგაგნებს და ამოგათრევს. იგი არ იფიქრო კიდევ, ზო- 25 გიერთები რომაა ლამბი, ჯერან იგი იყოს. ფეხის გადადგმა რომ იფიქრო, ბაწრით ჩამოგაკიდებს და ჩამოგარჩობს!

— ღმერთო, სა-წევლე აწი! აღარ გეყვენ იგი, რაც გული მომიკალით და ახლა აქანაიც გამომდიე! დამეთხუეთ-მეთქინ, გიჩივი, დამეთხუეთ!—უთხრა პირველმა.

— იძახე ახლა, სა წვევიდე და სა წვევიდე-თქვა! ძალ-
ლუანი თვალ-ყური კი გაქ იმ წასვლაზე, მარა იგი დღე
შენ არ მოგესრობა!—უპასუხა მეორემ.

— ველარ გაძეხით ჩემი ნწვალეებით! აბა, ჰა, მოდით
და ქამეთ ჩემი ხორცი! 5

— ქალო, შენ ნამეტარი ეიგდე თავი! გამომდგარ-
ხარ ქვეყნის შარაზე და ყვირი ქამეთ ჩემი ხორციო! რა
კაცის მჭამელათ გვნახე ჩვენ! აღარც შიშო, აღარც მორი-
დებავ! კი მემართლება, რომ მიჩივა შვილი—შენ მიქენი
ყოლიფერი სიავეო.—ამ სიტყვებით გამოვიდა სახლიდან 10
მესამე ქალი და დაჯდა მოდავე ქალების სიახლოვეს.

ეს მესამე ქალი იქნებოდა ორმოცდა ათი წლის. ეს
იყო ხმელ-ხმელი, მომადლო ტანის, სწორი, ჩამომქნარი
პირისახის, რომელზე ეხლაც ეტყობოდა, რომ ერთ დროს
ლამაზი უნდა ყოფილიყოსო. 15

— ახლა აგიც გამოჰყვა! აბა, ჰა, შეეწიეთ ნადათ
დედა-შვილმა ერთქამეთს და დამესიეთ მე! ფუი, თქვენ ქა-
ლობას!—უთხრა პირველმა ქალმა მოხუცებულს.

ამ სიტყვებმა ისე გააცეცხლა მოხუცი ქალი, რომ
პირისახე დაემანჭა.—„რავა? მე ფუი!“—მრისხანეთ ჰკით- 20
ხა იმან პირველ ქალს.

— ვის, ქალო, ფუი, ნენას?! აგიც აღარ დაგვაკე-
ლი! მარა კი ემართლები, რომ ჯერანს არაფერამდი შენი
შერთვა არ უნდოდა და ნენამ ძალათაი შეართვია შენი თა-
ვი. ახლა მის მაგიორში თვალში აფურტნი და ფუიო 25
უძახი!—წაეკიდა ამ სიტყვებით პირველს მოხუცის მაგიერ
მეორე ქალი.

— ღმერთმა გიქნა თქვენ იმისთანაი კაი, რავაიც მე
მიქენით!—უთხრა პირველმა.

— რავა, ნენას კაი არ უქნია შენდა? შენ კი იშონი-
ლი ჯერანისთანა ქმარს!—გაკვირვებით ჰკითხავს მეთრეფი.

— დიეთხუე, ციცავ! თქვა და იგივე მეთრეფისა
გინდა! ბატონიშვილის ქალს ეკადრებოდა ჩემი ჯერან
5 ქმარათ; ვადევეკიდეთ, შევართვიეთ აი მაიმუნი ცოლათ
და ახლა ხედავ, რას გვიჩივა!—ბრაზმორევით უთხრა მო-
ხუცმა მეორე ქალს.

ამის შემდეგ ქალებმა კიდევ კარგა ხანს ილაგეს, ბევ-
რი მწარე და შხამიანი სიტყვები უთხრეს ერთმანეთს.
10 ამათაში მოსალამოვდა და ქალებმა დავაც შესწყვი-
ტეს, რადგანაც მუშა-კაცი მოვიდოდა ყანიდან და ვახშა-
მი უნდა მოემზადებიათ. სამივე ქალს ისეთი გაფანტულო-
ბა და მოქანცულობა ეტყობოდათ საქმის კეთების დროს,
რომ გეგონებოდათ, რალაც დიდი ფიზიკური შრომა გა-
15 დახელიათ თავზე და იმას დაუღლიაო. ესლა ისინი ხან-და-
ხან წაჰკრაგ-წამოჰკრავენენ ერთმანეთს ან მწარე სიტყვებს
და ან წყევა-ლანძღვას. მაგალითად მოხუცმა ქალმა თი-
ლი მოიტანა თაროდან, სანაყი ქვის მოტანა კი დაავიწყ-
და და, როცა ამ უკანასკნელის მოსატანად წამოდგა, დაიწ-
20 ყევლა:

— „ღმერთო, დუუჟარქე ტვინიც და გრძნობაც, ვინ-
ცხამ ასე მომაქცია დღეს“ო.—„თუ მტყუანი ვიყო, აგის-
რულოს, თუ არა და შენ დაგმართოს“ო,—მოისმა ამის
პასუხად.—„გველი დაგეკიდა იმ ენაზე, თუ მის დღეში არ
25 იწყევლებოდე“ო,—მოისმა მესამე ხმა.

II

ჯერან ტევრიძე გლეხ-კაცის პირობაზე, ძალიან სა-
ხელოვანი ყმაწვილი კაცი იყო თავის სოფელში. მაღალი
ტანის, ბეჭებში კარგა მოყვანილი, ცოტა მოშავგვრემანო,

ვაეკატური ლამაზი პირისახის და, რაც შეეფერება უსწავლელ
კაცს, კარგი სიტვა-პასუხის პატრონი. ამასთან მუქი მუშა
და მეოჯახე. იმ სოფელში ჯერანზე უკეთესი და შეძლებული
გლები ორიც არ მოიპოებოდა. ორ ოთახიანი, ყავრით
დახურული ფიცრის სახლი, მეორე კიდევ ისლით დახურუ- 5
ლი პატარა ფიცრულა სახლი საკმლის საკეთებლად, კაი
ბელელი, ფაცხა, „ნალია“,*) ოჯახისთვის საჭირო სხვა-და-
სხვა პატარა შენობები, ერთი უღელი ხარი, ორი მეწველე
ძროხა, ღორები,—ესენი ყველა მოეპოებოდა ჯერანს და
ეს დიდ შეძლებად ითვლება გლებ-კაცობაში. ამასთან 10
პატონისაგან დახსნილი თორმეტი „ქცევა“ საკუთა-
რი მიწა—საყანე და ვენახიანი, კარგა მოზდილი ეზო,
ნიგვზის ხეებით დაჩდილული, ეზოზედ მოდებული „საჩე-
ხი“, რომელშიაც შეშა, წკნელი, სარი და სხვა ამისთანაო-
ბა თავის დღეში არ გამოეღეოდა. რა ბძანებაა, გლებობაში 15
ჯერანისთანა შეძლებული ასზე ერთი ძლივს მოიპოება.
მართალია, ჯერანს თავისი ოჯახის მოწყობა დიდ შრო-
მად უჯდა, ბევრჯელ ღამე დღეზედ მიუტანებია მუშაო-
ბაში, ბევრჯელ ისე გასჭივრებია ტვირთი, რომ თავისი
გაჩენის დღე უწყევლია. როცა სახლის და ბელის ფიც- 20
რები გამოჰქონდა ტყიდან, მხრები და ზურგი მეკურტნე
ცხენის ზურგივით დაუშავდა, ტუჩები დაუსკტა და სისხ-
ლი მოსდიოდა ზედ. მაგრამ ისიც კარგია, რომ მისი ამგვა-
რი შრომა დაუჯილდოებელი არ დარჩა. უმეტესი ნაწილი
გლებობისა ჯერანზე ნაკლებ შრომას არ ეწევა, მაგრამ 25
მაინც არა აბადია რა. ეხლა ჯერანს სხვა-და-სხვა მოვა-
ლეობის გადახდაც აღარ უჭირდა სხვა გლებებივით; ხან
სიმინდს ყიდდა, ხან ღომს და ამ საშუალებით ყოველთვის

*) ნალია—სასიმინდე.

თავის დროზე აძლევდა „ფოსტის ფულს“ და სხვა გადასახადებს. ამის შემდეგ გასაკვირვალის არ არის, რომ ჯერანს ბევრი იმ სოფლის გლეხ-კაცი ნატრობდა სიძველე ბევრ ღარიბ აზნაურის ოჯახსაც ეჭირა თვალი ჯერანზე—

5 ვინიცობაა, ცოტა რამ მოგვეცეს სასყიდლად და ჩვენი ქალი ითხოვოსო. მაგრამ ჯერან ძლიერ ფთხილობდა და აზვიადებდა ცოლის შერთვას.—„კი, პაწაი რომ დევიხარჯო, აზნაურის ქალს მომცემენ ცოლათ, მარა რაი! დაჯდება ამ ჩემ ნაკეტავ ოჯახში და იტყვის: ჩემა ბედმა ყაძახის ხელში ჩამაგდო და ჩემ სიცოცხლეში მაინც ვჭამ მის ოჯახსო. გეიჩენს კურუებს და ვინცხას მომაკვლიებს. არა, არაა ჩემი საქმე!“—ფიქრობდა ჯერან. გლეხის ქალებში ატანდა თვალ-ყურს, მაგრამ ჯერ ვერსად ენახა შესაფერი: ზოგის თვალადობა არ მოსწონდა; ზოგი ლამაზი იყო, მაგრამ

15 შშობლები მეტისმეტად ღარიბი ჰყავდა და ამიტომ სწუნობდა; ზოგი ლამაზიც იყო, გლეხის პირობაზე შეძლებული ოჯახის ქალიც, მაგრამ „იმისთანაი ეშმაკური თვალეზი აქ, რომ წმინდათ ვერ შეინახავს თავს“—ო და ამიტომ არ ირთავდა. ამასთან ჯერანს ცოლის შერთვა

20 ისე არ შეეძლო, თუ მისი დედა და დაჯ თანხმა არ იქნებოდნენ.—„იგი კაცათ არ მიხსენებია, ვინც დედის უნებურს იზამს“ო, ამბობდა ჯერან, რომელიც მართლაც დიდი პატივით ეპყრობოდა დედას და დას. ამ უკანასკნელებს, რასაკვირველია, მზე ჯერანზე ამოსდიოდათ. მართალია, ხან-და-ხან უკმაყოფილებაც მოუფიქროდა ჯერანს ან

25 დედასთან, ან დასთან, აწყვინებდნენ ერთმანეთს, გაიბუტებოდნენ, დამღურდებოდნენ, მაგრამ კარგად რომ გაგეშინჯათ მათი უკმაყოფილების საგანი, აი რა განოდიოდა: რომელიმე ამათგანი რაბე მიზეზის გამო უსაყვედურებდა

30 მეორეს—ჩემი სიყვარული და პატივცემა არ გაქვსო. ეს

უკანასკნელი იწყენდა—იქვი როგორ შემოიტანა ჩემზე/
„იგი თვარ მიყვარს, აბა, ვილა მეყვარება ჩემყენებე //
სხვაი“ო. ამ მიზეზისაგან გამოწვეული საყვედური ხანდა
ხან გვარიან ქარ-ბუქად გადაიქცეოდა, მაგრამ დიდხანს ვერ
გასტანდა, ადრე ცხრებოდა და მთელი ოჯახი ისევ ერთ სუ- 5
ლად და ერთ გულად ცხოვრობდა. ამ ერთ სულ-გულობას
ხელს უწყობდა ოჯახის მცირე-რიცხვიანობა: დედა და
და-ძმა—ამათზე მეტი არავინ იყო ჯერანის ოჯახში. ხვა-
რამზე (ჯერანის დედის სახელია) დადიოდა მკითხავებ-
თან და აკითხვებდა—ჯერანს როგორი ბედი მოელის ცო- 10
ლის შერთვაშიო. მკითხავები აიმედებდნენ: „დიდი ბედნიე-
რი შეიქნება ცოლის შერთვით“ო. მაგრამ თუ ვინ უნ-
და აერჩია ხვარამზეს სარძლოდ, ამის შესახებ კი არას
ეუბნებოდნენ. ვაჟიშვილის დაქორწილებას გარდა, ხვარამ-
ზეს ქალიშვილის გათხოვებაზედაც უნდა ეზრუნა. ელისაბედ 15
(ჯერანის და) წლოვანებით უფროსი იყო ძმაზედ. მაგრამ,
ხვარამზეს ფიქრით, ვაჟიშვილის შესახებ ზრუნვას დედის-
თვის ყოველთვის უპირველესი ადგილი უნდა სჭეროდა. ამ
მოსაზრების წინააღმდეგ ელისაბედიც ვერას გაბედავდა
თუმცაღა მისი გათხოვება საკმაოდ დაგვიანდა. 20

მაშინ თვრამეტი წლის იყო ელისაბედ, რომ შეუყ-
ვარდა ერთი მეზობელი ყმაწვილი კაცი, რომელსაც ყანა
ჰქონდა ჯერანის ზიარი. ეს იყო კარგი თვალ-ტანადი მუ-
შა-ბიჭი, ოცი-ოცდა ორი წლისა. ბევრი ღამე გაეტარებია
ელისაბედს უძილოდ ამ ყმაწვილზე ფიქრით; დარწმუნებუ- 25
ლი იყო, რომ ეს ყმაწვილი კაციც თავის მხრივ არ იყო
გულგრილად მასთან—უყვარდა ელისაბედ. მაგრამ ეს სიყ-
ვარული ისე გამოუთქმელად ჩაკლა ელისაბედმა თავის გულ-

ში, რადგანაც ბოზობად ჩაუთვლიდნენ დედა და ძმა, რომ გაემხილა—მიყვარს და იმაზე გამათხოვეთო. ან კიდევ ძმის დაქორწილებამდე როგორ უნდა გათხოვეთო.

- თუმცაღა თავის გათხოვების საქმეში ელისაბედს არ
- 5 ქონდა ხმა და უფლება, მაგრამ ძმის დაქორწილებაში დიდ მონაწილეობას იღებდა და პირდაპირ მოვალეობადაც სთვლიდა თავის მხრივ ამ საქმეში მონაწილეობის მიღებას. მისი ფიქრით, სულ მთლადაც დედის და დის მოვალეობა იყო ჯერანისთვის საცოლო ქალის მონახვა. — „მა
- 10 მა რომ გვეყავდეს ცოცხალი, მაშინ ჩვენ აღარ გვექნებოდა ხმაი. მარა მამა აღარ გვეყავს. ჩემი ძმის ჭირისუფალი ახლა მე და ნენაი ვართ, ახლა ჩვენ თავზეა მისი ცოლის შერთვა“ო—ფიქრობდა ელისაბედ. როგორც დედა მისი, ისე ელისაბედიც დადიოდა მკითხავებთან ჯერანის ბედის
- 15 საკითხავად; ქონდა მოლაპარაკება შუამავლებთან; ზოგ შუამავალს დედის დაუკითხავადაც უარით ისტუმრებდა. ერთი-ორი შუამავალი კიდევ გამოლანძლა: „რავა გაბედე ჩემი ძმისთვის ასე გლახა ქალის თქმაი“ო. რაც შეიძლება გლეხის ქალისაგან, ელისაბედ ამპარტოვანი და მედი-
- 20 ღური ქალი იყო. ამიტომაც არც ერთი არ მოსწონდა იმ ქალებში, რომლებსაც მისი ძმის საცოლოდ ასახელებდნენ შუამავლები. მისი ფიქრით, ჯერანის ცოლი ძლიერ კარგი თვალ-ტანადიც უნდა ყოფილიყო და კარგი ოჯახის შვილიც, კკუა-გონება და სიტყვა-პასუხის პატრონი. აბა, რა
- 25 საკვირველია, ხშირად მოსვლია ელისაბედს ძმასთან უკმაყოფილება, როცა ამ უკანასკნელს უხუმრია—ეს და ეს ქალი უნდა შევიერთოო.

— არა, მითხარი, რავა გეივლე გულში იმის შერთვა? — ეტყოდა საყვედურით ელისაბედ.

— რეიზა, ვითამ, რა უქირს? მე კი მომწონს და! —
აჯავრებდა ჯერან.

— შენ მაინცი მის მეტი ხათრი და მორჩიდება არ გაქ
შენი დედის და დის!

— არა რაცნა ესე დამიჯდა თვალში, უნდა შევი- 5
რთო!

— ჯერ დედა და დაი დაგვკალი და მერე შეირთე!
— ანჩხლდებოდა ელისაბედ.

— ახლა ასე რომ გაცეხლთები, რა ბრიყვი მნახე მე,
რომ შენ და ნენაის უნებურათ ცოლი შევირთო! 10

— მეც გამიკვირდა, მარა შენ ესე თქვი, რომ მარ-
თალი მეგონა — იტყოდა ბოლოს დამშვიდებული ელი-
საბედ.

III

ერთს შაბათ საღამოს ჯერანს ესტუმრა მამიდა
მისი, ქალიჯან, რომელიც გათხოვილი იყო ერთ ახლობელ 15
სოფელში.

ქალიჯან საკმაოდ მოხუცებული, მაგრამ სამა-
გიეროდ რიხიანი და კარგი სიტყვა-პასუხის დედაკაცი იყო.

მას დიდი სიყვარული წაჰყოლოდა იმ ოჯახის, სადაც და-
იბადა და აღიზარდა. ხვარამზემაც კარგად იცოდა, რომ

მისი მული კეთილის მდომე იყო მისი და მისი შვილების, 20
ამიტომ დიდი სიხარულით ეგებებოდა მის სტუმრად მოს-
ვლას.

ჯერანს და ელისაბედსაც ძლიერ უყვარდათ მამიდა
ქალიჯან. უცხო თავის დღეში ვერ იფიქრებდა ქალიჯანზე,

რომ მას თავისი საკუთარი ოჯახი აქვს და ტევრიძის ოჯახ-
ში ის უფროსი ოჯახის ქალი არ არისო, როცა უყურე- 25
ბდა, რომ ქალიჯან თავისი ძმისწულის ოჯახში მისვლის-

თანავე მიაღაგ-მოაღაგებდა, რაც საჭირო იყო, თუ რამე

არ მოეწონებოდა, შენიშვნას აძლევდა ხვარამზეს და მის
შვილებს: „აი კარქა ვერ გიქნიათ“ო, თანაგრძნობით გულ-
მტყუფნებდა და გაუწყრებოდა, თუ რამე ურთიერთობა
და. ყოველივეში პირ-და-პირი და გულ-გახსნილი ლაპარაკი
5 უყვარდა, ქალიჯანს, მიხვეუტლ-მოხვეუტლობა ლაპარაკშია
და საქმეშია ცლიერ ეჯავრებოდა.

— რა ქენი, ჩემო რძალო, ბიქს ცოლი ვერ აფიქრე-
ბიე?—ჰკითხა ქალიჯანმა ხვარამზეს ცოტა ხნის შემდეგ.

10 — რა ვქნა, ჩემო მულო, რომ არ ვხედავ არსად,
თვალში რომ დამიჯდეს, იმისთანა ქალს—უპასუხა ხვა-
რამზემ.

— ახლა ნამეტარს ნურც შენ მეინდომებ. კაი ქალიც
ეყოს, კაი ოჯახის შვილიც, კაი გვარისაც, ეგება ვერ ვი-
შონეთ ასე ყოლიფერამდი შემკული.

15 — აბა, ბაზიდავ, ნულარ ვეძებთ, აგია თუ კაი, ესე
ვინც შეგვხვებება ხელში, შევრთოთ?—საყვედურით უთხ-
რა ქალიჯანს ელისაბედმა.

— ციცავ, შენ ნუ ხარ ნამეტარი გულდიდი! ავს და
კას ნუ ეძებო, რავა იქნება! მარა ნამეტარს ნუ გავჰყო-
20 ბით-მეთქინ, ვჩივი—გაუწყრა ქალიჯანმა თავისებურად
თავის ძმისწულს და მერე მიუბრუნდა ისევ რძალს:

— მე ახლა იმიზა ვარ მოსული, სხვაი საქმე არ
მქონებია, ზალიკა ნარიშვილს ჰყავს კაი ციცაი და, თუ
თქვენც დაგიჯდეს, იგი შევრთოთ-მეთქინ.

25 ზალიკაი ნარიშვილი ერთ დროს თავის სოფელში
განთქმული ვაჟკაცი იყო.

ბატონ-ყმობის დროს ორჯელ აუჯანყა თავის ბა-
ტონს შინაყმები, გახდა მათ მეთაურად და აპირებდა
ოსმალეთში გადასახლებას, თუ რომ ბატონს წერილობითი
30 პირობით არ დაეთმო შინაყმებისთვის და არ მიეცა ის

საღავათი, რომელსაც ეს უკანასკნელები თხოულობდნენ. ერთჯელ კიდე—ესეც ბატონ-ყმობის დროს ~~ფეხი~~ ^{ხელი} ~~შეიშალა~~ ^{შეიშალა} კა რამდენიმე კაცით გზაზედ თავს დაესხა ბატონის მოურავს რავს და დაატოვებინა თავის ნათესავი ობოლი ბიჭი, რომელიც ბატონის მოურავს და მის კაცებს ოსმალეთში გასაყიდად მიყავდათ. მართალია, ის დრო წავიდა, როცა ასეთი უსამართლობისაგან ვაჟკაცობით შეიძლებოდა თავის დაფარვა. მაგრამ ვაჟკაცობის სახელი მაინც დარჩენოდა და ესეც დიდ ძეგლად მიაჩნდა ზალიკას. რაც შეეხება ყოფა-ცხოვრებას, ზალიკაი ძლიერ ღარიბად ცხოვრობდა, რადგანაც თავისი ვაჟკაცობა ძალ-მომრეობასთან ბრძოლაში გაატარა. ამის გამო ცოლი გვიან შეირთო და სიმოხუცის დროს დიდი წვრილშვილი ჰყავდა სარჩენად.

— ზალიკაის? — დაფიქრებით იკითხა ხვარამზემ და შემდეგ განაგრძო — ზალიკაი, მართალია, კი უწინ ქებული ბიჭი იყო, ბატონს ეშინოდა მისი, მარა ახლა ძალუვან ღარიბს ჩივიან. რა ვიცი. ქალი ხომ ძალიანი კაია მაინც?.

— ახლა მე მაჰანკალი არ ვარ, რომ მოვხვე ასე და ესე-მეთქინ. ზალიკაი ღარიბია, აგი შენც ქე გაგიგონია. ესე ციცი კაი ციციია, კაი თვალ-ტანადი, კაი მეოჯახე. მე უფრო კიდევი იმიზა ვიფიქრე აი საქმე, რომ ზალიკაის ოჯახი, თქვენის არ იყოს, მართალი და პირიანი ოჯახია. აწი თქვენც ნახეთ და თუ დაგიჯდეს, იგია, ქე ათხოვნიეთ ბიქს; თუ არა და თქვენ იციით. ესე, ჩემი ჭკუით, ამ ოჯახის შესაფერი კია.

— აბა ბიქს ნუ ვეტყვით ამელამ, ხვალ მე წამოვალ, ვნახავ ქალს და თუ დამიჯდა, მაშინ კიდეც ვუთხრათ და საქმეც გავაკეთოთ — უთხრა ხვარამზემ.

— ბიქს რეიზა ნუ ვეტყვით? შენ ნახვას იგი არ ჯობს, იმან ნახოს და, თუ დღუჯდება ქალი, იმერეთსაჲს დევიწყოთ — უბასუხა ქალიჯანმა.

5 ხვარამზემ ერთხანს არ გაუხდა ამ აზრის თანხმა, მაგრამ ბოლოს, როგორც იყო, მოწყვენენ რძალი და მული ერთმანეთში და გადასწყვიტეს, რომ ჯერანსაც გაანდონ ამ თავითვე ეს ამბავი.

10 სალამოს ჯერანიც მოვიდა ყანიდან შინ. ნავახშმეეს ხვარამზემ გაუმხილა შეილს, თუ რისთვის იყო ქალიჯან მოსული. ჯერანი კარგა ხანს იყო ამის შემდეგ ჩაფიქრებული და ბოლოს თქვა:

— ზალიკაის ქალს მე არ დევიწუნებ, თუ ქალი კი ვარგა.

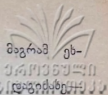
15 — ქალი ნახე და თუ დაგიჯდება, იგია—უბასუხა ქალიჯანმა.

— არა, ნენამ ნახოს. შენ და ნენაი მე არ მიღალატებთ. თუ თქვენ ორს კი დაგიჯდება, მეც ვარს არ ვიტყვი—თქვა გადაწყვეტილად ბოლოს ჯერანმა.

20 მეორე დღეს ქალიჯან და ხვარამზე წავიდნენ ქალის სანახავად. ქალიჯანმა მოიხმო თავისი მეზობელი ზალიკაის ქალიშვილი, ლიზა, და აჩვენა ხვარამზეს. ლიზა იყო თვრამეტი თუ ცხრამეტი წლის ქალი, საკმაოდ კარგა მოყვანილი, სავსე ტანის, შავვრუმანი, მაგრამ სწორი, სავსე და ეშხიანი პირი სახის. რადგანაც ქალიჯანს არ გაუმხელია არც ლიზასთვის და არც მისი მშობლებისთვის, რომ

25 ხვარამზე მის სანახავად იყო მოსული, ლიზაც მოუერთველ-მოუკაზმავი, ისე სადად ჩაცმული მოვიდა ქალიჯანისას.

— ქალიჯან, საქმეზე მოხმარება გინდოდა და იმიზა დამიძახე, მეგონა—უთხრა ლიზამ ქალიჯანს.

ქალიჯანს ეზარებოდა ტყუვილის თქმა, მაგრამ ეხ-
ლა კი რაღა ექნა!

— ხო, საკერავი მაქ პაწაი და იმიზა უპასუხა მან ლიზას.

ლიზამ აიყვანა, დაისვა მუხლზე ქალიჯანის ხატავე- 5
რი კატა და დაუწყო თამაში. ხვარამზე კი ძალზე უჭერეტ-
და, მაგრამ ლიზა არ ამჩნევდა ამას და ისევ-ისევ კა-
ტას ეთამაშებოდა.

— კატა არა, ახლა შენ ერთი კაი მოწიფული ბიჭი
გინდა და იმას უფრო დუუწყებ თამაშობას—გაეხუმრა ქა- 10
ლიჯან ლიზას.

— აბა!—თქვა ლიზამ და სახის წამოწითლებაზე
ეტყობოდა, შერცხვა კიდეც.

— აბა და მე ვიცი, გულს დაგწუვავს! იი ძუძუები
რომ გაქ დახვითქინებულნი, ერთი კაი ბიჭი რომ დაგაწ- 15
ვეს ზეთ. არ გამომიცითია მოწიფულობა თუ! სიზმარი მან-
წვალეზდა, სანამდი არ გამათხუეს—კიდეც მარილიანად
გაეხუმრა ქალიჯან.

— რაა, ქალიჯან, რაფერი ხარ, ა!—თქვა მორც-
ხვად ლიზამ, გააგდო კატა ხელიდან და ადგა შინ წასას- 20
ვლეღად.

— რა ქენი, მიხვალ? ჰკითხა ქალიჯანმა.

— ახლა წავალ და მერე მუვალ. — ამ სიტყვებით
ლიზა წავიდა შინ, ისე რომ აზრადაც არ მოსვლია, ხვა-
რამზე რისთვის უმზერდა ისე მუყაითად.

25

— კაი ციციკაი ყოფილა—თქვა ხვარამზემ, რომელ-
საც ძლიერ მოეწონა ლიზა.

— ხომ დაგიჯდა? მერე რა გუნებისაა!—უთხრა ქა-
ლიჯანმა.

— აბა, ჩემო მულო, ახლა შენზეა საქმე, უთხარი დედ-მამას—უთხრა ქალიჯანს ხვარამზემ. რძალმა და მულმა მოილაპარაკეს, დააწყვეს ხვარამზემ სიხარულით გამოსწია შინისკენ. მას უხაროდა, რომ კარგი სარძლო ქალი გამონახა.

5 — აბა, ჰა, ნენავ, კაი ამბავი თუ მოგვიტანე?—ჰკითხა ქალიშვილმა ხვარამზეს, როცა ეს უკანასკნელი შინ მივიდა.

10 — ძალოვანი ქალი ყოფილა!—უბასუხა ხვარამზემ თავის ქალს.

— მეც კაი ამბავი დაგახვედრე—მზიარულად დაიწყო ელისაბედმა—ფეხათ მოგასარი აგია, მემაჯესთანაც ვიყავი და იქიდან მეხუთოესთანაც გამევიარე. ორივე მარჩიელმა *) ერთ ხმათ მითხრეს—ბედი კარზე მოგდგომია, ხელიდან არ გუღშვათო. მემაჯემ იგიც მითხრა—იმ ქალის ფეხზე თქვენი ოჯახი, წვიმაში რომ წყალი მატულობდეს, ესე იმატებსო.

20 — მაშვინე გულმა მითხრა, რავაც კი დეიწყო ქალიჯანმა, ჩემი ჯერანის ბედი სტორეთ აგი უნდა იყოს-მეთქი. სხომის რამდონი უთქმან, მაგრამ არც ერთზე გული არ შემქნია. ამაზე, ახსენა თუ არა, მაშვინე გულმა მიგრძნო, ბეღია, ბეღიო—თქვა ხვარამზემ.

— მეც, მეც—თქვა ელისაბედმა.

25 — ორმა მარჩიელმა ხომ ასე გითხრა. ერთს ხვალ მებანქოესთანაც წავალ, ვნახავ, რას მეტყვის.

— მერე მებანქოემ რომ გითხრას, არ არის მისი ბეღიო?

— მითხრას, ორი ხომ კიაო, ჩივა. ორის უფრო დასაჯერებელი არაა?

*) მარჩიელი—მკითხავი.

— რა სათქმელია! მე იმიზა გამოგცადე, აბა, ნენაი
რას იტყვის-მეთქინ. წადი, არჩევე მებანქოეს, თუ უთქვამს
ამ ორსავით, იგია. თუ არა და იმით მიხთი, კარ-ყოფილა
მისი რჩევა მისაღები. ფებს აღარ დავაბიჯებ მერე მასთან.

— არც ეღირება მერე მისი რჩევა.

5

— ესევე შენიანის იმედი უნდა გქონდეს კაცს. იმ-
დონი ქალი დაგვისახელეს და აბა იმისთანაი თუ უთქვამს
ვინმეს, ქალიჯანმა რომ გამოგვირჩია—თქვა ხვარამზემ
კმაყოფილებით.

— რეიზა გიკვირს! ჯერან შენი შვილია, ჩემი ძმაი, 10
მარა მისი ძმისულია მაგიორში—უპასუხა ქალიშვილმა.

სალამოს, როცა დედამ უამბო ჯერანს, „ძალუა-
ნი ციცაია და მარჩიელებსაც ესე უთქვამს, შენი ბეღია“ო,
ჯერანმა გულდანდობილის კილოთი თქვა:

— რა ვიცი, ერთი დედა ხარ, მეორე დაი და მესამე 15
მამიდაი, თქვენ თუ არ გენდობი, აბა ვილას უნდა ვენდო!

IV

შაბათი სალამო იყო. ზალიკა ნარიშვილისას დიდ
ფაცა-ფუცში იყვნენ. მეზობლები, მოკეთები, ვინც კი გაა-
ჩნდა, სულ ყველა აქ იყვნენ და დასტრიალებდნენ სხვადასხვა
საქმეზე: ვინ ახალ დაკლულ თხას კაფსავდა და აწყობდა 20
კარდლებში, სახარჩოეს ცალკე და „მშრალ ხორცად“ მოსა-
ხარშავს ცალკე; ვინ ახალ დაკლულს მსუქან ღორს იღებ-
და ფელიკ-ფელიკად და ეუბნებოდა მეორეს: „აგი საჯი-
ქიოა, აგი ზრუგიელი, აგი მკერდი, აგი გვერდი, უნდა მეი-
ხარჩოს. აჰა, კელევერი და ქაქა მწვადათ უნდა შეიწვას“. 25
ქალები ბურტყნიდნენ დაკლულ ქათმებს, ოთხ ბატს და
ორ მამალ ინდოურს. ორი ხანში შესული ქალი აცხოვდა

ხაქაპურებს. რამდენიმე კობტად გამოწყობილი ქალა და
კაცი კი ისხდნენ ზალიკაის დიდ სახლში, რომელიც დღეს
სასტუმროდ იყო მოწყობილი. აი რაში გამოიხატებოდა ეს
სასტუმროდ მოწყობა: აქეთ იქით ძველ ტახტებზედ ეგო
5 ქილობის მაგიერად მეზობლებიდან ნათხოვარი ორი ნოხი
და ორი ფარდაგი; ზედა კუთხეში იდგა ერთი გძელი, გა-
ულაქავი სტოლი, რომელსაც ახალ ნაყიდი იაფ ფასიანი მიტ-
კალი ჰქონდა გადაფარებული. სტოლზედ ეწყო: ზოგი ში-
ნაური და ზოგი მეზობლებიდან ნათხოვარი სხვა-და-სხვა
10 სიმსხო-სიდიდის და სახის ბოთლები, ორი დიუჟინა ჩაის
ქიქა თავისი ფინჯლებით და ექვსიოდე საკმაოდ დაქან-
გიანებული ფრაჟის და ცინკის კოვზი, ექვსიოდე ღვინის
ქიქა, ორი პატარა იაფ ფასიანი ლამპა, ორი თითფერის
შანდალი სტეარინის სანთლებით და ორი რიუმკა, ორი
15 ბოთლი ხილის არაყით იყო სავსე, დანარჩენი კი ად-
გილობრივი წითელი და თეთრი ღვინით. რაც შეეხება
სახლს, ეს იყო გძელი და განიერი ფიცრული ძველი შე-
ნობა, ისლით დახურული, მიწის იატაკით და წინ მიშე-
ნებული დერეფნით. შუა ადგილას სახლში იდო დიდი
20 ქვის კერა, რომლის ზევით სხვა დროს ეკიდა გამჭვარტ-
ლული ჯაქვი, მაგრამ დღეს კი ჩამოეღოთ. საქმელების
სამზადად გაეკეთებიათ ერთი დიდი ქოხი, თუმცალა კი
სხვა დროს ზალიკაის მეუღლე თავისი ქმარ-შვილისთვის
იმ სახლში აკეთებდა საქმელს, რომელიც დღეს სასტუმ-
25 როდ იყო მორთული. მოხუცი ზალიკაი მხიარული და
თან მზრუნველის სახით გადადიოდა ერთი საქმიდან მეო-
რეზე, უნდოდა ყოლგან ხელი წაეყო და მიხმარებოდა,
ყველას მადლობას ეუბნებოდა „მარჯვეთ გარჯისთვის“ ზა-
ლიკაის მეუღლე, სუსანაი და რამდენიმე ქალი, სადაც

ერია ჩვენი ნაცნობი ქალიჯანიც, უკან, სახლზე მოდობილ ფაცხაში, „სათაროშოში“, კაზმავდნენ ახალი ტანისამოსით ლიზას.

ყველა ამ ფაცა-ფუცის და მზადების მიზეზი გახლდათ ისა, რომ იმ ღამეს უნდა მოსულიყო ზალიკაის ოჯახში სიძედ ჯერან ტევრიძე, უნდა დაენიშნა საცოლოდ ზალიკაის უფროსი ქალი, ლიზა. ამისთვის მოეწვია მოხუც ზალიკას თავისი მოკეთებები და მეზობლები, ამისთვის ამზადებდა პურ-ღვინოს, რომელიც კაი მძიმე ფასად დაუჯდა ღარიბ გლეხს, ზალიკას.

კარგა მოსალამოვდა. ყოველივე სამზადისი მზად იყო. ეხლა სტუმარს, თუ მასპინძელს, ყველას თვალი ქისკრისკენ ეჭირათ, მაგრამ სიძე ჯერ არსად ჩანდა. ამ გარემოებამ ყველა დააღონა. მართლა რაღა უნდა ექნათ, რომ სასიძო არ მოსულიყო! ხომ ტყუვილად გაიარა ამოდენა მზადება და ხარჯი!

— ქალიჯან, რაფერ არის საქმე, თუ იცი, რეიზა დააგვიანდა იმ კაცს? ჩემა მტერმა და მოყვარემ, ყველამ შეიტყო აგი ამბავი, ჩემი მეზობლები და მოკეთე, ყველაი ვაწვიე და ახლა რომ გამაბახოს, უთოფოთ ვერ გადამიჩნება, — უთხრა ზალიკამ ქალიჯანს.

— ჯერანას შენც კარქათ იცნობ, რა პირის ბიჭია. რომ იტყვის, მერე სიტყვას აღარ გასტეხს. შე და დედამისს, ორივეს სიტყვა მოგვცა. ახლა რაღა გვიღალატებს! — აიმედებდა ქალიჯან.

— აი საქმე რომ ახლა დეიფუშოს, ციციანი მომიქტება, — გავბახთიო, — თქვა სუსანამ.

— ამ სიბერის დღეს არ ამაძალოს, თვარა... — ზალიკას კიდევ უნდა ეთქვა რაღაც, მაგრამ ამ დროს ილაცამე

დაიძახა: „მოვიდენ“ო და ზალიკაიცი გამოვარდა გარედ.
ეზოში ჩამოვიდნენ ცხენებით დაწყობილ-დაკაზმულნი ჯერან
და ექვსი მისი მზლებელი. ყველა სიხარულით მიეგება
ახალ მოსულებს, საჩქაროდ ჩამოართვეს ცხენები და სიძე
5 და მისი მზლებელნი მიიწვიეს სახლში.

ჯერანმა გახედ-გამოხედა ზალიკაის მიდამოს, სადაც
ძველ სახლს, ძველ ბელელს, ძველ „ნალიას“ და პატარა
შენობების, მაგალითად საძროხის და მისთანების, გარდა
არ მოიპოვებოდა არავითარი შენობა.—„ავი ნამეტარი
10 ფუხარაი¹⁾ ყოფილა. ასე იყო, მგონებოდა, არ ჩამოვი-
დოდი აქანაი სამოყვროთ“ო, გაურბინა ჯერანს ფიქრე-
ბში. როცა სიბნელემ მოატანა, აანთეს ლამპები. სტუმრები
ჩამომწკრიდნენ აქეთ-იქით ტახტებზე.

არ გაუვლია ამის შემდეგ რამდენიმე წამს, რომ გაიღო
15 ქვედა კარი, ჯერ შემოვიდა ქალიჯან, მერე საპატარძლო,
ლიზა, მასთან ლიზას დედა, სუსანაი, და რამდენიმე ქალი,—
ზოგი მოხუცი და ზოგი ყმაწვილი. ჯერან და მისი
მზლებელნი წამოდგნენ ფეხზედ. ქალიჯანმა მიიყვანა ამათ-
თან ქალები სალამისათვის. ჯერანმა, სალამის დროს ხელს
20 რომ ართმევდა ქალებს, შენიშნა, რომ ერთი თეთრ-ტანი-
სამოსიანი შავგრუმანი ქალი სხვებზედ უფრო მორცხვობდა.
ამ ქალის შავგრუმანი სახე და მორცხვობა არ ესიამოვნა
ჯერანს და გაიფიქრა: „ხომ არ გუუწყლა ღმერთი, ავი
ხომ არ არის“ო. ჯერანი ვერ იცნობდა თავის საცოლოს.
25 ის მხოლოდ დასჯერდა დედის სიტყვებს, „ძალუანი ქალი
არის“ო, და წამოიღო სანიშნოდ ქარვა და ბეჭედი.
დედას გარდა, ჯერანის დამ, ელისაბედმაც, ნახა ლიზა და
ისიც ეუბნებოდა ძმას: „კაი ქალია“ო. მართალია, ელისა-
ბედს მაინცდამაინც არ მოსწონდა ლიზას თვალ-ტანა-

¹⁾ ფუხარაი — ლატაკი.

დობა, ის უკეთეს ქალს ეძებდა ძმისთვის, იმისთანას, რომ
„სალტარზე მისი რძლისთანა ქალი მეორე არ გასულიყო“
მაგრამ მკითხავების სიტყვებით ლიზა იცნობდა ჯერანის
ბედზე დაბადებული. ასე გასინჯეთ, მესამე მკითხავემა,
მებანქოემაც კი, პირველი ორი მკითხავის სიტყვებს მიე- 5
მოწმა. მებანქოევე მკითხავე ისიც დაუმატა: „იმ ქალის
(ლიზას) მამას ფული ქონებია შენახული, ჯერ არ აჩენს.
იგი ფულიც ჯერანის ლუკმაა“ო. ამის შემდეგ აბა რო-
გორ არ ურჩევდა ცრუმორწმუნე ელისაბედ თავის ძმას,
ლიზა შეირთეო. ჯერანის მხლებლებშიაც, გარდა ერთისა, 10
ვერც ერთი ვერ იცნობდა ჯერანის საცოლოს.

როცა ქალები დასხდნენ, ქალიჯან მიუბრუნდა თავის
ძმისწულს და თავისებური საღე კილოთი ჰკითხა:

- იცი, ბიჭო, რომელია შენი? 15
- რა ვიცი მე, რომელია! — უპასუხა ჯერანმა.

— ეე, თეთრი რომ აცვია, იგია, — აჩვენა ქალიჯანმა
იმ ქალზე, რომლის შესახებაც იმ ორი-სამი წამის წინეთ
ჯერან ფიქრობდა: „არ გაუწყლეს ღმერთი, იგი არ
იყოს“-ო.

ჯერანს სახეზე შავი თერი გადაეკრა და წარბები მის 20
უნებურად ჩამოეხარა ძირს. — „ყველამ მე რეიზა მილალატა,
მამიდამ, დედამ, დამ, რას მემართლებოდენ?“ — გაიფიქრა
ჯერანმა, მაგრამ ენის თქმას კი ვერ ახერხებდა.

— რაა, ბიჭო, არ დაგიჯდა? — ჩუროჩულით ჰკითხა ქა- 25
ლიჯანმა.

— რას მერჩოდნი, მამიდავ, რომ ჩეიქციე ჩემი სისხლი? —
ძლივს გასაგონად ჩაულაპარაკა ჯერანმა ქალიჯანს.

— რას ჩივი, ბიჭო, შენ კარქა არ შეგიხედავს, თვარა
ძალიანი ქალია! კაი რომ არ იყოს, მე კაი, თუ გინდა,

მარა დედა და დაი რავე გიღალატებდა! ყველას მოსწონს
შენსგამეტს, — ხმადაბლა უპასუხა ქალიჯანმა.

ამ ლაპარაკს ყური მოჰკრეს ჯერანის, რომლებღებმაც
რომლებში ზოგი ახლო ნათესავი იყო ჯერანის, ზოგი
5 მეგობარი და ზოგი კარგი მეზობელი და ფუჩუნით კითხუ-
ლობდნენ — „რომელია“ო. ქალიჯანმა ამათაც დაანახე-
ლიზა და ეხლა ამათაც დაუწყეს ლიზას ჰვრეტა. ჰვრეტის
დროს ზოგი წარბებს ხრიდა, ზოგი ერთმანეთში რაღაცას
ფუჩუნებდა. უნდა ვთქვათ, რომ თეთრ ტანსაცმელში ლიზა
10 არ ჩანდა ლამაზ ქალად. ამასთან ლიზა ბუნებითაც მორ-
ცხვი იყო და, როცა შეამჩნია, ძალზე მიჰვრეტენო, სულ
მთლად მოიბუზა. იჯდა თავდაღუნული, წარბებ დახრილი,
სახე მოღრუბლული და თავს ვერ იღებდა. ერთმა მისმა
ახლო ნათესავმა გაიხმო ცალკე ჯერან და ჰკითხა:

15 — მოგწონს ქალი?

— ყველამ მიღალატა, ყველამ! — უპასუხა გულმოკლუ-
ლად ჯერანმა.

— რავე ვქნათ ახლა?

— რალა უნდა ვქნა! სხაპში ვარ გაბმული და რალა უნდა

20 ვქნა! ცხენები რომ ხელში გვყავდეს, კიდევ რამეს ვიფი-
ქრებდი, თუნდა მოვეკალი. ახლა რალაი!

— სადაა, თუ იცი, ჩვენი ცხენები?

— რა ვიცი სადაა? რალამც აგი ქონდენ გულში, ცხენებ-

25 საც ქე დამალავდენ. ახლა რა მიწაში ჩევიდე! დავტიო
აქანაი შვიდი ცხენი და წევიდე? მერე მე რავე შემიძლია
გადეუხადო პატრონებს, ჩემი ოჯახი არ უუთავდება! არა
და რაი! მიღალატეს, გამაბეს სხაპში და იგია! რალა ვქნა
ახლა, თავი მევიკლა, თუ რალა ვქნა?

— მეიცაი, ბიჭებსაც ვკითხოთ.

ჯერანის ნათესავემა გამოიხმო გარედ თავისი ამხანაგები, დასხდნენ ერთი ხის ძირში და დაიწყეს თათბირო. მაგრამ ყველა მათგანი სხვა-და-სხვა აზრისანი იყვნენ იმის შესახებ, რაც ისე აღელვებდა ჯერანს. ზოგი ამბობდა: „მართალია, მზის-უნახავი არაა, მარა არც თლათ დასაწუნარია. კაცის 5
ოჯახში ჩამოვსულვართ, ახლა ასე წრიხი აღარ დეიკვრის; ავი რომ ვქნათ, უთოფოთ არ გავგიშობენ“ო. ზოგი იმ აზრისა იყო, რომ ჯერანის შესაფერი ქალი არ არის და მისი მხლებლებისთვის სირცხვილი იქნება, იმაზე რომ დაინიშნოსო. ზოგი არჩევდა— „ცხენები მოვითხოვოთ, თუ 10
მოგვცეს, იგია, თუ არა, ჩვენ მაინც წვევიდეთ და ცხენებს მერე საჩივრით ამოვიგებთ“ო. უკანასკნელ, ყველა ამ დასკვნამდე მივიდა: „წასვლა რომ ვიფიქროთ, არც ერთს ცოცხალს არ გავგიშობენ ზალიკაი და მისი სახლისკაცები“ო. სცადეს, გაუგზავნეს ზალიკას მოციქული და შეუ- 15
თვალეს: სასიძოს ქალი არ მოსწონს და ნაძალადევით შერთული მადლიანი საქმე არ იქნებაო.

— გაბახება ზღომებია ჩემი ოჯახის! ჩემმა მტერ-მოყვარემ ყველამ შეიტყო ავი ამბავი, თუ სადმე მოკეთე მყავდა, ყველაი ვაწვიე და ახლა ამას მიჩივია! ჩემი ოჯახის შერცხვენას ნუ მეინდომებს, თვარა დლეს მეც გავთავდები და იგიც გათავდება! მოყვარეთ მოსულა, ჩვენც მოყვრათ დავხვთებით და თუ სამტეროთ მოვიდა, ჩვენც ვიციით მტერის დახვედრა! — უპასუხა მოციქულს ზალიკამ. 20

მართალია, ზალიკაი არ იყო ისეთი პირი, რომელიც 25
სარგებლობს შემთხვევით და, თუ შემთხვევამ საქმე მოუმარჯვა, სამართლიანობას აღარ დაგიდევს. არა, რაც გაეგებოდა, ზალიკაი სამართლიანობის მოყვარე კაცი იყო, სჯული და სინდისი დიდად სწამდა. მაგრამ ნათქვა-

მია, ჩვეულება სჯულზე უმტკიცესიაო. მას თავის დღეში ასე ენახა და გაეგონა: მშობლები მონახვევს ვაჟიშვილისთვის საცოლოს და ქალიშვილისთვის — საქმროს და გააწყობენ საქმეს ისე, რომ ხშირად ჯვარის წერამდე ვერც

- 5 კი გაიგებენ ამას საქმრო-საცოლო. მართალია, ხანდახან მოხდება კი, რომ საქმრო და საცოლო თვითონ აირჩევენ ერთმანეთს, მაგრამ ეს იშვიათი მოვლენაა და ხშირად ასეთი არჩევა, თუ საქმრო-საცოლოს მშობლებს არ მოეწონათ, ვერც კი მიაწევს მიზანს. ზალიკაის ქალი ნახეს
- 10 ჯერანის დედამ და დამ, საქმე გააწყვეს და ეხლა ჯერანი უარს ამბობდა! ჯერანს რომ ღიზა დაწუნებით დაეტოვებია, ზალიკაის ოჯახი ხომ შერცხვენილი დარჩებოდა მისი მეზობლების თვალში! ამ შემთხვევაში კი სამართლიანად მიუჩნდა ზალიკას ძალის მოხმარა.
- 15 მოციქულმა მიუტანა ზალიკაის სიტყვები ჯერანს. რაღა უნდა ექნათ! ცოცხალ-მკვდარი ჯერან თითქმის ხელით შეიტანეს სახლში მისმა მხლებლებმა. გააწყვეს სუფრა. როცა თითო ჭიქა ღვინო დაილოცეს, ჯერანის ნათესავმა
- 20 კაცმა გადასცა ქალიჯანს ჯერანის მაგიერ ქალის სანიშნოდ ქარვის კირიალესონი და პატარა, ხუთმანეთიანი ოქროს ბეჭედი, ფირუზის თვალიანი. ქალიჯანმა კირიალესონი კისერზე გადააცვა ღიზას და ბეჭედი თითზე წამოუგო. ღიზას ისე შერცხვა ამ დროს, რომ ქვესკნელში ჩაეარდნილიყო, გული არ უშლიდა. გაჩნდა ღვინის სმა, ზალი-
- 25 კაის სტუმრები თან-და-თან მხიარულებაში შედიოდნენ. მხოლოდ ჯერან იყო მოწყენილი. რაც შეეხება ღიზას, თუმცაღა მისთვის არავის უთქვამს, „გიწუნებენ“ო, მაგრამ მან ინსტიკტურად იგრძნო, საქმრო მწუნობსო და ცოცხლად მოკლა ამ იქვმა. მართალია, თავის მხრით ღიზა-

საც არ მოეწონა საქმრო, რაღაც უეშხო კაცად ეჩვენა. მაგრამ ამის თქმას როგორღა გაბედავდა ლიზა ან თავისიანთან და ან სხვასთან! თქმა კი არა და ისე იჯდა გაქვავებული, რომ ერთხელაც ზევით არ აჭუნდნია. ლიზას სიახლოვეს იჯდა ორი ყმაწვილი ქალი,—ერთი ქერა და მეორე რძე და ღვინისფერი. ეს ქალები ისეთი ლამაზები იყვნენ, რომ, მგონია, მშვენიერი თამარ-მეფე და ეგვიპტის დედოფალი, კლეოპატრა, ამათზე ლამაზი არ იქნებოდნენ. ამ ქალების სილამაზემ მაინც სულ დაჩრდილა ლიზა. ჯერან ისეთის თვალით შეხედავდა ჯერ ამ ლამაზ ქალებს და მერე ლიზას, თითქო ერთ მხარეს სამოთხეა, მეორე მხარეს ჯოჯოხეთი და ჯერანს ეს უკანასკნელი რგებიოა.

შექედიფიანებულმა სტუმრებმა თითქმის ძალად მიიყვანეს ჯერან და დასვეს ლიზას პირდაპირ სუფრაზე. მერე დაუჟინეს და სადღეგრძელო დააღვეინეს ერთს მეორესი. მაგრამ ყოველივე ამას ისეთი ნაძალადეობა ეტყობოდა, თითქო ორი მონღურავი ადამიანი მიუყვანიათ ერთმანეთთან შესარიგებლად, მაგრამ არ რიგდებიანო. როცა ერთმანეთის სადღეგრძელოს სვამდნენ, არც ჯერანს და არც ლიზას ხმა არ ამოუღია. ისე მხოლოდ ჯერანმა ნახევარი ჭიქა დასცალა და ლიზამ კი პირით შეეხო ჭიქას, ღვინო არც კი ჩაუშვია პირში. მეორე დღეს, სხვა სტუმრებთან ერთად, ჯერანმა გადმოიარა ზალიკას სახლიდან და გაუდგა თავისი შინისკენ. მოლაპარაკება სიძე და სიმამრს შორის არავითარი არ ყოფილა იმის გარდა, რომ ზალიკამ უთხრა ჯერანს:

— ჩემო სიძევ, წაყვანის ვადა დამიდევო.

— ჯერ ვერ გეტყვი ნამდვილს. აგერ შინ მივალ, მევიფიქრებ და შეგატყობიებ,—უპასუხა ჯერანმა.

ერეკლესი
ხოფელმა ქირნა

გავიდა შემოდგომის ორი მესამედი. ხული მიალაგა და გაჩდა ქორწილები; ისე კვირა-უქმედლე არ გავილოდა, რომ ქორწილი არ მომხდარიყო. შემოდგომა, ქირნახულის დალაგების შემდეგ, საუკეთესოდროა სოფელელისთვის, ვისაც ჯვარის დაწერა და ქორწილი 5 კი ესაქიროება: პური, ღვინო, თავისუფალი დრო თუ აქვს, სწორედ მაშინ აქვს გლეხ-კაცს. გასათხოვარი ქალებიც მოუთმენელად მოელოდებიან ამ დროს. ზალიკაი ნარიშვილი დღითი-დღე მოელოდა თავისი სიძისაგან ამბავს, 10 მაგრამ დღეები, კვირეები გადიოდა და ჯერ არც ჯერან და არც მისგან გამოგზავნილი კაცი არსად ჩანდა.

ბოლოს ზალიკამ დაჰკარგა მოთმინება და თითონ გაუგზავნა მოციქული ჯერანს: — მიგყავს ჩემი ქალი, თუ არაო. — „ქალი დანიშნული მყავს, იგია, და აწი ქკუაში რომ 15 მომივა, ჯვარს დევიწერ ზეთ!“ო, იყო ჯერანისაგან პასუხი. ზალიკაის მეუღლე დადიოდა მკითხავენთან, მაგრამ არც ერთი მკითხავი სანუგეშოს არას ეუბნებოდა. მეტადრე ერთმა მკითხავმა ძლიერ გაუტეხა გული სუსანას: „ტყუილია, არ შეირთავს“ო. მაგრამ თან ამასაც უმატებდა ის 20 მკითხავი: „მაგიორში მეორე ნიშანი მოდის და იგი კი უტყუარია, გვირგვინი მოხობა ამ მეორეს“ო. მაგრამ ჯერ არსად ჩნდა არც ეს მეორე. ამ გარემოებამ ბოლოს და ბოლოს მეტად დაალონა ზალიკაის ოჯახი. ლიზას კი ერთი მხრით თითქო კიდევ უხაროდა მისი გათხოვების დაგვიანება: მას გარკვევით ჩაბეჭდოდა ხსოვნაში ჯერანის დახრილი წარბები და მწყრომარე თვალები; კარგად იცოდა ისიც, მისმა საქმრომ იმიტომ დახარა წარბები, იმიტომ 25

მიიღო მწყრომარე გამომეტყველება, რომ ის, ლიზა, არ მოსწონდა. ამასთან, თითონ ლიზასაც არ მოსწონდა ჯერან, მისი შეხედულებით, ძლიერ უემზო და უსიამოვნო, ლადობის კაცი იყო მისი საქმრო. მაგრამ, მეორეს მხრით, ლიზას გულს უკლავდა, რომ ის დანიშვნის შემდეგ დატოვა ქმარმა. რას იტყოდა მაზე ამის შემდეგ მისი მეზობლები! ჯერე ცოტაოდენი დააგვიანდა დანიშვნის შემდეგ ლიზას გათხოვებას და ზოგიერთმა ენაქარტალა მეზობლის ქალმა ათასგვარი გულის მომშხამველი ჭორი კი გააგონეს ლიზას და მის მშობლებს. როცა ნამდვილს გაიგებდნენ, — დატოვაო, მაშინ რაღას იზამდნენ! „რეიზა დევიბადე მე ამისთანაი? ჩემ სიცოცხლეში სადარდელათ უნდა დუეუ-არღე ჩემ დედ-მამას! რა უჭირდა არ გევეჩინე ღმერთს!“ — ფიქრობდა ლიზა. ამგვარი მუდმივი მწარე ფიქრებისაგან მისი საგსე პირისახე საკმაოდ დადნა. სუსანაი წუწუნებდა: „დადნა ციციი თლათ, დადნა“ო. მაგრამ რა უნდა ექნა იმაზე მეტი, რომ მკითხავის სიტყვებით ანუგეშებდა. ქალიჯან ძლიერ სწუხდა, რომ მისი დაწყებული საქმე ასე ცუდად ბოლოვდებოდა, მაგრამ რა ექნა? ჯერანმა ის დაითხოვა:

— „ჩემს ოჯახში ფეხი აღარ დააბიჯო, რალამც ასე მიღალატე“ო. დიდი საყვედური შეხვდა ქალიჯანს ზალიკას ოჯახიდანაც.

საკმაოდ დაიტანჯნენ ჯერანის დედა და დაც: ჯერანმა, ლიზას დანიშვნის შემდეგ რომ შინ დაბრუნდა, დედასი და დას ასე უთხრა: „ზლაპარში გამიგონია დედა და და მოღალატეთ, მარა თუ მართალი იყო, დღემდე არ ვიცოდო და დღეს კი ჩემი თვალით ვნახე“ო.

— რავა, მე გიღალატე? — ძლივს მოიბრუნა ენა გულ-

მოწყვეტილმა ხვარამზემ, — შვილი რომ ამას მწამობს, სხვაი რალას მეტყვის!. მილალატეო!..--ხვარამზემ დაიწყა ტირილი.

— თვარ გილალატებია, წადი, კარქა შეხედე შენ ხვარ-
ძლოს და ქე მიხთები! — უთხრა დედას ჯერანმა მწარედ.

5 — კი, გილალატეთ და ქთამიცი ევიღეთ შენ ლალატში! —
მწარედ უბასუხა ძმას ელისაბედმა.

— ელისაბედავ, შენ მაინცი დამეთხუე, აღარ გამაგონო შენი შხამიანი ენა, თვარა ან თავს მევიკლავ და ან შენ მოგკლავ! — უთხრა გაცეცხლებულმა ჯერანმა.

10 — კაია, საცოლო ქე დანიშნე და აწი რალათ გინდა ან დაი და ან დედა! დაგვზოცე! ამაზე უკეთესს მაინცი არ მოველით შენგან!

ამ მწარე სიტყვებმა ისე გააცოფა ჯერან, რომ რაც კი შეხვთა სიახლოვეს, ჭურჭელი, თუ სხვა, სულ დაღეწა.
15 მხოლოდ დას კი არ შეეხო ხელით. ეს სჯულად ჰქონდა, — „ვინცი დედას, დას და ცოლს გალახავს, იგი კაცათ არ მიხსენებია“ო.

ორი დღის განმავლობაში ამცს შემდეგ ჯერანისას არც სადილი და არც ვახშამი აღარ გაკეთებულა. ნახე-
20 ვარი თვე ისე გავიდა, რომ ჯერანს ხმა არ გაუცია დედის და დისთვის. მართალია, ის სრულიადაც არ იყო დარწმუნებული, თითქო დედას და დას მისთვის ელალატები-ოსთ და განზრახ გამოენახოთ მისთვის ისეთი ქალი, რომელიც, ჯერანის ფიქრით, თითქმის მახინჯი იყო.
25 მაგრამ გულმოსულობის დროს ის აღარ არჩევდა, მართალია თუ მტყვანიო, რაც მოადგა ენაზე გულ დათუ-თქულ ადამიანს, ის წამოისროლა. ნახევარი თვის შემდეგ, როცა ჯერანმა დედას და დას შეურიგდა, გაათუხილა

ეს უკანასკნელები: — „იმ ქალზე აღარაფერი გამახსენოთ, თვარა მიგიტიებ ამ ოჯახს და დევიკარქები“ო.

ამის შემდეგ ხვარამზე და ელისაბედ მართლად ცუკონს ვერ სძრავდნენ ჯერანთან ამ უკანასკნელის საცოლო-ზედ, თუმცლა კი სიშით გული უსკტებოდათ, — თუ ღიზა არ შეირთო, ზალიკაი მოკლავს ჯერანსო. ამიტომ ჩუმად ეხვეწებოდნენ ყველა თავიანთ მოკეთეს: ურჩიეთ ჯერანს, შეართვიეთ ღიზაო. მაგრამ ჯერან ყველას ასეთ პასუხს აძლევდა: „მაცათ, თუ ღმერთი გწამს, ჩევიქერი ერთი კაცი იგია, და სულს ქე მაინც ნულარ შემიწუხებთ სულ ამის ღაბა-რიკით“ო. ეს იმას ნიშნავდა, რომ ჯერანს ღიზა არ უნდო-და ცოლად, მაგრამ დანიშნული ქალიდან ხელის აღებაც უპირობად და უსინდისობად მიუჩნდა. ვინ იცის, რამდენ ხანს გაგძელდებოდა ასეთი მდგომარეობა ჯერანს და ზალიკას შორის, რომ ერთ მოულოდნელ გარემოებას არ აეჩქარებინა ამ საქმის გადაწყვეტა.

ზალიკა ნარიშვილის მეზობლად ესახლა ერთი ობოლი გლეხი, ნიკო მობახლიშვილი. ღიზა და ნიკო, როგორც ახლო მეზობლები და ერთი წლოვანებისა, ბავშვობისას ერთად დადიოდნენ ფიჩხზე, ძროხების მოსადენად, ხბოე-ბის სამწყყესავად, სათამაშოდ და სხვაგან. უყვარდათ კიდევ ბავშვური სიყვარულით ერთმანეთი. როცა გაიზარდნენ, როგორც ეს ჩვეულებად არის, რიდი შეექნათ ერთმანეთის, წინანდებურად მარტო წასვლა-მოსვლა აღარ შეეძლოთ ერთმანეთთან. მაგრამ სიყვარული და თანაგრძნობა ერთმანეთისადმი კი არ გამქრალიყო ამათ გულში. ღიზას ისე ძმასავით უყვარდა ნიკო; ნიკო კი ფიქრობდა ღიზას ცოლად შერთვას. მაგრამ ჯერ ოჯახი ჰქონდა გაუწყობელი, ამიტომ აგვიანებდა და ვერ უმხელდა ზალიკას. ამასობაში

ის იყო, ჯერანმა მოასწრო ლიზას დანიშვნა. საწყალ ნიკოს მთელი ღამე არ უძინია, როცა გაიგო, — ლიზა დანიშნესო. შემდეგ, როცა ჯერანმა ლიზას წაყვანა დააგუონა ნიკოს იმედი მოეცა, „ალარ შეირთავს“ო და მიუგზავნა

5 ზალიკას შუამავალი — ლიზა მომეცი ცოლადაო. სუსანამ სიხარულით მიიღო ნიკოს მოციქული და თანხმობა განაცხადა ნიკოს წინადადებაზე; ლიზასაც გულმა სიხარულით დაუწყო ცემა. მაგრამ პირმართალი ზალიკაი სულ სხვანაირად უყურებდა საქმეს: „მე კაცს მიძახიან, პირი მაქ,

10 იმ კაცმა ჩემი ქალი დანიშნა და ახლა სხვაზე რაფა გავათხოვო ასე ადვილათ“-ო, — უთხრა მან ნიკოს მოციქულს. აქ ჯერანსაც მოუვიდა ამბავი, ზალიკაი სხვაზე ათხოვს ლიზასო. „რაფა ჩემი ნიშანი ხელზე აქ ქალს და ახლა სხვაზე ათხოვენ! არ ნდომებიან თავი ცოცხალი და ივია!

15 ეტყობა კაცათ არ მაგდებენ, ამის მეტი სირცხვილის ქამა რალა იქნება, ჩემ დანიშნულ ქალს სხვაი შეირთავს!“ — თქვა ჯერანმა და აფრინა მოციქული ზალიკასთან: ამა და ამ დღეს ჯვარი უნდა დავიწერო შენ ქალზეო. სიხარულისაგან აღტაცებულმა ზალიკამ დანიშნულ დროს-

20 თვის გამოუწყო თავის ქალს შეძლებისდაგვარად მზითვი. გიორგობისთვის წყნარი დღე იყო. ლიზას ისე ჩარჩა ხსოვნაში დაუფიწყარად ის სევდიანი წყნარი დღე. მთვრალმა მაყრებმა მშობლის სახლიდან წაიყვანეს ლიზა ეკკლესიაზე, სადაც ღვდელმა ქრისტიანულის წესით შეაუღლა

25 ჯერანთან.

VI

— ნეტაი, ნენავ, შენ და ბაბიდას უწინ ფეხი მოგტეხოდა, სანამდი ჯერანის საცოლოს გამონახავდით! — ეუბნე-

ზოდა ერთ უქმე დღეს ეკკლესიიდან დაბრუნებული ელისა-
ბედ თავის დედას. — გამოვიდენ ახალ მოყვანილი ქალები,
მარა რა გამოვიდენ! იმისთანაი თვალ-ტანადო, *მეტეტი*
არ იქნება! შევხედე ჩემ რძალს, მიწა გამისკტა... დგანა
ავი შავრიოზაი! შინ ქეა კიდევ რაცხა, აი მიწა გასახეთქი, 5
და იქინეი რომ გეერია ქალებში, პლარც თვალადობა უფარ-
გოდა და აღარც ტანადობა! ოსიკელაის ცოლყოფილმა
თამარამ იკითხა: ვინ არისო და, რომ შეიტყო, მე ჩამი-
ფურჩულა ყურში: რამ დაგიყენა ყველას თვალი, აი, რა
ჯერანის საკადრისიაო! თინიეის ბიჭი, მასიკელი, ჯერა- 10
ნის ფეხთა მტვერათ არ ღირს, მარა მის ცოლს დღეს
თელი სახტარი უბზერდა. რომ იდგა ქალებში ჯიღასა-
ვით, კურცხალი მომადგა თვალეებზე, — ავი რეიზა ჩვენი
რძალი არ არის მეთქი. თინიეის ბიქს თუ კი მისცეს
იმისთანაი ქალი, ჯერანს ვინ დუუჟავებდა! მარა წადით 15
ორი გამოყრუებული მოლაზონი, ნახეთ, აი შავრიოზაი
და კაი გეგონენ.

— მე არა, მამიდაშენს რეიზა არ დუუდგა უწინ თვალეები
და არ მოტყტა ფეხი! იმას უნდა სცოდნოდა, იმ კისერ
მოსატეხს, თვარა მე რა შვაში ვარ! ერთი გზობა ვნახე 20
და რა გასაკვირალია, მოგტყუვდი! — უპასუხა ქალიშვილს
ხვარამზემ და ამოიოხრა, რადგანაც დანაშაულად მიაჩნდა
თავისი თავი — „რეიზა უკეთესი ქალი, თინიეის რძალი
რომაა, ვთქვათ, იმისთანაი არ მოვაყვანიე ჯერანს“ო.

ასე გასაყიდი საქონელივით ფასდებოდა ღიზა მას 25
შემდეგ, რაც კი ტევრიძის ოჯახში შევიდა. ჯერე ახალ-
მოყვანილი, რომ იყო ღიზა, როგორც ეს ჩვეულებად აქვთ
სოფელში, დადიოდნენ მის სანახავად ჯერანის ნათესავეები
და მეზობლები, მეტადრე ქალები. ამათ წინდაწინვე შე-

ტყობილი ჰქონდათ — ჯერან ცოლს წუნობსო. და ამიტომ
წინდაწინვე შედგენილის აზრით, — „ეტყობა, გლახა ქალი
უნდა იყოს ჯერანის ცოლი“ო, სქვრეტდნენ ღიზას და
იბრუწავდნენ ტუჩებს აღმა: „მართალი ყოფილა, შენი
ქირიმე, იგი ბიჭი მოტყუებულა“ო. „ვინც ნამეტარს მე-
ნდომებს, იმას ყოლთვის ვარესი შეხთება“—ო, — ნიშნის
მოგებით ამბობდნენ ჯერანზე ერთმანეთში საიდუმლოდ
ზოგიერთები. ჯერანის მეზობლებში ერია კი ერთი-ორი
ისეთი პირიც, რომელსაც, როცა კარგა დაუკვირდა მის
10 საქციელს, ლაპარაკს, მიხვრა-მოხვრას, ღიზა ძლიერ მოს-
წონდა. მეტადრე ძლიერ აქებდა ღიზას ერთი ჯერანის
მეზობელი მოხუცი ქალი, თეკლე.

— „მოგიკტი, თუ ჯერანის ცოლი ბევრით არ ჯობდეს
იმ ქალებს, სახტარზე რომ ჯილასავით იჯგიმებიან და
15 შინ რომ ნახო სადეთ, ტყემლათ არ ღირს არცეთი.
აგი სხვანაირი ყუნჩი ქალია. უწინ არ გეჩვენება კაი, მარა
მერე რომ დუუკვირდები და დუუკვირდები, სულ კეთულობს
შენ თვალში. სხვაი სხვაია, და რაცხა იმისთანაი საყვარელია,
რომ ამის გულიზა მოვკტე, გული არ მიშლისო იტყვი,
20 როიცხა კარქა გეიცნობ“, — ეუბნეოდა თეკლე ერთჯელ
თავის მეუღლეს.

ჯერანს ხომ თაობოდანვე არ მოსწონდა თავისი ცოლი.
მართალია, ის დარწმუნდა, რომ ღიზა სრულიადაც არ
იყო ისეთი მახინჯი, როგორადაც მას ნიშნობის ღამეს
25 ეჩვენა. მაგრამ ერთხელ გატეხილი გული ჯერანის თავის
მეუღლესედ მაინც აღარ მრთელდებოდა. ის დარწმუნებული
იყო, რომ თითქო ის მოხერხებულად გააბა ზალიკამ მახე-
ში. სხვათაშორის ღიზას მზითვითაც არ იყო ჯერან
კმაყოფილი. ერთი იაფ ფასიანი ნოხი, ერთი ფარდაგი,

ერთი სპილენძის ქვაბი, ერთი მწვანე ზანღუკი და ერთი ხელი ლოვინის წყობილება, — აი, ეს იყო სულ ლიზას მზითვი. ჯერან შეხედავდა თავის ცოლის ლარებ მზითვს და მწარე დაცინვით ეტყოდა ცოლს: „რა ბერძნეგანი მამა გყავს, რა გვზითი მოგცა! მარტო ზანტუკი ღირს ერთ ბე- 5
ლაურ ცხენათ!“

ლიზა, როგორც ახალმოყვანილი ქალი, ურიგობად სთვლიდა ხმის ამოღებას, თუმცაღა კი გულზედ კბენდა ეს მწარე დაცინვა. ჯერან განაგრძობდა:

— მარა შენისთანა ბზის უნახავს რათ უნდოდა გვზითი? 10
მაინც გაგასალა მამაშენმა! ეხლა ჯერან დედას მიუბრუნ-
დებოდა:

— დიდ ხანს ეძება ნენამ და ბოლოს მიაგნო, რაეც იყო ამ ბზის უნახავს!

— კაი ახლა, ყოლიფერი ბედის საქმეა. ახლა რომ 15
იწუნო, გამოგიცვლიან თუ? ალბათ აგი ყოფილა. შენი ბედი! — უპასუხებდა შვილს დედა.

— შენ რომ დაბერდე და თვალეებმა გიმტყუნოს, აქანაი ბედი რა შეაშია? — გესლიანად მიუგებდა ჯერან დედას.

— ცთაი ბედის მონახევრეაო, იტყვიან, მარა ახლა 20
რალა დროისაა! — ჩაერეოდა ელისაბედიც ლაპარაკში.

ხშირად ჰქონიათ ამნაირი ლაპარაკი ჯერანისას, როცა ლიზა ჯერ კიდევ ახალ მოყვანილი იყო. ლიზას ბევრჯელ ჩუმად უტირია ასეთი ლაპარაკის გამო. მაგრამ მარტო ამ ლაპარაკით არ თავდებოდა ჯერანის უკმაყოფილება ცო- 25
ლისადმი. რადგანაც ლიზა სილამაზით არ უდრიდა მის იდე-
ალს, ჯერანმა გადასწყვიტა: „წამხთარ საქმეზე, ხასიათით
მაინც იმისთანაი უნდა გავხადო, რაეიც მე მინდა“ო. პირვე-
ლი ნაბიჯი ჯერანისაგან ამ მიზნის მისაღწევად ის იყო, რომ

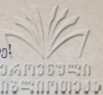

სახელი დაუწუნა თავის ცოლს. — „ლიზაი ბოზის სახელია, პატროსანი ქალი ლიზას სახელათ რავე დეითქვამს!“ — და, ლიზას მაგიერად, მელანია უწოდა სახელად. შემდეგ ჯერ რანმა მიჰყო ხელი მელანიას (ამის შემდეგ ჩვენც მელანია ვუწოდოთ ჯერანის მეუღლეს) ზნე-ჩვეულების გადაქმნას და ისეთ წვრიმალნობამდე მივიდა, რომ თავისი თმაც კი ისე უნდა დაეწნა მელანიას, როგორც ჯერანს მოსწონდა. დედა და დაც, რა თქმა უნდა, ეხმარებოდა ამ საქმეში ჯერანს. — „თვალ-ტანადობაში ქე მოგტყუვდით. 5
ღ სხვაფერ მაინც დარჩეს ჯერანის მოსიამე და მორჩილი“ — ფიქრობდნენ ესენი. ამ განზრახვით ამათაც დაუწყეს დევნა მელანიას იმ ჩვეულებებს და ხასიათს, რომლებიც ჯერანს არ მოეწონებოდა.

ეს დევნა იქამდე მივიდა, რომ მელანიას არ შეეძლო წყენა, ან სიხარული გაემჟღავნებია რომელიმე შემთხვევის გამო, თუ კი ეს წყენა, თუ სიხარული მის ქმარს, დედამთილს და მულს არ მოეწონებოდათ, მელანია პირველად თითქმის ყოველივეში ემორჩილებოდა ამათ. მართალია ხან-და-ხან გული მოუვიდოდა: „ყოლიფერი, მათ ნებაზე უნდებიან“ — მაგრამ ფარავედა თავის გულის მოყვანას; 15
რომ არ ეწყეინებია ქმარისა და დედამთილ-მულისთვის, ის ხშირად უარს ამბობდა თავის გრძნობებზე. მაგალითად ხშირი იყო ასეთი სცენა:

— რა არის, ქალო, რომ მოხარე წარბები! ქმრის შიში და რიდი აღარ გაქ მაინც! — მუქარა-საყვედუროთ ეტყოდა დედამთილი, ან მული რძალს, თუ ამ უკანასკნელს რამე ეწყეინებოდა ქმრის, ან მისი დედის და დის ნებადაურთველად.

— აფერი, არ მწყენია, ესე ტყულაი, — უფარობდა მელანია.

— რავა არ გწყენია, რომ წარბები მოხარე!

— დედა არ მომიტეს, არ მწყენოდეს.

ან კიდე მაგალითად:

— რა არის ქალბატონო, რომ გაგიბწყინდა სახე? თუ გასახარელი ყოფილიყო, ჩვენ რეიზა არ გაგვიხარდა? — 5
წაეკიდებოდა რძალს მული.

— არ გამხარებია, ისე ტყულა, — ფიცავდა მელანია.

— რავა არ გაგხარებია, სახეზე ბზეი ამოგივიდა! ამაზე მეტი მორიდება არ გაქ კაცის?!

— მამა არ მომიტეს, არ გამხარებოდეს! 10

ერთხელ მაგალითად ასეთი შემთხვევა იყო: ელისაბედმა მოიტანა საიდგანლაცორი სხვა-და-სხვაფერი ჩითის ნიმუში და აჩვენა დედას, რომელი ჯობსო. ერთი ნიმუში იისფერი იყო და ზედ იის ყვავილის მზგავსი შავი სახეები ჰქონდა ამოყვანილი; მეორე, მიწისფერი ჩითი კი ვარდის სახე ლაქვარდი ყვავილებით იყო მოპეპლული. ხვარამზემ ეს უკანასკნელი არჩია. 15

— მეც აგი ვარჩიე, — მიემოწმა დედას ქალიშვილმა.

— მე რომ მკითხოს კაცმა, აგი მირჩევნია, — თქვა მელანიამ და აჩვენა იისფერ ჩითზე. 20

— აბა აგია, ამის მეტი ზდილობა და მორიდება არ გაქ! დედამ და შვილმა, ორივემ მიწისფერი ვარჩიეთ, შენ მაინც-და-მაინც — იისფერი! ვითამ რაი, რალამც თქვენ მოგწონს, მე ჯინზე აღარ მევიწონებო! თვარა ვინ იტყვის, შენს მეტი, მიწისფერს იისფერი ჯობსო? — უთხრა მწარე საყვედურით რძალს მულმა. 25

— ჩემი მორიდება რალაიზა ექნება ახლა ვინმეს! — ისეთი გულამჩვილებით თქვა ხვარამზემ, თითქო ვინმეს დიდი შეურაცხყოფა მიეყენებოდა.

— არა, ქალბატონო, ესე, უწინ ერთ შეხედვარზე ვერ მივხვთი, თვარა სტორეთ მიწისფერი ჯობს, ^{საჩქაროდ} გაასწორა თავის შეცთობა მელანიათ, რომელიც დატყუებული იყო, უნცროსმა უფროსს ყოველივეში უნდა დაეთანხმოს, თორემ უზღებლობა იქნებაო. მართალია, მელანიას აჯავრებდა ეს თვალმაქცობა: — „რაც იგინს მოსწონს, შენც იგი შეიწონე! ვაჟო, ეგება არ მომწონს! არა, მაინც „კი“ თქვიო. კაი, ვთქვი, მარა რა გამოვიდა ამით, ჩემ გულში მაინც არ მომწონს!“

5
10
15
მელანიას ჩვეულებად ჰქონდა: როცა სასაქმოს გაათავებდა, დაჯდებოდა თავის ლოგინზე ზანდუკთან, ნიდაყვს ზანდუკზედ დააბჯენდა, შემოიღგამდა თავზე ცალ ხელს და სევდიანად დაფიქრდებოდა. ეს ჩვეულება არ დარჩა შეუმჩნევლად, მეტადრე ელისაბედისაგან, რომელიც დედაზე და ძმაზე ბევრით უფრო ფხიზელი იყო ამისთანაობის შემჩნევაში.

— ნეტაი რა ფორმაა, აი გლოვიარეთ ჯდომა! საგლოვიარო, ღვთის მადლით, ჯერ აფერი სჭირს ჩვენს ოჯახს! —
20
შენიშნა ერთ დღეს ელისაბედმა მელანიას, როცა ეს უკანასკნელი მოწყენილი, თავზე ხელ შემოდგმული იჯდა თავის ზანდუკთან.

— აფერი, რაცხა ესე დავფიქრთი, — უპასუხა მელანიამ, ჩამოიღო თავიდან ხელი და ცდილობდა მხიზრული სახე მიეღო, მაგრამ ვერ ახერხებდა.

25
ელისაბედმა ამ ხელად ზემო თქმული შენიშვნით გაათავა ეს ლაპარაკი, მაგრამ დაიხსომა კი ეს შემთხვევა.

არ გასულა ამის შემდეგ ერთი კვირა, რომ ელისაბედმა კიდევ ნახა თავის რძალი დალონებული და თავზე ხელ შემოდგმული.

— რაეა, კიდევ ასე გლოვიარეთ დამჯდარხარ! არა, ახლა თვარ მითხარი, რა გლოვა გაქ, არ გაგეყრებინ!

— აფერი, ესე ტყულაი, — თქვა მელანია, — ადგა და აპირობდა წასვლას.

— სად მიხვალ? უნდა მითხრა! 5

— ღმერთი არ გამიწყლეს, აფერი არ ყოფილიყოს.

— ააა, ასე ვერ მომატყუებ! რაცხა დიდ ამბავში ხარ, მარა უნდა მითხრა, რა არის.

— რა, იყო, ცავ? — იკითხა ხვარამზემ, რომელიც ამ დროს შემოვიდა სახლში. 10

— რა იყო, რას ქვია! გამეფხედავ, ქე ზის აქნაი გლოვიარეთ, გემეფხედავ, ქე ზის! ახლა უნდა მითხრას, რა ამბავია! — თქვა ელისაბედმა.

— გლოვა ჩემი მტერის ოჯახს დუუმედეს! ჩვენ რა გვჭირს საგლოვი! — თქვა ხვარამზემ და მწყრომარედ შეხედა რძალს. 15

— დედა არ მომიკტეს, აფერი არ ყოფილიყოს, ესე ტყულაი ჩამომეყვინთა, — ფიცულობდა მელანია.

— ააა, სხვანაირობა ჩვენს ოჯახში არ დევინახო, თვარა!.. მუქარით უთხრა ბოლოს ხვარამზემ. 20

იმ დღიდან მოწყებული მელანია მაც თავი დაანება ზან-დუკთან თავზე ხელშემოდგმული ჯდომას. როცა დაფიქრებული იყო, მელანია იმალებოდა დედამთილის და მულისაგან.

VII

გავიდა რამდენიმე თვე. მელანია ეხლა უკვირდებოდა თავის ცხოვრებას და ხედავდა, რომ, რაც დრო გადიოდა, მით უფრო ძნელი ასატანი ხდებოდა მისთვის ეს 25

ცხოვრება. ცდილობდა, მაგრამ ჯერანის გულში მცირე-
ოდენი თანაგრძნობის ადგილიც კი ვერ დაიჭირა.

მათი ცოლ-ქმრობა მხოლოდ იმაში გამოიხატებოდა,
რომ ლამით ერთმანეთთან წვებოდნენ, ესეც ისეთი გულ-
5 ცივად და უხალისოდ, რომ თითქო ძალდატანებით
ასრულებინებენ ამ მოვალეობასო. დაწოლის დროს ჯერან
ან ლოგინს დაიწუნებდა, — უხეიროდ არის დაგებულო,
ან სხვა რამეს მოიმიზეზებდა და მაინც ასაყვედურებდა
ცოლს, რაც უნდა რიგზე ყოფილიყო ყოველივე. თუ უქ-
10 მი ან ავდრიანი დღე იყო, ჯერან დილიდან საღამომდე
შინ დარჩებოდა და მაშინ ხომ რა, — ერთი წვალება უნდა
გამოევლო მელანიას: ჯერან უთვალთვალებდა მას საქმის
კეთებაზე, უწუნებდა ყოველივეს, აყვედრიდა ყოველ წამ-
ში: — „სხვაი-სხვაია და საქციერიც უხეირო გაქო!
15 ხვარამზე და ელისაბედ ხომ მუდამ შინ იყვნენ და მუდამ
წვრთიდნენ რძალს წალმა-უკულმა, მაგრამ რაც დრო
გადიოდა, მით თანდათან ჰკარგავდა მელანია ამათადმი
პატივცემას და შორიდებას: — „რაც უნდა მეინდომო, რაც
უნდა აამო, აგინის გულს მაინც ვერ შეაჯვრებო.“

20 ეხლა დედამთილი და მული რომ ბრალის დებას დაუ-
წყებდნენ, მელანია წინანდებურად ფიცცილს კი არ მოყვე-
ბოდა, არა ისე სიჩუმით ჩაატარებდა.

მართალია, ხვარამზეს და ელისაბედს, მეტადრე ანჩხლი
ხასიათის ელისაბედს, ძლიერ აჯავრებდა ეგ გამოურკვე-
25 ველი სიჩუმე.

— ესე გველსავით გარისინდება და ჩეიწყვედს ენას,
რომ გულზე ცეხლათ მოგეკიდება კაცს! — ეუბნებოდა ერთ
დღეს ელისაბედ დედას.

— ყველა გველმა ადამიანმა ესე იცის გაჩემება, ვითამდა
ასე, მე კაი სულიერი ვარ, შენ რაც გინდა მითხარი,

მე მაინც არ მეწყინება, მაგიორს არ გეტყვიო. მარა გულ-
ში ქე სწერს ყველას და ბოლოს გველსავეთ საწამლოვით
გადმონათხევს,—მიუგო ქალიშვილს ხვარამზემ.

ერთ დღეს ელისაბედმა ასტეხა მსჯელობა თეთრფერ-
ვანი და შავგრუმანი ქალების ხასიათებზე და ბოლოს თი- 5
თონვე მისცა თავის მსჯელობას დასკვნა:

— შავგრუმან ქალებში უფრო ბევრი მოდის ავი გუ-
ლის პატრონები და კახპებიო.—თითონ ელისაბედ და
დედამისი შაქრისფერი თეთრი ქალები იყვნენ.—მელანიამ
მულის სიტყვებზე წარბები ჩამოუშვა, რადგანაც მისი ფიქ- 10
რით, ეს სიტყვები მისკენ იყო გადაკრული. ელისაბედმა
თავისებურად ჩაუქინდა რძალს:

— წარბები რომ დახარე, აბა რა ვთქვი შენი საწყენიო.

— რა ვიცი, კი მეწყინა და!—უპასუხა მელანიამ ცოტა
ცივად. 15

— კი მარა იმას აღარ მეტყვი, რა იყო ამაში შენი
საწყენი?

— იყო, თუ არ იყო, კი მეწყინა და ახლა რაი! გულს
ხომ ვერ ამევიგლეჯ!

— თქვი ბარემ, რა გიქნეს საწყენი?—უთხრა ხვარამზემ. 20

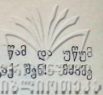
— მეწყინა-მეთქინ ვთქვი, იგია და მეტი რაი!

— რომ გეწყინა, იმას გკითხავ მეც. რა ვთქვი შენი
საწყენი? რეიზა მიიღე შენ თავზე?

— ჩემზე თქვი და ჩემ თავზე მივიღე.

— მერე რა მტერობა მქონდა შენზე? ხედავ, რა ავი 25
გულის ყოფილა! რა იფიქრა! ჩემზე თქვიო! თურმე მტე-
რათ გვიყურებს!

— რა ვიცი, ყოლთვის კი ჩივით იმისთანას, რომ მეწყ-
ვინება და!—გამოტყდა მელანია.

— აბა, ამიზა იყო, რომე მე და ნენას წამ და უწუმ გვიტუხავდი წარბებს! ამისთანა გული ვაქი შენ! ~~წამაწამ~~ საყვედურით უთხრა ელისაბედმა.

- აქ რძალმა რაღაც მწარე სიტყვა შემოსტორცხნა მულს და გაიმართა კაი-გვარიანი აყალ-მაყალი, რომელშიაც მელანიამ საკმაო მწარე სიტყვებად გადმოანთხია აქამომდე დაფარული და გულში დაგუბებული ნაღველი. იმ დღიდან მოწყებული ხშირად იმართებოდა ჯერანის ოჯახში ასეთი აყალ-მაყალი, რომელიც დროთ განმავლობაში უფრო და უფრო ცხარე ხასიათსაც ღებულობდა. ბოლოს და ბოლოს მელანია აღარ ურჩებოდა უკან დედამთილს და მულს წყვეა-კრულვაში და ლანძღვა-გინებაში, რაც იშვიათი არ იყო ამათ შორის. ამ გარემოებამ ჯერანის ყურამდეც მიაწია.— „ნენას და ჩემ დას ავი სიტყვა არ ჰკადრო, თვარა სულს ამოგხთი“ო!— ექაღოდა ჯერან ცოლს, მაგრამ ეს მუქარა სრულიადაც ვერ სპობდა მის ოჯახში ქალების დავას და უთანხმოებას.

VIII

- 20 რაც დრო გადიოდა, მით უფრო და უფრო ძნელი ასატანი ხდებოდა ჯერანის და მელანიას ერთმანეთთან ცხოვრება. ჯერან თხოულობდა თავის მეუღლისაგან უსაძღვრო მორჩილებას. ეს კიდევ ჰო, ვთქვათ, არ ეუცხოებოდა მელანიას, რადგანაც თითქმის ყველა გაუნათლებელი და, მეტადრე გლეხ-კაცი, ამასვე თხოულობს თავის მეუღლისაგან. მაგრამ ვაი-ვაგლახი ის იყო, რომ ცოლის იმ მოქმედებაში და სიტყვებშიაც კი, სადაც ეს უკანასკნელი, ცდილობდა ქმრის სურვილის და გვარად მოქცეულიყო, ჯერან უმორჩილობას ხედავდა და ცეცხლ-

დებოდა: — „აგი მაიმუნი შევირთე და ხედავთ, ეგეც რაებს მიბედავს“ო. ამას გარდა იყო ორი ადამიანი, რომლებიც იმგვარსავე უსაძღვრო მორჩილებას თხოულობდა მელანიასა-საგან, როგორსაც თითონ ჯერან. ეს ორი ადამიანი მელანიას დედამთილი და მული გახლდათ, რომლებმაც გულის და გრძნობის გამოცვლაც კი მოუნდომეს მელანიას. ზემოთქმულს გარდა იყო კიდევ სხვა ისეთი მიზეზებიც, რომლებსაც შეუძლია უსწავლელ ხალხში შეყვარებულებიც კი დააშოროს და ერთმანეთის მომძულვარედ გახადოს.

5
10

აი ის მიზეზებიც: ერთი მკითხავი ეუბნებოდა ხვარამზეს და მის ქალს: „თქვენი რძალი იმისთანაი აეი ფეხის ყოფილა, რომ თქვენი ოჯახი აწი ძნელათ, რომ უკანუკან არ წევიდეს“ო. საუბედუროდ ცოლის შერთვის შემდეგ ერთი ხარი მგელმა შეუქამა ჯერანს; ერთი სბოიანი დედო ძროხა რაღაც მოარულმა საქონლის ჭირმა მოუკლა. თითონ ჯერანმა საუკეთესო მუშაობის დროს უცბად ცული დაიკრა ფეხზე და მთელი ორი თვე ეზოდან არ გადაუარია, ისე უქმად იჯდა სახლში. ეს ზიანი, საგრძნობელად დააჩნდა ჯერანის ოჯახს და ყოველივე ეს ზიანი ხვარამზეს და მისი ქალის ფიქრით, იმიტომ დაემართათ, რომ მათი რძალი ავ-ფეხი იყო. რაც შეეხება მას, რომ ერთ დროს მკითხავი ეუბნებოდა ხვარამზეს: ჯერანის სიამბრს დიდძალი ფული აქ მიწაში შენახული და ეს ფული ჯერანის ლუკმა გახდებო, ეს კი არ მართლდებოდა. როგორც ეტყობოდა, ზალიკას ან სულ არ ჰქონდა შენახული ფული და, თუ მაინც და მაინც ჰქონდა, ჯერანის ლუკმად არ გახდებოდა ეს ფული. ამის დასამტკიცებლად ისიც საკმაო იყო, რომ გაქი-

15
20
25

რების დროს რამდენჯელმე მიირბინა ჯერანმა სიმამრ-
თან ფულის სასესხებლად, მაგრამ ვერც ერთ დროს ერთი
გროშითაც ვერ გაიწყო ხელი. — „იგი საყვარელი ჩემი ქალი-
შვილი არ მომიტყეს, არ მქონდეს, თვარა შენ რავე და-
5 გიკავებდი“ო, — ეფიცებოდა ზალიკაი, ბევრჯელ ზალი-
კამ თავის მეზობლებშიაც დატრიალდა — იქნება ვიშონო
სასესხებლად და სიძეს ხელი გავუწყოვო, მაგრამ ვერას
გახდა. ჯერანს, არ სჯეროდა სიმამრის გულწრფელობა:
— ბერძალი იგი, სხოვან რომ დარბის პირისფერობაი,
10 მიწაში რომ აქ კოჭპით შენახული, იგი მომიტყეს“ო.
თავდაპირველად ძლიერ ერიდებოდნენ ზალიკას სიძის
სახლში. პირველად რომ ესტუმრა, ჯერანმა ისეთი სადი-
ლი გაუწყო, რომ ერთ პატარა ქორწილს შეეფერებოდა.
მაგრამ მას შემდეგ, რაც ფულის სესხებაზე გაწბილებული
15 დაბრუნდა, ჯერან ძლიერ გულ-გრილად ექცეოდა სიმამრს.
ზალიკამ შეატყო — სიძისას, ქალიშვილს გარდა, ყველა
ცივად მეპყრობაო და ამიტომ ძლიერ გვიან-გვიან
დაიწყო ქალიშვილისას სიარული. — „რა ექნა, მენატრება
ჩემი ქალიშვილის ნახვა, მარა ვატყობ, სწყენენ ჩემი მის-
20 ვლა და მეც ქე დევეთხუე. ქალი რომ გათხოვდება,
მერე ქმარია მისი პატრონი. მამა გულში თუ შეი-
ნახავს მის სიყვარულს, თვარა მეტი უფლება აღარ
აქ“ო, — ამბობდა გულ დამწვარი ზალიკაი. მელანიას დე-
და, სუსანაი, სულ მთლად ფეხ ამოკვეთილი იყო სი-
ძის სახლიდან. ჯერანს სიდედრი თაობიდანვე არ მოს-
წონდა, რადგანაც უთვალადო მოხუცი დედაკაცი იყო და
25 სიტყვა-პასუხიც არ ჰქონდა რიგიანი. — „იგი რომ სტუმ-
რებთან აბუტურდება, სირცხვილით ძვლები მიტყტე-
ბა“ო, — ამბობდა სიძე. მაგრამ შესაძლებელია ამ მიზეზის-

თვის არ დაეთხოვა ჯერანს სიდედრი, რომ სხვა, უფრო დიდი მიზეზი არ გაჩენილიყო: იმ ღამეს, როცა ჯერანმა ჯვარი დაიწერა, ზალიკაისაგან გაგზავნილ მაცრებში სუსანაის ნათესავი ყმაწვილი კაცი, კოწიეი. კოწიეი იყო ოცი, თუ ოცდა ორი წლის, კარგი მოსიმღერე და მომ- 5
ლხენი, კობტა ყმაწვილი. ამ ყმაწვილმა რომ თავისი კრია-
ლა ხმით „ხასანბეგურაი“ შემოსძახა, მერე გამოვიდა და
იციკვა, იქ მყოფ ყმაწვილ ქალებს თვალი მაზე შერჩათ.
ერთი აზნაურის ცოლი, მეტად ლამაზი ქალი, დიდხანს
უმწერდა კოწიას თვალეებზე წყალ-მოდენილი, მერე მიუბ- 10
რუნდა მის ახლო მჯდომ ქალს და ვითომ ხუმრობით,
მაგრამ თან აღტაცებით უთხრა: „იფ, ვენაცვალე იმ კი-
სერში, ბიჭი ამისთანაი არ უნდა“ო. ჯერანის ოჯახმა,
ის იყო, იმ ღამეს პირველად გაიცნო კოწიეი, მაგრამ მოე-
წონათ კი ძლიერ.— „ვინ იფიქრებდა, თუ სუსანას ამის- 15
თანაი ნათესავი ეყოლებოდა!“—მგონია სამჯელ კი უთხრა
იმ ღამის განმავლობაში ხვარამზემ თავის ქალიშვილს.
ელისაბედ დედის სიტყვებზე მორცხვით თავს ჩაღუნავდა
და ხმას არ იღებდა.

არ გასულა ქორწილის შემდეგ ერთი კვირა, რომ ჯე- 20
რან ეუბნებოდა სიდედრს:— „ოღონე კოწიეი სიძეთ შამეი-
ყვანე ჩემს ოჯახში და სული არ მშურს, სული!“, „აბა
შენი მოყვრობა ახლა დაფასდება, თუ ამ საქმეს გეიყვან“,—
უმატებდა თავის მხრივ ხვარამზე. ელისაბედმა იცოდა კი,
რომ მისი დედა და ძმა შეუდგნენ კოწიაზე მისი გათხო- 25
ვების ზრუნვას, ძლიერაც უტოკავდა გული, რადგანაც
კოწია მოეწონა, მაგრამ მონაწილეობას კი არ ღებულობ-
და თავის გათხოვების ზრუნვაში. ამ საქმეში რომ თითონ
ჩარეოდა და თავის მხრივაც რამე ეთქვა, ურცხვობა-

თავაშეებულობაში ჩამოართმევდნენ და ამას აბა როგორ
იზამდა ისეთ სასტიკ ზნეობაში—რასაკვირველია, თავად
ბურ ზნეობაში—აღზდილი ქალი, როგორც ელისაბედის
იყო.—„აბა შენ იცი, ნენავ, ეცადე, ეცადე, დეიყოლიე
5 კოწიეი! თვალ-ტანათ, შენც ხედავ, კაია, მარა თვალტა-
ნადობა რაა? იმისთანაი ჭკუიანი და მეოჯახე ციცაია,
რომ ცივ ქვაზე დაასახლებს კაცს. ზოგიერთებს როის
გავს, ბიჭებზე რომ უჭირვენ თვალი. ამისთანაობაში წმინ-
დანია, წმინდანი. ჩემი ნენაი, შენებურა გულით მეინდო-
10 მე, ჩემი ნენაი!“—ეხვეწებოდა დედას მელანია თავისი მუ-
ლისთვის.

სუსანაი წრფელი გულით შეუდგა შეამავლობას და ერთ
კვირა დღეს, ვითომც ისე, სტუმრად მოუყვანია თავის
ნათესავი სიძისასო, მოიყვანა კოწიეი ელისაბედის სანახა-
15 ვად. როგორც ვთქვი, ელისაბედ საკმაოდ ლამაზი ქალი
იყო. სოფელში ამბობდნენ კიდევ: „თლათ დიდკაცური თვა-
ლადობა აქ ელისაბედს“ო. ხვარამზემ გამოაწყო საჩქა-
როდ თავისი ქალი და სადილზე დაუსო ვოწიას პირდა-
პირ. ყოვლიფერში გაბედული ელისაბედ ეხლა ისე დამორ-
20 ცხდა, ისე მოკატუნდა, რომ ერთხელაც არ აუღია თავი
ზევით. გათავდა ეს ნახვაც და კოწია იმ დღესვე წავიდა
შინ. მაგრამ იმ დასაქცევს თურმე კი არ მოეწონა ელისა-
ბედ! რამდენიმეჯელ იყო ამის შემდეგ სუსანაი კოწიას-
თან, ეგება დავითანხმო, შევროთო ელისაბედო. მაგრამ არ
25 იქნა, ხუმარა კოწია ყოველთვის ამ სიტყვებით ისტუმრებ-
და სუსანას:—„არა, მამიდა ჩემო, ელისაბედისთანა მჭლღი
ქალი მე არ მინდა, ერთი ხვითქი ციცაი გამომინახე,
ხვითქი“ო. კოწიასთვის ეს საქმე სახუმრო იყო, მაგრამ
სუსანაის და მისი ქალიშვილისთვის ძლიერ მწარე შედეგი

მოპყვა: ხვარამზემ და მისმა შეილებმა შესწამეს სუსანას, —
 ამ საქმეში გულწრფელად არ მოქმედებდაო. 5
 საქმის შესრულება ზდომებოდა, იმას იზამდა, დავეცხვებოდა
 კაცი უცფათაი თავზე, ციციის მოკაზმაც ვერ მოვასარი
 ხერიიანათ! პირდაპირ ვარი ველარ გვითხრა და, იგი იყო,
 ვითამ დეიწყო საქმე ჩვენდა მოსატყუებლათ! — ამბობდა
 გულ დათუთქული ხვარამზე.

— „თუ გულით მიენდომებია, ქალის სანახავათ რათ უნდო-
 და! საქმის გაკეთებამდი რეიზა შეიყვანა! ჯერ საქმეს გავა-
 კეთებდი და ქალის ნახვას, დასანიშნავათ რომ მოვიდოდა, 10
 მაშინც ქე მიესრობოდა! ქვეყანა ასე შრობა. ქალის დასა-
 ნიშნავათ რომ შევიყვანდი, მერე ქე ნახავდა, თუ წამიფი-
 დოდა! ცოცხალს არ გადუშობდი კარზე! კოწიაზე ვარე-
 სი ბიჭი ვიყავი, რომ მიმიტყუეს და ძალითაი შემრთეს,
 ვინც არ მინდოდა! მარა არ შეინდომა და იგია! — ამბობ- 15
 და ჯერან. რა თქმა უნდა, ამის შემდეგ სუსანაი ფეხს
 ვერ დაადგმიდა სიძის ოჯახში. მაგრამ სუსანაის დათხოვ-
 ნით არ დაბოლოებულა ეს საქმე: ხვარამზემ და მისმა ქა-
 ლიშვილმა შესწამეს რძალს, თითქო სულაც ამ უკანასკ-
 ნელის სიტყვით ჩაშლილიყოს ელისაბედის კოწიაზე გათ- 20
 ხოვების საქმე. „არ ხედავდი, გახობოდა დედას და თი-
 თო საათს ჩუმათაი ეფურჩულებოდა! თურმე ჩემი ცოც-
 ხლითაი დამარხვა უნდოდა!“ — ეუბნებოდა დედას კოწიი-
 საგან დაწუნებული და მით გულ დამწვარი ელისაბედ. ამ
 ექვმა ისე დაამტერა ელისაბედ რძალთან, რომ სისხლი 25
 შეესვა ამ უკანასკნელის, გული არ მოუშლიდა.

— იცი, ნენა, წუხელის რა დამესიზმა? — უთხრა ერთ
 დილას ელისაბედმა დედას, — ვითამ მოვიდა ჩემი რძალი,
 ამომართვა გული, ჩემი თვალით დევიანახე კაკალი გული,
 გახვია ქახალდში და წაატანა დედამისს.

ელისაბედ არ სტყუოდა, მან ნახა ძილში ეს სიზმარი. ხვარამზე ისე შეაშინა ამ სიზმარმა, რომ სიტყვის თქმას ვერ აგებდა. ერთი საათის შემდეგ ის გაემგზავრა მკითხველთან.

5 — დედაც და შვილიც ორივე ყოფილა!—უთხრა მკითხვემა ხვარამზეს. სიტყვა „ყოფილა“ს განმარტება არ ეჭივრებოდა ხვარამზესთვის. ის ცხადად მიხვდა მკითხველის აზრს,—მელანია და დედამისი მანვე სული არიანო.

10 რომ დაეფარა ელისაბედ მანვე სულისაგან, მკითხვემა გამოკერა რალაც შელოცვილი ნივთი ტილოს ნაჭერში, მისცა ხვარამზეს, ელისაბედს შეაბი ყელზეო, შემდეგ მისცა სიტყვიერი დარიგება, თუ როგორ მოქცეულიყვნენ—„ნამეტარი უფთხილდი დადეგ დღეს (პირველ სექტემბერს)“ო, და ამნაირად დარიგებული გამოისტუმრა შინისკენ. არ გასულა ამის შემდეგ ერთი თვე, რომ ელისაბედმა მეორე სიზმარიც ნახა და უამბო დედას:

• — წუხელი ძილში ჩემს რძალმა ჯერ ქათმის ფინთი ჩამიდვა პირში და მერე ქათმის ფინთში გასვრილი ფეხი მკრა გულზე.

20 მელანიას საუბედუროდ ელისაბედ, მას შემდეგ რაც კოწიამ დაწუნებული დატოვა, ჩამოხმა და ხან-და-ხან ავად ხდებოდა კიდევ. ხვარამზე ყოლკვირაში დადიოდა ხან ერთ, ხან მეორე, ხან მესამე მკითხველთან. ეს მკითხველებიც მოისმენდნენ ხვარამზესაგან ელისაბედის სიზმრებს და იმასვე იმეორებდნენ, რაც პირველმა მკითხვემა თქვა—„რძალი და დედამისი მანვე სული ყოფილან და იგინი ჰამენ ელისაბედის გულს“ო. თავისი ქალის სიზმრები და მკითხველების სიტყვები ხვარამზემ უამბო ჯერანს. დამწვარზე მდულარე გადაესხაო, რომ იტყვიან,

სწორედ ისე დაემართა ჯერანს: ჯერე უამისოდაც არ უყვარდა ცოლი და ეხლა კიდევ ეს საშინელი ამბავი მელანიას თუმცაღა არ უმხელდნენ ამ ამბავს, — მკითხავეს უთხრა ხვარამხეს: არ ვაგიგოს, თვარა წამალი აღარ გასკრისო, — მაგრამ დედამთილის და მულის საიდუმლო ფუჩუნის და ამათი მტრული გამომეტყველებიდან მისდამი მაინც მიხვდა მელანია, რომ მთელი ოჯახი რაღაც საშინელს სწამებდა მას. ბევრი ღამე გაატარებია ამ საიდუმლო ფუჩუნმა უძილოდ მელანიას; ბევრჯელ ჩუმაღ უტირია მას ამ საიდუმლო საშინელი დაწამების გამო. — „გული ამუართვაო, მწამობენ! ამისთანაი საშინელი დაწამება! მე რაფერ შემეძლო გულის ამორთმოვა! რეიზა უთხრა იმ დაწყევლილმა მარჩიელმა ამისთანაი ცრუობა? რა მტერობა ქონდა ჩემი! რეიზა უთხრა?“ — ყოველ ღამე ამის ფიქრში იყო მელანია. შუალამე ისე ვავიდოდა, რომ არ ეძინა. უკანასკნელ, იქვშიაც შევიდა თავის თავზე:

— „რა ვიცი, ეგება, რომ დამეძინება, მერე ეშმაკს მიხავს ჩემი სული და ავ საქმეს ასაქმებს“ო. ერთ ღამეს ამ ფიქრებზე მას მოაგონდა, თუ რამ ახირებული სიზმრები კი უნახავს მის სიცოცხლეში და ისე შეეშინა, რომ საბანი წაიფარა თავზე და ვატრუნა სული. იმ ღამიდან მოწყებული მელანია მუღამ იქვიანობდა თავის თავზე. იმდენზე აუტანელი შეიქნა მელანიას ცხოვრება ქმრის ოჯახში, რომ მელანიამ დაუწყო ქმარს ხვეწნა:

— „გამიშვი ბაბასთან, ამასთან ვიქნები“ო. — „ეგდე! არ ამეილო ენა, თვარა!“ — დაუყვირებდა ჯერან ამ ხვეწნის პასუხად.

ხანდახან, როცა ძლიერ სასტიკად მოეპყრობოდნენ ქმრის ოჯახში, მელანია ქმრის უნებურად დააპირებდა

მამისას გაქცევას, მაგრამ ჯერან თოფს წამოაფლებდა ხელს და დაუძახებდა:

— „მობრუნდი, თვარა, კვერნაი რომ მამიკლავს, ესე ვაგწიქვ წელში“ო.

- 5 მელანია ველარ გაბედავდა წასვლას. მობრუნებული დაეგდებოდა სახლის უკან მიწაზე და ტიროდა. მეტადრე მელანიას აშინებდა ის გარემოება, რომ ჯერან ექადოდა: — „მამაშენისას რომ გეიქცე, ჩაბუვალ და შენიან დედ-მამა-
10 შენიანა ყველას ღორსავეით დაგკლა“ო. მართალია, ჯერან არ იყო ისეთი სისხლის მოყვარე კაცი, რომ ადამიანის მოკვლა ან დაკვლა ისე ადვილი ყოფილიყო მისთვის, როგორც ამბობდა. პირიქით ბეჭრ შემთხვევაში ჯერან გულ-სათუთიც იყო, ძლიერ ეზარებოდა გოჭის და ქათმის დაკვლა, ხარის და ძროხის მით უმეტეს. მაგრამ ამასთან
15 ესეც კარგად იცოდა მელანიამ, რომ, როცა გულ-მოსული იყო მისი ქმარი, ცოფიანს მოგაგონებდა, ისე ლეწავდა სახლში ჭურჭელს და სხვა ავეჯს, რაც მოხვდებოდა. ამიტომაც ფიქრობდა მელანია: „იგი რომ გაცოფთება, ღმერთი აღარ ახსოვს, კაცის მოკვლასაც არ დაზოგავს!“ო.
20 ჯერან იმიტომ კი არ იქერდა თავის ცოლს, რომ თითქო, ცოტა არის, მაინც ყვარებოდეს; არა, ჯერანს სძულდა კიდევ ცოლი, მეტადრე მას შემდეგ, რაც მკითხავეებმა უთხრეს „მაენე სულია“ო. ის მხოლოდ შემდეგი მოსაზრებით არ აძლევდა ცოლს წასვლის ნებას: — „მამა მისისას
25 რომ დეეგდებოდეს, მაშინ რა მენალლება, წვეთრიოს და ეგდოს! მარა, რომ გაალიროს თავი და სადმე ქალაქში წვეთრიოს საკახპოთ, მაშინ ხომ მომეჭრა თავი! ქვეყანა იტყვის — ჯერანის ცოლი საკახპოში აგდიაო! რაც უნდა იყოს, ჩემი სახელი ადევს, რჯულიერი ცოლი ქვია,

სახტარზე ქრისტიანულა ჯვარი დაგვიწერია. არ მოვტყუ-
 ებულიყავი, კაი იყო და აწი რალა დროისაა. აფეა...
 გათავდა, აწი ერთათ უნდა დავბერდეთ მე...
 ამავე აზრის იყვენენ ჯერანის დედა და დაც. იმათი ფიქ- 5
 რით, მელანიას ფეხზე უკუღმა მიდიოდა მათი ოჯახი, მაგ-
 ნე სულიც იყო მათი რძალი, მაგრამ რა უნდა ექნათ!—„ბედ-
 მა აგი შეგვახვედრა და აწი რალა ეშველება“ო,—ფიქრობ-
 დნენ ესენი. ხშირად კიდევ თვალ-ყურსაც აღევნებდნენ
 რძალს,—არ გაიპაროსო.

IX

ერთ დღეს ხვარამზე და მისი ქალი სხვაგან წავიდნენ 10
 და მელანია მარტოდ დარჩა სახლში. მაისის ბწყინვალე
 დღე იყო. მელანიამ, რაც საჭირო იყო, მიაღაგ-მოაღაგა
 სახლში, შემდეგ გამოიტანა სკამი და დაჯდა ბალკონზედ.
 ის დიდ სიამოვნებას გძნობდა, რომ ამ წამში მაინც მას
 არავინ უთვალთვალეზდა. ასეთი თავისუფალი წამები, მას 15
 შემდეგ რაც გათხოვდა, იშვიათი იყო მის ცხოვრებაში.
 ბალკონიდან ჩანდა აქარის მთა, რომლის წვერები აქა-იქ
 ჯერ კიდევ თოვლით იყო დაფარული და თვალის მომ-
 კრელად ბწყინავდა მზის სხივებში. მთის გადაღმა ცას რა-
 ლაც მკრთალი, მიბნედილი ფერი ედო. მელანია დიდ- 20
 ხანს უყურებდა ამ სურათს და ფიქრობდა:—„ნეტაი ამსვა
 და იქინეი, იმ ფთის გადაღმა, დამსვა! რა კაი იქნება! მო-
 შორდი ამ წვალეზას, ამ ვაი-ვაგლახს! ვინ იცის, იქინეი
 რა ამბავია, მარა მაინც, რაც იყოს!... ამაზე ვარესი
 ხომ არ იქნება! მარტო აქაურობის მოშორება რათ 25
 ღირს!“... ამ ფიქრებიდან მელანია გადავიდა იმ ფიქრებ-
 ზე, რომლებზედაც ასჯელ გაუტეხია ძილი:—„გევიპარვი
 აქიდან, დევიკარქვი საცხა!“ო.

ამ ხელად ერთი კიდეც დიდხანს იტრიალა მისმა ფიქრებმა ამ კითხვებზე და ბოლოს გადასწყვიტა: პარვი, გევიპარვი და დროც ახლა მაქ“ო.

5 ამ გადაწყვეტილებით მელანიამ ამოალაგა თავისი ზანდუკიდან ტანისამოსი, რაც საჭირო იყო ჩაიცვა, რაც არა და, გამოკრა ფუთაში, ჩაიცვა ახალი წულეები, ქარვა და ბეჭედი, რომლითაც ის პირველად დანიშნა ქმარმა საცოლოდ, გაჯავრებით ჩააბრუნა ზანდუკშივე:— „აგი არ მინდა“ო; ის კაბაც დატოვა, რომელიც ჯვარის წერის დღეს ეცვა:— „არც აგი მინდა.“ო; დაშინჯა ყუთში რალაც წვრილანი ნივთები, ამოიღო უმარილის სალესი სადაფი, — „ამას წვევიღებ ნენაის ნახელავია“ო; მერე ნახა თითბრის სათითური, — „ამასაც, — ბაბაის მოტანილია“ო; ჩაიღო ჯიბეში თეთრი ძვლის სავარცხელიც — „ჩემი აფხანაგი ფოტინაის ნაჩუქარია“ო. ბოლოს დახურა ყუთი ამ სიტყვებით:— „მეტი აფერია შით, არ მინდა“. ის ჩქაროდა, რომ დედამთილს და მულს არ მოესწროთ, ან სხვა გარემოებას არ შეეშალა ხელი განზრახულის აღსრულებაში. რამდენიმე წამის განმავლობაში ყოველივე მზად იყო, წასვლის მეტი აღარა აკლდა რა. მაგრამ ეგ წასვლა არ იყო ადვილი.

15 მელანიამ დაიკავა ხელში მოკრული ფუთა და დაჯდა ლოჯინზედ. „რა, ტყუილად მოემზადე!“ — თითქოს ვილაცამ გარკვევით ჩასძახა მას გულის ყურში. დიდხანს იყო მელანია დაფიქრებული, ბოლოს დადო მოკრული ფუთა
25 ლოჯინზე და თქვა:— „არა, მე ამას ვერ ვიზამ“ო. მას გაახსენდა თავისი მული და დედამთილის სიტყვები: „მიწაში, ქვესკნელში რომ ჩახვიდე, იქიდან ამოგათრევს შენი ქმარი და მაშვინ უყურე შენ სეირს“ო. გაახსენდა ისიც, რომ ერთი მათი მეზობლის ქალი დაჭერილი მოაყვანიდა

მამასახლისმა და ჩააბარა ქმარს. ვაგონილი ჰქონდა მელან-
 ნიას ის შემთხვევა, რომ ერთმა გლეხმა მიაგნო სადღაცა
 ქალაქში თავისი გაქცეული ცოლი და დამბაძიე მკვლ
 „უშველოს ღმერთმა, ყაძახი იგი ყოფილა, ესე უნდოდა
 იმისთანა ბოზ დედაკაცს“ო, — ამბობდა ამ შემთხვევის 5
 გამო ხალხი. ხმა გამოვიდა, რომ პოლიციამ მოუწონა
 გლეხს ეს მკვლელობა და „ფიქრი ნუ გაქ შენ, ამიზა სიმ-
 ბირში არ გაგაგზანთან უთხრაო“. ხვარამზე და მისი ქალი
 განზრახ უამბობდნენ ერთმანეთს მელანიას გასაგონად ათას
 სხვადასხვა შემთხვევას, თუ როგორ სასტიკად დაუსჯიათ 10
 ცოლი ზოგი თითონ ქმარს, ზოგი სასულიერო მთავრობას
 და ზოგი პოლიციას, ქმრის სახლიდან გაქცევისათვის. ახ-
 სოვდა მელანიას ჯერანის მუქარაც: „იცოდე, რომ გეი-
 პარო, შენიან შენი ჰირისუფლიანა, ყველას ღორსავით დაგ-
 კლა“ო. ჩემ პირობაში ბაბას, ნენას ჩემ დებს და ძმებს მოკ- 15
 ლავს“ო, — გაიფიქრა მელანიამ და სიშის ჟრუანტელი დაუა-
 რა ტანში. გაახსენდა ისიც რომ ქმრის ოჯახში ყველა
 ამას ეუბნებოდა: — „შენ იმისთანაი გვარი გაქ, რომ თუ თავი
 ხელათ იშონე, საკახპოში გეიქცევი“ო. ეს აზრი მელანიას
 შესახებ გამოიწვია იმ გარემოებამ, რომ ერთმა მელანიას 20
 ბიძაშვილმა უგვირგვინოდ შვილი შობა და ბოლოს სად-
 ლაც გადაიკარგა. — „გამაგრდი, არ გაუმართლო სიტყვა
 დედამთილს და მულს“ო — ეუბნებოდა თავმოყვარეობა
 მელანიას. მაგრამ ყველა ზემო ჩამოთვლილს გარდა, იყო
 ერთი რამ, რის გამოც მელანიას არ შეეძლო ქმრის სახ- 25
 ლის მიტოვება და მართლაც ტყუვილად მოემზადა გა-
 საპარაყად. ეს ანდამატი, რომელიც ასე იქერდა და არ
 უშვებდა მელანიას ქმრის სახლიდან, გახლდათ პატარა
 ლუკა, ერთი წლის ვაჟი მელანიასი. პირველად წასვლა

რომ გადასწყვიტა მელანია, ლუკასაც წაყვანას უპირებდა, მაგრამ შემდეგ დაფიქრა: — „აბა სად უნდა წვევიყვანო, თვითან მე სად მივალ, რომ არ ვიცი! ისევე ჯეჯემავრებ გულს, დავტიებ, კი გამიჭირდება, მარა რა ვქნა, მისთვის უკეთესი იქნება; იგი ყველას უყვარს და კიდევ მოუვლი-
5 ან“ო. ამ რიგად ის აპირებდა ლუკას დატოვებას. მაგრამ, როცა ყოველივე მოამზადა და შემდეგ შეხედა აკვანში მძინარე ლუკას, რომელიც ის იყო იმ წამში უნდა დაეტოვებია, გული რაღაც სიტკბოებით დაუსავდა დაუსავდა და მუხ-
10 ლები მოეკვეთა. — „სხვაი ყველაი რომ აფერათ ჩავადლო, იმას მაინც ვერ დავტიებ, ტყუილია, ვერ დავტიებ!“ — გადასწყვიტა თავის გულში მელანია და ჩააწყო წასაღებ-
ბად მომზადებული ნივთები ხელ-ახლა ზანდუქში.

ცოტა ხან შიგნით გაიღვიძა ბავშვმა. მელანია საჩქა-
15 როდ ამოიყვანა ის, მიიკრა მკერდზე, თან ძუძუს აძლევდა და თან კოცნიდა. ბავშვი კარგა ხანს მადლიანად ჭამდა ძუძუს, შემ-
დეგ გაძღა, დაეთხოვა და ეხლა რაღაცას, ეტიტინებოდა დედას თავის გაუგებარ ენაზე. მაგრამ ისე მკვევრ-მეტყვე-
ლურად გამოთქმული სანუგეშო სიტყვები ვერ ანუგეშებს
20 ადამიანს, როგორც ეს გაუგებარი ტიტინი ანუგეშებდა მელანიას. ლუკა, მხოლოდ ლუკა იმედის ლამპრად ენთო მელანიას ტანჯულ გულში. მართალია, ჯერან ხშირად ამბობდა: — „დედა რაა შვილის? დედა ტომარაია, მეტი აფერი. შვილი მამისაა, მამის გვარი ეთქმევა, კანოლით
25 შვილი მამას ერგება“ო და სხვა. ხვარამზე და მისი ქალიც ხუმრობით ასწავლიდნენ ლუკას:

— „დატი, დატი დედას“ო, — ლუკაც ვითომ და სცემ-
სო; უფაჩხუნებდა თავისი პატარა ხელებით დედას სა-
ხეზედ. მაგრამ მელანია კი ჩაიკრავდა ამ დროს შვილს

გულში და მხურვალედ - კოცნიდა. ეს იყო დედის სიყვარული შვილისადმი, რომელიც მალლა სდგას დედისთვის ყოველივე ცხოვრების ანგარიშზე. თუმცაღა თავის ლუკა ზედ ისეთ იმედებსაც ამყარებდა მელანია, რომლებიც უფრო ცხოვრების ანგარიშს ეხება, მინამ უანგარო სიყვარულს, მაგალითად: „აგერ გეიზდება ჩემი ლუკაი და მერე ტკპილათ ვიცხოვრებ, ავათ მოპყრობასაც ველარავინ გამიბედავს“ო. მაგრამ ამ დროს რომ დაგერწმუნებიათ ის, — „ლუკა როცა გაიზდება, შეგიძულეებს, ჯერანზე უარესადაც მოგეპყრობა, გაგადებს კიდევ სახლიდან, ჯობს ეხლადე მოიშორო, მიატოვო“ო, — მელანია გიპასუხებდა: — „რაც უნდა მიქნას ლუკამ, მე მაინც ვერ მოვიძულეებ, მაინც მიყვარს იგი“ო და თან ისევ ისე მგრძნობარედ ჩაკოცნიდა თავის პაწია ვაჟს. განა ცოტა იცოდა მელანიამ მაგალითები, რომ შვილი დედას ცუდად ეპყრობოდა, სცემდა, სახლიდან აგდებდა, მაგრამ არც ერთს ამ მაგალითთაგანს არ შეურყევია დედის სიყვარული თავისი პაწია შვილისადმი.

ერთი-ორი საათის შემდეგ სრულიად დამშვიდებულმა მელანიამ, მის მაგიერად, რომ, როგორც თითონ ფიქრობდა, სამუდამოდ გამოთხოვებოდა ქმრის ოჯახს და გადაკარგულიყო სადღაც შორს, შორს, დაიკავა ხელში თავისი პატარა ვაჟი და გადავიდა მეზობლისას თეკლესთან.

თეკლე, რომელიც ერთ ადგილას ამ მოთხრობაში აქამომდეც გვყავს მოხსენებული, მოხუცი ქალი იყო, მეტად გულკეთილი, სოფლის დედაკაცს რაც შეეფერება ჭკუიანი და გაგებული სიტყვა-პასუხის პატრონი. მელანიამ აღრე გაიგო, თეკლეს თანამგრძნობი კეთილი გული აქვსო და ორ-სამჯელ მასთან ლაპარაკის შემდეგ ისე დაუახლოვდა

მას, რომ ყოველივე თავისი ხეაშიადი შეეძლო გაემხილა მასთან.

- „ღმერთმა აცოცხლოს, ჩემი ნუგეშის მცემელი და მასტავლებელი თეკლეა. იგი რომ არ ყოფილიყო, აქამდე სხვაი თუ არა, წყალში გადავარდებოდი“ო,—ამბობდა მელანია და, ცოტა არ იყოს, ხშირ-ხშირადაც დადიოდა თეკლესთან, რისთვისაც მას უწყებოდნენ დედამთილი და მული—„რაა, ნეტაი, სულ თეკლესას, სულ თეკლესას! შენს ოჯახში ეკალი ხომ არ ამოგსვლია, რაეც შეიცლი, რომ მაშინათვე თეკლესას მივბი“ო—მაგრამ ამ წყრომით მელანია არ იშლიდა თეკლესას სიარულს, და უფრო სასტიკი ზომების მიღებას დედამთილი და მული არ ხედავდნენ საჭიროდ, რადგანც დარწმუნებული იყვნენ, რომ თეკლე ცუდს არას ურჩევდა მათ რძალს და თითონაც ხშირი სტუმარი იყვნენ თეკლესას, როგორც კარგი მეზობლისას. ხვარამხეს და მის ქალს თუ ეზარებოდათ რძალის თეკლესთან ხშირი სიარული მხოლოდ იმიტომ, რომ ქმრის ოჯახის საიდუმლო თეკლესთვის არ გადაეცა მელანიას:—„ვინც უნდა იყოს, ოჯახის საიდუმლო არ ითქმება მასთან, შენი ოჯახის ამბავი გარეშემ თავის დღეში ვერ უნდა გეიგოს“ო.

— რა შვილი გყავს, მელო რა შვილი! ამის დედამ ყოლიფერი უნდა ეიტანო,—უთხრა თეკლემ მისვლის დროს მელანიას, გამოართო ხელიდან ბავშვი და ჩაკოცნა.

- 25 — მართალს ჩივი, თეკლე, უნდა ევიტანო, მარა ნამეტარი რომ მომძულდება თავი, ქე ვიფიქრებ მე ცოდვილი, არც შვილის დელდი მაქ, არცა რაი, თავს ვუშველიმეთქინ. დღეს რაცხა ესთე მომექცა გული, რომ პაწაი დამაკლტა კალამ...—მელანიას ტირილმა მოუსწრო და ველარ დააბოლოვა სიტყვა.

— კილამ რაი?

— კალამ გადვირიე, კალამ გევიჭერი საცხა! — თქვა შე-
ლანიამ, რომელიც ცდილობდა ზდილობა მოეხმარა და
სხვის ოჯახში არ ეტირა.

— გადირიე ქალო, რას ქვია გაქრა! აგერ ანგელოზ- 5
სავით შვილი გეზღება, მეითმინე პაწაი და მერე ესე წავა
შენი ცხოვრება, რომ ღმერთს მაღლოდე.

— ღმერთმა შენი თავი ნუ მომიშალოს, თეკლე, სულ 10
გულს მიკეთებ და მაიმედებ, მარა ნამეტარი გლახა ყოფ-
ნაში ვარ; ათასნაირათ კი მევინდომე შეფერება და არ
იქნა.

— მართალია, შვილო, ძალიანი გასაჭირი საქმეა ძა-
ლიანი! რას ჩივი, სხვისი და სხვისი შვილი ჯერ ერთქა-
მეთს ვერც ქე იცნობენ, ესე შეხთებიან ცოლ-ქმარათ! თუ 15
იღბალმა ქნა და კას თვალზე შეხედეს ერთქამეთს, იგია,
ქე იცხოვრებენ, თუ არა, ძნელია! ნამეტარი ძნელია! მარა
სულგძელობის მეტი რა გეეწყობა. ხომ იცი შვილო,
თუ ერთი დეისკენა, მერე ცოლ-ქმრობა აღარ დეირლოვა.
შენ კიდევ რა გიჭირს! რამდონი შენზე ვარესი მინახავს 20
და გამიგონია, ჰმ! მარა რას იზამ, ასია ჩვენი რჯული,
სიცოცხლეში ცოლ-ქმარი ველარ მოსცილდება ერთი მეო-
რეს. შენ გგონია, შენს ოჯახს უხარია ასე ყოფნა, გადა-
კიდული რომ ხართ? იგინიც წუხარიან, მარა რა ქნან?
რამდონჯელ უტირია შენ დედამთილს ჩემთან, — თაობი- 25
დან იმას ვცთილობდი კარქათ ვყოფილიყავით, ტკპილათ
ვყოფილიყავით ოჯახში და არ იქნაო. ერთი გზობა შენმა
ქმარმაც მითხრა, ჩემი ჯანი ოჯახსს კეთებას შევალე,
კარქა ვიცხოვრებ ვფიქრობდი, მარა რაცხა ესე შეირთო
ჩემი საქმე, რომ აღარ იქნაო. ასეა, შვილო, იგინიც არ

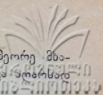
არიან ავი სულიერები, ჩვენ ქვეყანას იგინზე უკეთესი პირის და სიმართლის ადამიანები არ შეიძებნება, *მარა ჩაქ*
ცხა ესე უკუღმა მიეწყო საქმე, იგინს შენ არ უყვარხარა და შენ—იგინი! ძალიანი ძნელია ასე ყოფნა, მარა ახლა
5 მოთმენის მეტი რალა გიეწყობა. შენი კაი ქალობა იგი იქნება, მეითმინო და შუუფერო. ამასობაში, იგია, შვილიც გამოგეზდება, იგინიც გულს დეიდუმებენ და ესე კარქა წავა შენი ყოფნა, რომ შენც არ მიელოდე! აბა რავე გონია, თუ იცი? მერე კიდევ, რაც ქალს ამისთანა
10 ნაი შვილი გყავს, ამის დედამ ყოლიფერი ტანჯვა უნდა დეივიწყო! ავი, ავი ანგელოზი!—თეკლემ კიდევ ჩაკოცნა ბავშვი.

— სტორეთ, სტორეთ, თეკლე, ავი ანთია ჩემს დაღამებულ გულში სანთლათ, ავი რომ არ მყავდეს, არ ვიცი, რას ვიზამდი,—უთხრა მელანიამ თეკლეს და ჩაიკრა შვილი გულში.

კიდევ დიდხანს ილაპარაკეს თეკლემ და მელანიამ. თეკლემ გადავიდა სხვა-და-სხვა ამბავზე. იმდენი რალაც გასართობი ძველი და ახალი უამბო, რომ მელანია კმაყოფილი გულით და დამშვიდებული სულით დაბრუნდა შინ.

X

ზაფხულის ღამე იყო, მაგრამ უმთვარო და მოღრუბლული. ხან-და-ხან გაანათებდა ელვა და სადღაც შორს-შორს გაისმოდა ქუხილის გუგუნი. საწვიმრად მომზადებულ ბუნებაში მძიმედ ჩასძინებოდა სოფელს. ჯერან ტევრიძის ოჯახშიაც ყველას ეძინა, გარდა მელანიასა. ეს უკანასკნელი კი წამომდგარიყო ლოგინიდან, ჩვეულებრივად შემოედგა თავზედ ხელი და ნიდაყვი დაებჯინა თავის ზანღუკ-

ზედ; ელვაზედ დაინახავდით, რომ ლოგინის მეორე მხარეს ეძინა ჯერანს. მხოლოდ ამათი ვაჟი—ლუკა არაღრსარი ჩანდა.

— „რაც უნდა, იგი თქვან მერე!“—ჩაიფუჭუნა მელანამ და განაგრძო ნაჭერ-ნაჭერად ფიქრი, — „გული არ გეიტეხო, ასე ქვია, ჯერ კიდევ ბალანაი ხარ, ეგება იმისთანაი ბედნიერობა მოგელის, რომ შენ ბედს ძალღმა არ დაჰყეფოსო, მითხრა თეკლემ. რა კაი გულისაა! ყველა უბედური ანუგემოს უნდა. კაია ნუგეში, თუ გწამს... მარა მე აღარ მწამს... წვევიდა იგი ღროი, რომ ვფიქრობდი, აი დღეს, აი ხვალ უკეთესათ შეიცვლება ჩემი ყოფნა-მეთქინ!.. რა კაია ბალნობა!.. რაზე გამახსენდა ახლა ბალნობა?.. რაეც კაი ტკპილი სიზმარი, ესე მახსოვს ჩემი ბალნობა... იმ ღამეს რომ სიზმარი ვნახე, ვითამ მე ნიკოს ცოლი ვიყავი, ახალი სახლი გვქონდა, ჩემი ლუკაი ახალი თეთრი პერანგით თამაშობდა ეზოში. ვითამ ჩემი და ნიკოს შვილი იყო. რაეა სიყვარულით მიბზერდა ნიკო! მაინც ზოგიერთ სიზმარში ყოლიფერი ესე კარგათ არის, რომ ცხადათ თავის დღეში არ იქნება... მარა იმ ღამეს საშინელი სიზმარი ვნახე! კლტეი იყო, დაბლა ზღვასავით ბნელი იდგა. რაცხამ გადამაგდო და წევედი, წევედი უფსკრულში. არსა აღარ იყო ფსკერი, მივეფრიალებდი ესე. რა შემეშინა!.. რომ გვეიღვიძე, სული შემეგუბებოდა. ნეტაი რაა სიზმარი? ნენამ მითხრა, კაცს რომ დიეძინება, სული გაფრინდება და იგიაო. მერე ნიკოს ცოლი რომ არ ვყოფილვარ მე, რეიზა დამესიზმა?.. რა კაი იქნებოდა, ნიკოს ცოლი რომ ვყოფილიყავი, მარა ვინ იცის? ეგება ქე შეგვძულებოდა ერთი მეორეს. ბევრი ქნულა ამისთანაი... არა, ტყუილია! ერთი გზობა თუ კი გი-

5

10

15

20

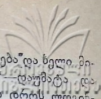
25

ყვარდა კაცს, იმას მერე ესთეი მაინც ველარ შეიძულეზ,
რავაც მე ვსძულვარ ჩემ ქმარს. ოცჯელ კი მითხრა
შენ არ მოკტები და სხვაი ყველაიო. მართალია! იმას მერე
ვითამ და რავალა ვარ ცოცხალი!.. ღმერთმა იცის, ათას-
5 ჯელ კი მინატრია სიკვტილი. არ მოვკტი!... რაა ახლა აგი,
ყოლიფერი რომ გამახსენდა? რალათ მინდა ახლა აგინი?
მესამე გზობაა, აგი ასე რომ მემართება: ვფიქრავ, ვფიქ-
რავ, ყოლიფერი გამახსენდება და ბოლოს აღაფერი! იმ
10 დღესაც ასე დამემართა—ვფიქრე, ვფიქრე, ბოლოს ფიქ-
რით მოღალული მივედი წყლის პირზე, შემეშინა და ქე
დავბრუნდი შინ. ერთი უწინ კიდევ მევიტანე ფიშტო,
მქონდა, მქონდა ხელში, ველარგავბედე და ისევე შევინა-
ხე. ნახავ, ახლაც ასე თუ არ დამემართოს!.. ამისთანა
15 დროს ფიქრი ვის გუჟგონია! უცფათაი უნდა... და გათავ-
და! მახსოვს, ბალნობას ცოფიანმა დამსუნა. მომიტანეს ცო-
ფის წამალი, მარა არ იქნა, ვერ დავლიე და ვერა. რავაც
მივიკარებდი პირთან, გულზე წამომმაზიდებდა და ვერ დავ-
ლევდი. არ დამელია, საშველი არ იყო. ბოლოს მივედი,
20 უცფათაი დავკუქე თვალები და გადვუშვი პირში. გათავ-
და, სულაც არ იყო ესე საშინელი, მე რომ მეგონა... რა
კაია ბალნობა! მე და ნიკო რომ გავპარპალდებოდით ქედ-
ში წაბლიზა! ბალანაის გული სამოთხეა!—ერთი გუშილამ
მესიზმა კიდავ: მე და ნიკო ვითამ ესევე ბალანაი ვიყავით
და ერთათ ვთამაშობდით. ესე ტკპილათ კი გამომმღვიძა
25 მაშვინ რომ!.. ნეტაი არ გამომღვიძებოდა!.. ღმერთო, რა
და რას მოვყვეი!.. ვის ეწყინება? ნიკოს ეწყინება, ეგება
კიდევ ატირდეს. ნეტაი ერთი მანახვა ახლა! ჯერ ცოლი
კიდევ არ შუურთავს თურმე. ნენას, ბაბას, დებს, ძმებს?
უწინ ყველას ვუყვარდი და მას მერე ყველამ შემიჩვენა.

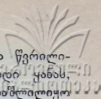
რამდონი ხანია თვალი აღარ შემივლია არცეთიზა! ნეტაი იგინს თუ ენატრება ჩემი ნახვა, რაფაც მე იგინის? რასულელი ვარ! თუ ენატრებოდეს, ვინ დუუშლიდა! რომ შევსძულდი, შევსძულდი ყველას! რეზა შეცთიო? რა ვიცი, რეზა შევცთი! ესე იყო ჩემი საქმე მოწყობილი და შევცთი! 5
თლათ იგინია დანაშაული ჩემ შეცთომაში! არა ვითამ? აბა მე ვარ? რა ვიცი, ვეფერს გეიგებს კაცი, ესეა მოწყობილი ჩვენი ყოფნა!.. ნეტაი ლევანს თუ ეწყინება? არა, იმას არ ვუყვარდი, თვარა არც ესე მომიძულებდა! მე ამ დღეში ჩამაგდო, თვითან ცოლი შეირთო და არის 10
ტკბილათ!.. მატყუებდა მიყვარხარო! ვითამ და რა უნდა ექნა? მე ხომ ვერ შემირთავდა ქმრიან ქალს? ესე წვეფეყვანე სადმე? ჯერანს რომ კაი გადავრჩენოდით, კანოლი არ გაგვიშობდა. ძალიანი უბედურათ არის ქალის საქმე! ყაძახის ქალი მაინც ნამეტარი დაჭირულია! ჯერ დედ-მამაა შენი 15
ბატონი და მერე ქმარი! ხმაის ნება არცეთთან არ გაქ! რომ განწვალონ, მაინც მათ ხელში უნდა დარჩე, სადამდი ცოცხალი ხარ! აბა, სხვაი რა გაგივა? გეიქცევი? რა გამოვიდა მერე? რამდონი გეიქცა, მარა ზოგი დაჭირული მეიყვანეს, ზოგი ქმარმა მოკლა და ზოგი ქირმა დააღპო. 20
თაობიდან არის ყოლიფერი უხეიროთ მოწყობილი და იგია!.. რათ მინდა ახლა ამას რომ ვფიქრავ! დასწყევლოს ღმერთმა, ერთი ფიქრიდან მეორეს გახობი და მერე აღარ გათავდება! ფიქრი? ფიქრს რა გაათავებს! ფიქრი მაშვინ გათავდება!.. მაშვინ ყოლიფერი გათავდება!.. რამდონ- 25
ზე ვაგვიანებ, იმდონზე ვარესია. ცოფის წამალი რომ დავლიე, იმის არ იყოს, უცფათაი დაჭუჭე თვალეები და გათავდა!... მელანია ნელა წამოდგა ლოგინიდან და გაჩერდა.

— „ვაიზე, მაშეინდულა გული მესუსტება“ და ხელი მი-
კანკალეებს!“ — ჩაიფუჩუნა, „არ შემიძლია!“ — დაუმატა და
ხელ ახლავ დაჯდა ლოგინზედ. დაჯდომის დროს ლოგინ-
მა თუ იატაკმა დაიჭრიალა, ჭრიალზე ჯერანმა გაიღვიძა
და „ვაი, შეილო“ო დაიძახა ზმორებით. „მჯდომარე არ
დაშინახოს“, გაიფიქრა მელანიამ, დაწვა და წაიხურა თავ-
ზედ საბანი, თითქო სძინავსო.

მართალია, ჯერ არაფელი მითქვამს მის შესახებ, რომ
იმ ხანად ჯერან ტევრიძის ოჯახში ორი სამწუხარო შემ-
თხვევა მოხდა. რადგანაც მისი დაწვრილებით აწერა მე-
ტად გააქიანურებდა ჩვენ მოთხრობას, მოკლედ გიამბობ,
მკითხველო, ამის შინაარსს.

ერთ ყმაწვილ კაცს, ჯერანის ახლო მეზობელს, ძლიერ
მოსწონდა მელანია. — „რაცხა იმფერი ეშხიანია, იმისთა-
ნაი საყვარელი ენა აქ, რომ მისი გულიზა დადნები“ო —
ფიქრობდა მელანიას შესახებ ეს ყმაწვილი კაცი და თან
ძლიერ ემდუროდა ბედს, რომ მელანია მას არ შეახ-
ვედრა ცოლად. ერთ სალამოს მელანია ძროხების მოსა-
დენად წავიდა. მაისის ია-კამა დარი იდგა; მწვანე ბუჩ-
ქებით და ტყეებით დამოსილ ბუნებას გულის დამატკბო-
ბელი შეხედულება ედო. მელანიას უყვარდა ბუნების ამ-
ნაირი მღუშარება. მის დალონებულ გულს რაღაც ერთ-
გვარი სიტკბოება ეღებოდა, როცა უმზერდა სალამოს
ლურჯ ცას ქვეშ დაღუმებულ მწვანე ქედებს, ბუჩქებს და
პატარა-პატარა მინდვრებს, აქა-იქ ყანებით აჭრელებულს.
ის მიდიოდა ნელი ნაბიჯით და თან ესიყვარულებოდა
ბუნებას. გაიარა ვიწრო, მწვანე მინდორი; გავიდა პატა-
რა მდინარეზედ, რომელიც თითქო რაღაცას ლაპარაკობ-

სო, ისე ჩუმი, საიდუმლო დუდუნით გარბოდა წვრილი-
შავი ქვით მოფენილ კალაპოტში. აუარა გვერდი ყანას,
რომელშიაც ლურჯ-მუქის ფრად, ზღვასავით გაღმოსილიყო
ახალ ამოსული სიმინდი; უკანასკნელ, მელანია შევიდა
ერთ ბუჩქნარში, რომელშიაც მიდიოდა ძლივს შესამჩნევი
ბილიკი. როცა მიაწია იმ ადგილს, სადაც ბილიკი ორად
იყოფებოდა, მელანიას შემოესმა ფოთლების შრიალი.—
„სუ, ძროხა თუა!“ იფიქრა ქალმა, შეჩერდა და გაიხედა
იქით, საიდანაც შრიალი მოისმა. მაგრამ ძროხის მაგიერ
ბილიკზე გამოვიდა ლევან (ის ყმაწვილი, რომელსაც მე- 5
ლანია მოსწონდა) და მორცხვად უთხრა მელანიას:

— „სალამომშვიდობის“.

ხშირ სუნთქვაზე ეტყობოდა, რომ ყმაწვილი კაცის
გული ძლიერ მღელვარებდა. მელანიას თუმცაღა ცოტაოდ-
ნად გაუკვირდა,—„რას უცთიდა აი კაცი აქანაი“ო, მაგ- 15
რამ მღელვარება კი არ შეუმჩნევია.

— ჩემი ძროხები ნახე ეგება?—ჰკითხა მან ყმაწვილ
კაცს და როცა პასუხად მიიღო,—„ეგერაა ყველაყაი, გა-
დაღმა“ო, აპირებდა წასვლას, მაგრამ ლევანმა გადაუ-
ლობა გზა და ხმის კანკალით უთხრა: 20

— შენთან სიტყვა მაქ!

— რა 'იტყვა?—ჰკითხა გაკვირვებულმა მელანიამ.

— იგი სიტყვა, რომ დევიწვი კაცი, შენმა ბზერამ
დამწვა!—მღელვარებით უთხრა ლევანმა და სახეზედ აღ-
მური მოედო. 25

მელანიასთვის ეს სიტყვები სრულიად მოულოდნელი
იყო, მაგრამ მაინც კი სწრაფად უპასუხა ლევანს:

— ლევან, თუ კაცის ნამუსი გაქ, დამეთხუე! ყოლი-
ფერში უბედური რომ გამუა ადამიანი, მე ვარ! ჩემ სი-

ცოცხლეში იმისთანაობა გულში არ გამივლია და შენ მაინც გიფიქრებია, ვითამც მე იმნაირი ქალი ვაყვო!

— ვერ დაგეთხოვი! ვიცი, მუუკარებელი ხარ, მაინც ვერ დაგეთხოვი!

5 — აბა, რას აპირობ, ძალას? აბა, ჰა გაბედე, თუ კაი ბიჭი ხარ! — მუქარით უთხრა მელანიამ და დააპირა წასვლა, მაგრამ ლევანმა მოჰკიდა ხელი და უთხრა:

— ვერ გაგიშობ, ჩემი გულის ამბავი თუ არ შეგატყობიე, ესე ვერ გაგიშობ!

10 — იცოდე, ლევან, თავს შამოგაკლავ და საიმგვაროთ არ დაგნებდები! — თავგანწირულებით მიუგო მელანიამ.

— იმას არა, ესთე, ტყულაი, თითო პირს შენთან ყოფნის ნებას მომცემ?

— არა, ლევან, გაფიცებ, ხელი ეილო ჩემგან!

15 — თითო პირი ტყულაი, ესე ერთათ ყოფნა და ლაპარაკი?

— ღმერთო! მოდო ჩვენსას და იყავი, ვინ გიშლის?

— თქვენსას ვერა, თქვენსას რომ მუალ, შამოხედვასაც ვერ ვბედავ, სადმე სხოვან.

20 — მერე რაი, რა გვაქ სალაპარაკო?

— მე მაქ, — თუ ვინმე გიყვარს, სულ იმასთან იყო და ილაპარაკო, გინდა კაცს. შენ მიყვარხარ, ტყვია მომხთეს ამ გულში, თუ ჯერ ესე ვინმე მყვარებოდეს, რავაც შენ!

25 — რეიზა, ლევან, სხვას ყველას ვზულვარ და შენ რა ჩემა უბედურობამ შეგაყვარა ჩემი თავი? ან რათ გინდა ჩემი სიყვარული?

— რა ვიცი, კი გაჩთა ამ გულში და, რა ვიცი! შენ გულს... შენ გულს აფერი შუუტყვია? — ამ კითხვის დროს, ცოტა დააკლდა, კინალამ ცრემლები არ გადმოუარა ლევანს თვალებიდან.

მელანიამ შეხედა და მოაგონდა ნიკო მოახლიშვილი. ნიკომ იცოდა ესე მგძნობარედ შეხედვა, როგორც ეხლა ჟმზერდა მას ლევან. ამ მოგონებამ ცოტაოდნად მოაღბრა მელანიას გული.

— ჩემი გული რას შეიტყობდა? მე მიმაჩინებარ ესე, 5
რავაც ერთი კაი მეზობელი.

— მეტი აფერი? რა ცრუობა ყოფილა, რომ იტყვიან, გული გულს უგძნობსო. ახლა მითხარი, მაძლევ თუ არა ნებას, თქვენსას არა, სადმე სხოვან, ჩვენს მეტი რომ არ იყოს ესე? 10

— ლევან, ტყულაი ერთათ ყოფნით და ლაპარაკით შენ აფერი გაგიკეთებდა და რომ შეგვიტყონ, ჩვენ არჩივ ქვეყანას ქე დააქცევენ. ხომ იცი, ჩვენი ოჯახის ამბავი!

— ვერ შეგვიტყობენ, ვერა! ნუ მომკლავ! მითხარი, კი-თქვა. 15

— ღმერთო! ლევან, არ ჯობს, დამიჯერე!..

— სამშაფათს აქანაი დაგხთები.

— ნუ, ლევან, თვარა ბოლოს შენც გეწყინება, რეზა ვქენი აგოი!

— სამშაფათს ამ დროზე, მაძლევ თუ არა სიტყვას? 20

— არ ვიცი, ეგება ქე მოვიდე, ნამდვილს ვერ გეტყვი.

— კაი, თუ გული გიზამს, მომატყუე. ჩემდა თავათ სამშაფათს აქანაი გიცთი, იცოდე.

ამ სიტყვებით დაშორდნენ იმ დღეს ლევან და მელანია ერთმანეთს. „ნამდვილათ მოვალ მეთქინ, ხომ არ მითქვამს, არც მივალ“, ფიქრობდა პირველად მელანია და უნდოდა დაეიწყებოდა ის შემთხვევა, ლევანის იმ დღინდელი შეხვედრა. მაგრამ არ იქნა, არ ავიწყდებოდა. წინააღმდეგ, ატყობდა, რომ იმ დღიდან მოწყებული მის 25

გულში რალაც ცვლილება მოხდა: რალაც აშინებდა, თან რალაც უხაროდა. ერთ ღამეს დაესიზმა, რომ ლევან და ის ეხვევოდნენ ერთმანეთს. შემდეგ კიდევ ნანახი სიხამთაღ-
5 თითქო ლევან იგივე ნიკო მოახლიშვილი იყო და ისე უყვარდა, რომ ისეთ მძლავრ სიყვარულს ენით ვერც კი გამოხატავს აღამიანი. ყოველ შემთხვევაში მელანია გადასწყვიტა არ მისულიყო ლევანთან პაემანზე. მაგრამ მოაწია თუ არა პაემანის დღე, მელანია შესცვალა თავისი გადაწყვეტილება: ის ჩვეულებრივზე ერთი საათით ადრე წავიდა ძროხების მოსადენად, რომ ლევანს შეხვედროდა დანიშნულ ადგილას. როცა ლევანმა უთხრა მას:— „აბა მოვეფაროთ იქით და პაწა ხანს ვილაპარაკოთ“ო, მელანია თანხმა გაუხდა, მხოლოდ ეს კი, რომ ჯიბიდან ამოიღო პატარა ყვითელ-ტარიანი დანა, აჩვენა ლევანს და
10 უთხრა:

— „აა, ხედავ ამას? იმისთანაობა რომ რამე იფიქრო და ძალით მომერიო, შენ თუ ვერა, ჩემ თავს შენ თვალწინ დევიკლავ“ო.

— იმ დღესაც გითხარი მიყვარხარ და შეყვარებულთან ძალადობას, აბა, რაფა იზამს კაცი! მხეცი ხომ არ ვარ!—უპასუხა ლევანმა გულწრფელად.
20

კარგა ერთ საათს ისხდნენ მელანია და ლევან ერთად. ლევან უამბობდა, თუ როგორ პირველი გაცნობისთანავე „სხვაფერათ შეექნა გული მაზე“, თუ როგორ დაესიზმა ერთ ღამეს, ვითომც მელანია მისი ცოლი იყო და სხვა ამგვარებს. მელანია გაჩუმებული უგდებდა ყურს და მხოლოდ ხან-და-ხან იტყოდა თითო-ოროლა სიტყვას: „მერე“, „ჰო“, „კი“ და სხვა ამისთანას. მაგრამ ლევანის საუბარმა, რომელშიაც ისმოდა გულწრფელობა და უტყუა-
25

რობა, საკმაოდ იმოქმედა მაზედ. მოშორების დროს ლე-
ვანმა და მელანიამ კიდევ დანიშნეს პაემანი, კიდევ შეხე-
დნენ ერთმანეთს, კიდევ ბევრი ილაპარაკა ლევანმა თავის
გრძნობებზე. მელანიამ მეორე ნახვის დროს მხოლოდ თა-
ვისი სიზმრები უამბო ლევანს. განმეორდა ასეთი პაემანი 5
და ნახვა რამდენიმეჯერ. ყოველი ნახვის შემდეგ ლევან
უფრო და უფრო ვრცელ ადგილს იჭერდა მელანიას გულ-
ში. მელანია დარწმუნდა, რომ ლევან ერთად-ერთი ადა-
მიანი იყო მისთვის, რომელთანაც შეეძლო გამოეთქვა თა-
ვისი გულის ამბები. მართალია, მელანიას ასეთ ადამიან- 10
ნად ლევანის გაცნობამდე თეკლე მიაჩნდა, მაგრამ მას
შემდეგ, რა რომ ლევან გაიცნო, დარწმუნდა, რომ თეკ-
ლეს ისე სრულად არ შეეძლო მისი გულის გაგება, რო-
გორც ლევანს. ლევანი და მელანია თითქო ხედავდნენ კიდევ
ერთმანეთის გულს, ისინი მარტო სიტყვით კი არა, თვალები- 15
თაც კი ელაპარაკებოდნენ ერთმანეთს. გაეგებოდათ ერთმანე-
თის გრძნობები და თანაუგრძნობდნენ ერთმანეთს. ამ ნაირი
ერთმანეთის გაგებით და თანაგრძნობით უნდა აიხსნას ის,
რომ მელანიას შეუყვარდა ლევან. ეხლა მელანიასთვის ის
წამი იყო ნეტარების წამი, როცა ლევანს უმზერდა. ეხლა 20
ალარ ემუქრებოდა ის ლევანს, — „იმ გვარობა არ იფიქრო,
თვარა დანით დევიკლავ თავსა“ო. ლევან რომ გაგიჟე-
ბულიყო და დანით მოენდომებია მელანიას დაკვლა, მე-
ლანია ყელს აჩვენებდა: „აჰა, დამკალი, თუ კი შენ გაა-
მებ ამით“ო. ლევან და მელანია სრულიადაც არ ფიქ- 25
რობდნენ იმაზედ, თუ რა შედეგი უნდა ქონებოდა იმათ
სიყვარულს. მხოლოდ, ხან-და-ხან მელანია კი ეტყოდა
ლევანს: — „წვეიყვანოთ ჩემი ლუკაი და საცხა გადვიკარ-
ქოთ“ო. ლევანსაც უნდოდა მელანია საკუთარი მისი გამ-

ხთარიყო, თავისუფლად შესძლებოდა მასთან ტრფიალი, მაგრამ კარგად იცოდა, რომ ამის მიღწევა, შეუძლებელი იყო მისთვის: ჯერე რომ ჯერან არ გადაარჩენდა, ცოცხალს ასეთი შეურაცყოფისთვის. ეს, ვთქვათ, კიდევ არაფელი. ლევან კარგი ვაჟკაცური გულის და ღონის პატრონი იყო და არ შეუშინდებოდა ამ დაბრკოლებას, მაგრამ სასულიერო და საერო კანონები, ხალხისაგან ღანძღვა-კიცხვა, ნათესავეებისაგან წყრომა და სიძულვილი—ესენი ყველა მათ დაუწყებდა დევნას. თუმცაღა ლევან ერთი უსწავლელი გლეხი იყო, მაგრამ ესენი მაინც კარგად ესმოდა მას და ამიტომაც მელანიას ასე პასუხობდა:— „არა, ჩემო მელო, ასე ქურდულათ ვიყოთ, უკეთესია, თვარა რომ გევიქცეთ, მოგვაგნებენ, მთლათ მოგვაცილებენ ერთქამეთს და მაშინ რაღაი!“ — „ო—ეს კი, ლევანმა გადასწყვეტა თავის გულში: „ცოლს არ შევირთავ, რაღამც მელანია შემიყვარდა“ — „ო.

ვინ იცის, რამდენ ხანს გაგრძელდებოდა ლევანსა და მელანიას შორის ამ გვარი ცხოვრება, რომ ხვარამზეს და მის ქალს, განსაკუთრებით ამ უკანასკნელს, ექვი არ აელოთ რძალზედ, — „ვინცხა უნდა უყვარდეს“ — „ო. ამ იქვის მიზეზად გახდა ის გარემოება, რომ მელანიას ძლიერ შეუყვარდა ძროხის მოსადენად მარტო წასვლა. — „რაცხა კი მიეგულება იქით, რომ ესე უხარია ამ ბოლოს ზროხიზა სიარული“ — „ო, — ფიქრობდა ელისაბედ. ერთ დღეს, როცა მელანია ძროხების მოსადენად წავიდა, მულიც გაჰყვა უკინ ჩუმად:

— რა ნახა დღეს იგი ჩემა დასაფსებმა თვალებმა! რეზა არ დამიდგა თვალები იმის ნახვამდი! — შეილაპარაკა სახლში სახეგაფითრებულმა ელისაბედმა, როცა დაბრუნდა.

— რა იქნა, ციცავ? მითხარი, რა ამბავია, თვარა ავია გამისკტა გული!—მიაგება თავის ქალს პირში ხვარამზემ, რომელმაც დიდი მოუთმენელობა იცოდა ამისთანაობაში.

ელისაბედმა უამბო დედას, თუ როგორ ისხდნენ ხათი რძალი და ლევან ერთად ბუჩქნარში. 5

— მივარდნოდი და ფჩხილით დამეგლიჯა ორივე, გული არ მიშლიდა, მარა იქინეი ჩემი. ყოფნა რომ შეიქცევნ, ჩვენი გამბახებელი რძალი შინ აღარ მოვიდოდა, მომკლავენო, საცხა გეიქცეოდა, და მაშეინ თლათ თავი მოგვექრებოდა ქვეყანაში!—დააბოლოვა ელისაბედმა თავისი სიტყვა. 10

ხვარამზეს ისეთი თავზარი დასცა ამ ამბავმა, რომ დიდხანს ვერ ახერხებდა ენის თქმას. როცა ცოტაოდნად დამშვიდდნენ, ხვარამზემ და მისმა ქალმა არჩიეს და გადასწყვიტეს, რომ ეს გარემოება გააგებინონ ჯერანს. მაგრამ ეს გაგებინებაც ძლიერ საშიშო საქმე იყო: ჯერან მოკლავდა ცოლს და მაშინ ხომ სულ დაილუპებოდნენ. საჭირო იყო, რომ ამ ამბის ჯერანთან გამხელის დროს, ორი-სამი მოკეთე და კაი მეზობელი დაესწროთ. ვინიცობაა, თუ ჯერან ცოლის მოკვლას დააპირებდა, ესენი არ დაანებებდნენ, ჩამოდგებოდნენ ცოლ-ქმარს შორის მოსაშვალედ, შეარიგებდნენ და მერე, როცა ჯერანი სიტყვას დადებდა არ მოგვკლავო, იცოდნენ, რომ აღარ უმტყუვნებდა თავის სიტყვას. 15 20

მოსალამოვდა. მელანიამ მოდენა ძროხები და დაამწყვდია „ქალტაში“, მერე მობრუნდა და დაუწყო სიყვარულობა თავის ლუკას. მეტის მეტ კარგ გუნებაზე იყო. იქვდაც არ იცოდა, თუ რა ამბები ჰქონდათ მის გამომის დედამთილს და მულს. მართალია, ეს უკანასკნელები 25

ისე უყურებდნენ მას, თითქო შეკმა უნდათ მისიო, მაგრამ სიტყვით კი არას ეუბნებოდნენ და ~~კამიტრემ ვერ~~ მხვდა მათი გამომეტყველების აზრს. ათსჯელ უნდაც ~~სამათ~~ სახეზედ ასეთი გამომეტყველება. მოვიდა ჯერანიც ყანიდან. ხვარამზემ გადაიარა და მოიყვანა სამი კაცი, რომლებსაც წინდაწინვე გაანდო, ასე და ასეა საქმეო. შიშის ჟრუანტელი უვლიდა ტანში როგორც ხვარამზეს, ისე მის ქალსაც. არ იცოდნენ, რით გათავდებოდა ეს საქმე. მაგრამ რა ექნათ? მათი ფიქრით, ისინი მოლაღატენი შეიქნებოდნენ ჯერანის წინაშე, რომ არ გაემხილათ,—ცოლი გლაღატობსო.

ხვარამზემ გაიხმო ჯერან გარედ და სახე გაფითრებულმა, ხმის კანკალით გაუმხილა ყოველივე,—თუ როგორ ნახა ელისაბედმა მელანია და ლევან ერთად და სხვა. თითონ მელანია ამ დროს პატარა სახლში იყო და ვახშამს ამზადებდა. ჯერანს ისეთი სახე დაედო, რომ იფიქრებდით—ცოფდება, ან ბნედა ემართებაო. ის ხმა ამოუღებელივ შევარდა სახლში, ჩამოიღო თოფი და დააპირა გარედ გავარდნა. მაგრამ მას ეცნენ ხელში განზრახ ამ საქმისთვის მოწვეული მეზობლები და, როგორც იყო, აართვეს თოფი. ჯერან ეხლა მივარდა დამბაჩას, ივდო ხელში, ერთი ლომივით დატრიალდა, შემოიცილა გარს ყველა, მაგრამ კარებთან ხელ-ახლავ შებოქეს. მხოლოდ ეს კი, რომ არ იქნა, დამბაჩა ვერ აართვეს ხელიდან.

— გამიშვიო! გამიშვიო!—გიჟივით ყვიროდა ჯერან, მაგრამ მეზობლებს მაგრად ეჭირათ ხელში და ეუბნებოდნენ: — გადირიე, ბიჭო!? თავს ილუპავ! შენსგამეტს არ დამართია ამისთანაი თუ? სიმბირში გაგავზანიან! დედა და დაი მაინც აღარ გეცოდვება?

ამ ხმაურობაზე მოვიდნენ სხვა მეზობლებიც, რომლებ-
თაგან ზოგი ეხვეწებოდა ჯერანს, დადუმდიო, ზოგი უწ-
ყრებოდა—„ჩვენც კაცი ვართ, დაგვიჯერე, თვარა ბაწ-
რით შეგკრავთ და ესე გამყოფებთ“ო; ზოგი უსახელებდა
მაგალითებს—ამა და ამ კაცებს დაემართა შენსაგით, მა- 5
რა ცოლი არ მოუკლავსო.—ქალები კი მელანიას შემოე-
ხვიენენ და ერთ შავ დღეს აყენებდნენ:—„ცხენის ძუაზე
ჩამოსაკიდი ხარ, მიწაში უნდა ჩაძვრე, რაფა გაბედე ასე
ქვეყნის დაქცევა“ო და სხვა. მელანია კი ეგდო მიწაზედ
და ტიროდა. თავის გასამართლებლად კი ერთ სიტყვა- 10
საც ვერ ახერხებდა. უკანასკნელ, თან მოქანცულმა და
თან მეზობლების რჩევით გონზე მოსულმა ჯერანმა გააგ-
დო დამბაჩა ხელიდან. ამის შემდეგ სამ დღეს თეკლე
კიდევ მალავდა მელანიას თავის ოჯახში. მეოთხე დღეს
მეზობლებმა ჩამოდგნენ მოსაშვალედ და შეარიგეს ჯე- 15
რანს ცოლი.

ამის შემდეგ წაიშალა ჯერანმა ხელი ცოლზე საცემ-
რად, დაავიწყდა, რომ ამბობდა: „ცოლს ვინც გალახავს,
იგი კაცათ არ მიხსენებია“ო. აიმიზეზებდა რალაც უმნიშ- 20
ვნელო მიზეზს, მოაველებდა მელანიას თმაში ხელს, დას-
ცემდა მიწაზედ და ამოიყრიდა ჯავრს. ხვარამზე და მისი
ქალი ეცემოდნენ ჯერანს ხელში დასაკავებლად, მაგრამ
რას გახდებოდა ორი სუსტი ქალის ძალა გალომებულ
ვაჟკაცთან! ხან-და-ხან პატარა ლუკა იხსნიდა დედას ცემი- 25
დან: ის გააბამდა საშინელ ტირილს და კივილს, როცა დედას
მიწაზედ დაცემულს დაინახავდა. ჯერანსაც მოულებებოდა
გული შვილის ტირილით და დაეთხოვოდა მელანიას.
მელანია დანაშაულად გრძნობდა თავს და ამიტომ ემორ-
ჩილებოდა ქმრის სისასტიკეს. ფიქრადაც აღარ მოსვლია

იმ შემთხვევის შემდეგ ქმრის სახლიდან გაქცევა. ან კი და
 სად უნდა წასულიყო? მისმა მშობლებმა როცა შეიტყვეს
 ჩვენ ქალს ქმრისათვის უღალატნიაო, წყევლა-კრულვით გა-
 მოეთხოვეს მას. მელანია ყოველთვის ტირილს დაიწყებ-
 5 და, როცა გაახსენდებოდა მამის სიტყვები: — „თავი მომა-
 ქარი ამ სიბერის დღეს, მარა ჩემა თვალმა აღარ გნახოს
 ამას იქით! შენ დღეის იქით აღარ გყავს არც დედ-მამა
 და არც და-ძმები“ო. მართალია, მელანია ძლიერ იშვია-
 თად დადიოდა მშობლებას სახლში; ხან-და-ხან მამა თუ
 10 ინახულებდა თავის ქალს, თორემ სიდედრი, ცოლის დედა
 და ცოლის ძმები დათხოვნილი ჰყავდა ჯერანს თავის
 სახლიდან. მაგრამ მელანიას მაინც დიდ იმედად მიაჩნდა
 ისინი. ეხლა ყველა დაჰკარგა! ლევანის ნახვა ხომ აღარ
 შეეძლო და არა მელანიას. ხვარამზე და მისი ქალი ეხლა
 15 კარზე აღარ უშვებდნენ რძალს მარტოდ. თითონ ლევან-
 საც ხომ ერთი შავი დღე დააყენეს მშობლებმა: „რავა
 გაბედე ქალის შეყვარება“ო; მერე მოუნახეს საცოლე და
 თითქმის ძალად დააწერინეს ზედ ჯვარი. ამ უკანასკნელ-
 მა გარემოებამ სულ მთლად მოხარშა მაინც მელანიას
 20 გული. ის მთელ ღამეებს ატარებდა ტირილით.

არ გაუვლია ზემო აწერილი შემთხვევის შემდეგ ორ
 თვეს, რომ მეორე თავზარ დამცემი შემთხვევა მოხდა ჯე-
 რან ტევრიძის სახლში: ჯერანის ვაჟი, ლუკა, მოკვდა ყუ-
 ლის ტკივილით ანუ, როგორც სოფელში ეძახიან, „კი-
 25 სერბატონებით“. ლუკას სიკვდილმა, რა თქმა უნდა, მთე-
 ლი ოჯახი მწარედ დააგლოვიარა. ხვარამზე დღე და ღა-
 მით არ ისვენებდა ტირილისაგან; ელისაბედ ყოველ დღე
 მოიტანდა ლუკას პერანგს, რომელიც თავის ხელით შეუ-
 კერა და აყრიდა ზედ ცრემლებს; ჯერან ცოცხალ-მკვდა-

რი დადიოდა და ყოველ წამში ოხვრით ამოჴმავებდა: „
 „ვაიმე, შვილო“ო. მაგრამ მელანიას მწუხარება სულ სხვე
 იყო. მელანიასთვის შვილის სიკვდილით მოისპო ყოვე-
 ლივე ნუგეში; ის ხშირად ეკითხებოდა თავის თავს მას
 შემდეგ:— „რადიზა ვარ ცოცხალი? რეიზა არ გავხვევი ჩემ 5
 ლუკას“ო. მართალია აიმედებდნენ, მეტადრე თეკლე—
 „ნუ გეშინია, ჯერ კიდევ ბალანაი ხარ, ასე ქვია, შვილ-
 საც მიესრობი და ყოლიფერ სიკეთეს“ო, მაგრამ მელა-
 ნიასთვის ეხლა აღარ ჭონდა ამ სიტყვებს მანუგეშებელი ძალა;
 ცხოვრების უკუღმართობამ ასწავლა მას ყოველივესთვის 10
 ექვის თვალთ ემზირა. მთელი ოჯახი კი ისე უყურებდა
 მელანიას, თითქო ამ უკანასკნელს მოეკლას თავისი შვი-
 ლი.— „შენმა ცოდვამ და ურჯულობამ დააქცია ჩვენი
 ოჯახი“ო,— ეუბნებოდა მას ხან მული და ხან დედამთი-
 ლი. „შენ არ მოკტები, თვარა სხვაი ყველაი“ო,— რამ- 15
 დენჯელმე უთხრა ქმარმა.— „ვითამ რა დასაქცევი ყოფილა
 იი სიკვტილი! ვისაც არ უნდა, იმას კლავს და ჩემისთა-
 ნა უბედურს არ ეკარება“ო, ფიქრავდა მელანია. სკადა,
 თითონ მოელო ბოლო თავის თავისთვის; ერთჯელ წყალ-
 ში გადავარდნა დააპირა, მეორეჯელ დამზაჩით აპირებდა 20
 თავის მოკვლას, მაგრამ ვერ გაბედა ვერც ერთი.

იმ ღამეს, რომელიც ჩვენ ამ თავის დასაწყისში მო-
 ვიხსენიეთ, მელანია მეტის მეტად აიტანა შავმა ფიქრებ-
 მა, ის რამდენიმეჯელ წამოდგა ლოგინიდან რალაც გან- 25
 ზრახვის სისრულეში მოსაყვანად, მაგრამ ვერ ბედავდა.

შუალამე გადავიდა. ქუხილი და ელვა მატულობდა.
 ბოლოს დაუშვა ზაფხულის მსხვილი წვიმა, რომელსაც
 საშინელი გრიალი გაქონდა ყავრით დახურულ სახლზედ.—

„რა წვიმაა!—დაიწყო მელანია ფიქრი, —ამისთანაი წვიმა რომ იქნებოდა, ჩემი ლუკაი მკითხავდა, ნენა ლა, იიო, ნეტაი თუ ვნახავ ჩემ ლუკას? ბალნები ანგელოზებში ურე-
ვიო. მე ვინ მიმიშობს მასთან! იგიც კაია, შორიდან თუ
5 დევინახე. ვინ იცის, ეგება ტყულაი ვატყუებ თავს, აფე-
რი არაა! სტავლულებმა თურმე,—არააო. ეგება იმისთა-
ნაი ბნელი უფსკრულია, მე რომ იმ ღამეს მესიზმა, წახ-
ვალ შით, წახვალ, ხელის მოსაკიდი არ გაქ და ფეხის!..
რას ვფიქრავ? თვითონ ვნახავ, რაც არის... შენ არ მოკ-
10 ტები და სხვაი ყველაიო!.. ეგება დასტურ არ მოკტები!
არა, ცრუობაა, ყოლიკაცი მოკტება... სუ! მგონია მამალ-
მა იყივლა, თუ ტყულა მომეყურა? მალე, თვარა დამახუნ-
და თავზე! ამელამ თუ არ იქნა, მერე აღარ იქნება... აა,
შენ გლახავ ჩემო თაო! ჩემს გამეტს არ უქნია თუ? ცო-
15 ფის წამალზე რომ ვქენი, ესე თვალეები დაქუქე, გააქანე
ხელი და გათავდა!.. იმისთანაი წვიმაა, რომ კაცი ვეფერს
გეიგონებს. მერე ქე გეიგონონ თუნდა, რა მენალღება!
სიმთხილე კია საჭირო, სლვაზე არ დამინახოს. რას და-
მინახავს, სძინავს!“—ამ სიტყვებით მელანია ხელ-ახლავ
20 წამოდგა ლოგინიდან, სწრაფად მივიდა ქმრის თავსთუმალ-
თან, ფთხილად აიღო დამბაჩი და წამოიღო თავის ზან-
დუკისკენ. ჯერანს ეძინა.—„ამით მიპირობდა ჩემი ქმარი
მოკვლას! ნეტაი მივეკალი“,—გაიფიქრა მელანია და
დაჯდა ლოგინზედ. რამდენიმე ხანს კიდევ მძიმედ იყო
25 ჩაფიქრებული, მერე ასწია თავი:—„ასე უნდა, მგონია“ო,
თქვა, შეაყენა ჩახმახი ფეხზედ,—„აბა, მაშინ რომ ვქენი,
ესე“ო,—ჩაილაპარაკა და მიიღო დამბაჩი გულზედ. მაგ-
რამ გააქრეოლა და ხელ-ახლავ ჩამოიღო ხელი. ერთი-ორი
წამის შემდეგ ხელ-ახლავ მიიღო, დახუჭა თვალეები და
სწრაფად მოსწია დამბაჩის ფეხი.

დამბაჩის ხმამ გააღვიძა ჯერან, რომელსაც ეგონა, მეხი დაეცა სახლსო და გაღვიძების დროს დაიყვირა: „აუ! დააქცია მეხმა სახლი!“ — წამოვარდნენ ლოგინიდან ხვარამზე და ელისაბედიც, ამათაც ასე ეგონათ, მეხი მოხვდა სახლსო.

5

— რაიქნა ქიაფი? ¹⁾ — დაუწყო ჯერანმა ძებნა „სპიჩკას“.

— რა ვიცი, თქვენ გქონდა იქინეი, — გამოსძახა ელისაბედმა ძმას და შემდეგ გაჯავრებულმა, რომ შისი რძალი ხმას არ იღებს ასეთ დროს, დაატანა:

— დედაკაცო, რომ გატყვირე ახლა სული, შენ ვერ მონახავ ქიაფს!

10

— ანას სხუმის როის ჰქონდა ოჯახის დეღდი, ახლა რომ ექნება! სახლი კალამ დაგვექცა თავზე და ანას ყურიც არ გუუნძრევია! — თქვა მწყრომარედ ჯერანმა, რომელმაც ამასობაში ნახა „სპიჩკა“ და აანთო.

15

სინათლეზედ გამოჩნდა მელანია, რომელიც ზანდუკის სიახლოვეს დაცემულიყო იატაკზე და გულიდან მოსდიოდა სისხლი. მის სიახლოვეს ეგდო დაცლილი დამბაჩა, ოთახში იდგა თოფის წამლის სუნი. ჯერანმა მორთო ყვირილი. შემოვარდნენ ხვარამზე და ელისაბედ მეორე ოთახიდან და რა ნახეს, მორთეს წივილ-კივილი. დიდხანს ყვიროდნენ და კიოდნენ. მაგრამ რადგანაც საშინელი წვიმა იყო, ამათი ხმა მეზობლებმა დილაძდე ვერ გაიგონეს. როცა მეზობლები მოვიდნენ და ნახეს — მელანია ტყვიით არის მკვდარი, — მოილაპარაკეს ერთმანეთში: „ავი რომ დავმალეთ, სისხლის სამართალში მიგვცემენ“ო. შეატყობინეს მამასახლისს. ამ უკანასკნელმა გაგზავნა რაპორტი, სადაც რიგი იყო. მოვიდნენ ექიმი და

20

25

¹⁾ ქიაფი — სპიჩკა.

გამომძიებელი, შეამოწმეს მელანიას გვაში და მისცეს ხალხს მისი დამარხვის ნება. ჯერან კი დაიჭირა გამომძიებელმა და გაგზავნა სატუსალოში. — როცა დამტკიცდება თითონ მოიკლა თავი და შენ არ მოგიკლავს, გაგათავისუფლებენო, — უთხრეს მას წაყვანის დროს.

გავიდო ხანი. ჯერან ციმბირში გაგზავნეს, რადგანაც ვერ დაამტკიცა, რომ მისმა ცოლმა თითონ მოიკლა თავი. მეტადრე დიდი მნიშვნელობა იქონია ჯერანის საქმეში იმ გარემოებამ, რომ ჯერან ერთ დროს უპირებდა თავის ცოლს მოკვლას. ელისაბედს ხომ დიდი ხნიდან ეტყობოდა კლექის ნიშნები. ძმის დაკარგვამ სულ მთლად მოუღო ბოლო მის სიცოცხლეს. სამ წელს იყო კლექით ავად, შემდეგ მოკვდა. ხვარამზე რამდენიმე თვეს მოსთქვამდა და ტიროდა შეილებს. მერე დატოვა სახლ-კარი და სენაკში დადგა. მხოლოდ ხან-და-ხან ჩამოვიდოდა დაყრუებულ ოჯახში, თითო პირს იტირებდა და ხელ-ახლავ წავიდოდა. ბოლოს საბრალო ჭკუიდან შეიშალა და ვისაც შეხვდებოდა, ეხვეწებოდა — ჩემი ჯერანის საცოლოთ ერთი კარქალი გამომიჩიეო. კარგა ხანს იყო ამ ყოფაში და ბოლოს ეშველა — მოკვდა.

უპატრონოდ დარჩენილი ჯერანის ოჯახი გაინაწილეს ჯერანის ახლო ნათესავეებმა. წაიღეს ბელელი, „ნალია“, პატარა სახლი და სხვა, რაც კი რამ მოიხმარებოდა. მხოლოდ „ოდას“ კი არავინ ჰკიდებდა ხელს, რადგანაც კლექიანი, ანუ, როგორც სოფელში ეძახიან, ხველიანი მოკვდა შიდ. გაყიდვა უნდოდათ, მაგრამ მუშტარი არ გამოჩნდა. ამიტომაც აღვიღზედვე ლპებოდა ეს კოპწია, ორ-

ოთახიანი სახლი. ჯერანის ნათესავეთ შორის საცალოდ
გამხდარი ეზო კი ვავერანდა.

აი, ეს გახლავს, ჩემო მკითხველო, იმ პარტახის ისტო-
რია, რომლის სურათი ამ მოთხრობის დასაწყისში შეგ-
ხვდათ.

10 დეკემბერს 1892 წ.

ქ. თბილისი

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი

შენიშვნები ეხება უმთავრესად ავტორის მიერვე შეტანილ შესწორებებს. მცირეოდენი გამოწაკლისის გარდა, სხვის (ან სხვათა) მიერ შეტანილი შესწორებანი უყურადღებოდაა დატოვებული; მაგ. ავტორს ყველგან თავის სიტყვაში (გ. ი. იმ ადგილების გარდა, სადაც მოკმედ პირებს გურულ კილოზე ალაპარაკებს) უწერია „ეხლა“, მაგრამ ვილაც რედაქტორი მუდმივ „ახლა“-დ უსწორებს; ეგნატეს სალიტერატურო ენას ახასიათებს „ნენ“ დაბოლოების ხმარება ზმნის მრავლობითს ფორმაში (იკნებოდენ, აწყეინებდენ, გაიბუტებოდენ და მისთ.), ვილაც ყოველთვის წინა წარს უშლის და „ენ“-ად უყვებებს (იკნებოდენ, აწყეინებდენ, გაიბუტებოდენ და მისთ.); ავტორი მესამე თბიქტური პირის ნიშანს ხანს ხშირად ხმარობს, (მოსწონდა, სცემსო, ჩასძინებოდა, შესძლებოდა, გადასწყვიტა და მისთ.), მაგრამ ვილაც ამ ნიშანს ბევრგან უშლის (მოსწონდა, ცემსო, ჩაძინებოდა, შეძლებოდა, გადაწყვიტა და მისთ.); ავტორი თითქმის ყველგან „ხედ“ თანდებულს ხმარობს (ბალკონხედ, სახეხედ, თავხედ, რძალხედ და მისთ.) რედაქტორის კალამს დონები წაუშლია (ბალკონხე, სახეხე, თავხე, რძალხე და მისთ.); მიმართულებითს ბრუნვაში ავტორის ენაშ დ იცის (ხშირად, ჩუმად, სასტიკად, ერთად და სხვ.), რედაქტორი კი თანად უსწორებს (ხშირათ, ჩუმათ, სასტიკათ, ვრთათ და მისთ.). რედაქტორი შეჭხებია არა მარტო ეგნ. ნინოშვილის სალიტერატურო ენას, არამედ აქა-იქ მისი გმირების გურულ კილოსაც, მაგრამ ასეთ შესწორებათა აღნიშვნა საჭიროდ არ დავინახეთ. ამ გამოცემაში საზოგადოდ აღდგენილია და დაცული ეგნ. ნინოშვილის ორთოგრაფია.

პირვანდელი რედაქცია ავტორის ნაწერისა აღნიშნულია A ნიშნით; მაგ. ასე: „ამ ლაპარაკზე) პირველის ლაპარაკზე A“, ეს იმას ნიშნავს, რომ ავტორს ჯერ დაუწერია „პირველის ლაპარაკზე“ და შემდეგ გადაუსწორებია: „ამ ლაპარაკზე“; სხვა მაგალითი: „მოეზადებიათ) დაეხვედრებიათ A“.

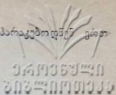

ეს ამას ნიშნავს: ეგნ. ნინოშვილს პირველად დაუწერია „მედიკალინური ხედიერებიათ“, შემდეგ კი გადაუსწორებია.

ამას გარდა: + (პლუსი) ნიშნავს: „უმატებს“, მაგალ. დასწყევლე) A+ იმ დღესთან. ეს ამას ნიშნავს: პირველად ნაწერში „დასწყევლე“ სიტყვის შემდეგ იკითხება კიდევ „იმ დღესთან“, რომელიც შემდეგ ავტორს წაუშლია.

ადგილების მოყვანისას ციფრები აღნიშნავს: პირველი გვერდს და მეორე სტრიქონს.

- 1, 10 მობარდულა.) დედანშია: „შობადულა“, რედაქტორს შეესწორებია; ჩვენც ვასწორებთ.
- 2, 14 დასწყევლე,) A+ იმ დღესთან.
- , 15 პირველს) ხმელხმელს A.
- , 16 ამ ლაპარაკზე) პირველის ლაპარაკზე A.
- , 17 პირველი ქალის მახლობლად.) პირველის მახლობლად A.
- , 23 ქვესკნელში) A+ რომ.
- 3, 18 ქალმა) დანარჩ A.
- , 25 აფურტნი) დედანში შეცთომით „აფურტნი“ სწერია. ვილაც რედაქტორს მის ნაცვლად „აფურთხე“ დაუწერია. ჩვენს გამოცემაში გასწორებულია გურული კილოს ფორმის მიხედვით.
- 4, 2 მეორემ.) A+ პირველ ქალს.
- , 6 მოხუცმა) A+ ქალმა.
- , 12 მოემზადებიათ.) დაეხვედრებიათ A.
- , 14 ფიზიკური) დედანში „ფიზიკური“ იკითხება; ვილაცას გაუსწორებია.
- , 22 მტყუანი) მტყუანი A.
- 5, 1 და,) A+ კარგ.
- 6, 1 და სხვა) A+ ამ გვარ.
- , 9 ბედმა) დედამამ A.
- , 19 ამასთან) A+ უნდა.
- , 20 დაა) დედანში ასე სწერია, მაგრამ ცოტა ეჭვი კი არის, რომ ა ავტორს ეკუთვნოდეს; თანახმა) წინ A+ ამახედ.

- , 27 დამდურდებოდნენ,) ხმას აღარ ელაპარაკებოდნენ ვისთ-
მანეთს A.
- , 29 რომელიმე) ერთი A.
- , 11 ბედნიერი) ბედნიერება A.
- , 20 გათხოვება) გათხოვების საქმე A.
- , 26 იყო,) A+ ელისაბედ.
- 8, 1 რადგანაც) A+ გამხელას.
- 9, 10 შევიერთო!) A+ დაამშვიდებ.
- 10, 3 თუ რამე ურიგობას ნახავდა) თუ რამეს ურიგოდ და-
უნახავდა A.
- , 4 ყოველივეში) ამასთან A.
- 11, 24 ათხონიეთ) დედანში იკითხება „ათხოვნიეთ“, მაგრამ
ვინი სხვისი ჩამატებული ჩანს.
- 12, 21 ხვარამხეს.) თავის მშუსს A.
- 13, 6 უჭვრეტდა) A+ ლიზას.
- , 20 ლიზამ,) A+ მერე.
- , 23 წავალ) შემდეგ წაშლილია ხუთი სიტყვა ისე, რომ აღარა-
ფერი იკითხება.
- 14, 2 ხვარამხემ.) A+ რომელსაც.
- , 26 —მერე) ავტორს მხოლოდ „მე“ უწერია. ფანქრით, სხვა
ხელით, მიწერილია „რე“. ჩვენც „მერე“ გავუშვიტ.
- 15, 7 იმდონი ქალი დაგვისახელეს) ხომ ამდენი ხანია გვი-
ჩივიან A.
- , 8 ვინმეს,) A+ რავაიც.
- , 25 კაჭა) A+ მშრალად.
- 16, 12 კოვზი,) კოვზით A.
- , 23 სხვა დროს) A+ საკმელს.
- , 29 სადაც) A+ იყო.
- 17, 18 ჩემა) პირვანდელი დაწერილი „ჩემმა“, შემდეგ ერთი-
მანი გადაშლილია. ჩვენ სხვა ანალოგიურ შემთხვევათა
მსგავსად „ჩემა“ დავტოვეთ.
- , 29 კიდევ უნდა ეთქვა) ეს სამი სიტყვა ორჯერ დაუწე-
რია. ერთი მათგანი წაშლილია.
- 18, 4 სიძე და მისი მხლებელნი) მხლებლებითურთ A.
- , 7 ძველ სახლს, ძველ ბედელს, ძველ „ნალიას“ და პატარა
შენობების, მაგალითად საძროხის და მისთანების გარდა

ჯერ დაუწერია: „ძველ საბლს, ძველ ბელულს და ძველ
„ნალიას“ გარდა და პატარა შენობების, მაგალითად
საძრობის და მისთანების გარდა“, მაგრამ პირველი გარდა
და „წაუშლია და ამიტომ მივიღეთ შეუსაბამო
„გარდას“ დაუკავშირდა მიცემითი ბრუნვა და ნათესაობითიც.

- , 10 ასე) A+ თუ.
- , 14 არ გაუვლია ამის შემდეგ რამდენიმე წამს,) ცოტა ხანს შიგნით A.
- 19, 6 დაუმატა:) A+ რომ.
- , 9 ელისაბედ) შეცთომით დაუწერია „მელანია“, შემდეგ გადაუსწორებია.
- , 18 გაუწყლეს) პირველად დაუწერია: გაუწყრეს (ლიტერატ. ფორმით), მაგრამ შემდეგ რ კი გადაუსწორებია ლასად, მაგრამ ხმნისწინი გა- ხელუხლებელი დაუტოვებია (შდრ. „ხომ არ გაუწყლა ღმერთი“ 18,23).
- , 21 მილალატა,) მილალატეთ A.
- , 27 ძლიეს) დედანშია „ძლის“.
- 20, 16 გულმოკლულად) გულმოკლულსავეთ A.
- , 24 დამალავდენ) დედანში იკითხება „დამალავდენ“ ჩვენ აქ პირველი წარი ამოვშაღეთ სხვა ანალოგიურ შემთხვევა-თა მსგავსად. ეგნ. ნინოშვილი როცა გუროულ კილთს გადმოსცემს ასეთ შემთხვევაში ყოველთვის „დენ“ს წერს და არა „დენ“ს.
- ; 25 მერე) A+ რაით.
- , 26 არ უუთავდება!) A+ არა ექნა ახლა.
- 21, 13 მივიდა:) A+ რომ.
- , 21 დღეს) A+ არც.
- , 23 დაეხთებით) დედანშია „დაეხთები“.
- , 26 სარგებლობს) ეს სიტყვა ორჯერ დაუწერია და ერთი წაუშლია.
- 22, 2 მონახავენ) მოუნახავენ A.
- , 2 ვაჭიშვილისთვის) დედანშია „ვაჭიშვილსთვის“.
- , 5 ამას) ამ ამბავს A.
- 5 მართალია,) წინ წაშლილია: ეს ასე მომდ...
- , 9 მიხანს.) შემდეგ წაშლილია: „ეხლა წარმოიდგინეთ“, რო-

შელსაც თავზე აწერია: „ამის შემდეგ“ და ისიც წაშლილია.

- , 21 *ქალიჯანმა) A+ ქარვა.
- , 28 ინსტიკტურად) დედანშია „ინსტიკტიკურად“ გაუსწორებია.
- , 29 თავის მხრით) დედანშია: „თავის მხრი“. სხვა ასეთ გამოთქმათა მიხედვით დაეუმატეთ თანი.
- 23, 1 ეჩვენა.) A+ ის.
- , 16 ყოველივე) A+ ესე.
- , 16 ისეთი) რაღაც A.
- , 23 ხალიკას) თავის A.
- , 26 უთხრა) ჰკობთა A.
- 24, 22 ბოლოს და ბოლოს) დედანშია: „ბოლო და ბოლოს“ ჩვენ გაეასწორეთ.
- , 24 მისი გათხოვების დაგვიანება) ჯერანის დაგვიანება A.
- , 27 ისიც,) A+ რომ.
- 25, 1 გამომეტყველება,) სახე A.
- , 2 ამასთან,) A+ როგორც ხევით.
- 26, 10 აწი) A+ ჩვენ.
- , 18 „ორი დღის განმავლობაში ამის შემდეგ) იმ დღეს და მეორე დღეს A.
- , 23 ისეთი ქალი,) უთვალადო ქალი A.
- , 24 თითქმის მახინჯი იყო) ძლიერ უღამაზო იყო A.
- , 25 მაგრამ) A+ პირველი.
- 27, 8 შეართვიეთ) მოაყვანიეთ A.
- , 8 ყველას) ამათ A.
- , 16 გადაწყვეტა.) ამის შემდეგ წაშლილია, შეიძლება თვით ავტორის მიერ, სამი სტრიქონი: „ჯერანმა გაიგო ხალიკაი სხვაზე ათხოვს ქალსო „რავა, ჩემი ნიშანი ხელზე აქ და ახლა სხვაზე თხოვდება! აღარ ზღომებიან თავი ცოცხალი“ თქვა ამ გარემოებით შეურაცხყოფილმა „ჯერანმა“, მაგრამ ეს ადგილი ჩვენ არ შევიტანეთ ტექსტში, ვინაიდან ეგვიპტე ადგილი, მცირეოდენი ცვლილებით, 28 გვერდზე შეორდება.
- , 23 შეექნათ) დედანშია: „შეექნათ“. ვინი ამოუშლიათ.
- , 24 მარტო) A+ მარტოს.

- , 27 ფიქრობდა) დედანშია „ფიქროდა“.
- , 29 უმზეულდა) A+ იცო ამის შესახებ, თავის განზრახვებზე.
- 28, 9 პირი მაქ,) A+ სიტყვა.
- , 14 ნდომებიან) ზდომებიან A (შესწორება) არ ეკუთვნოდეს, მით უმეტეს, რომ ბოლოკიდური ნ თანდა არის აგრეთვე შეცვლილი: „ნდომებიან“ პირვანდელი „ზდომებიან“ ფორმის ნაცვლად).
- 29, 8 თამარამ) A+ შეხედა.
- , 19 მოტყა) დედანში „მეიტება“ წერებულა „მოტყა“დ იგი შემდეგაა გადასწორებული, შეიძლება არა ავტორის მიერ.
- 30, 5 მოტყუებულა“-ო A+ უზრუნველდენ ერთმანეთს ყურში.
- , 26 ის დარწმუნებული იყო) ის კრილობა, რომლითაც A.
- 31, 3 მხითეს) დედანში „მხითევს“ იკითხება, მაგრამ აქ ენი სხვახელითაა ჩამატებული.
- , 19 მიაგნო, რავეც იყო ამ ბზის უნახავას!) პირველად ყოფილა: „მიაგნო, რავეც იყო აგო ბზის უნახავი!“ შემდეგ გადასწორებულია, შეიძლება არა ავტორის მიერ.
- 31, 19 მიუხეებდა) ეტყოდა A.
- 32, 3 შემდეგ) ამის შემდეგ A.
- 33, 10 მამა) დედა A.
- , 13 ერთი) A+ ნაჭერი.
- , 21 აბა) წინ წაშლილი: არა.
- , 27 რალაიხა) დედანშია (მომდევნო სიტყვის დასაწყისი ენის გავლენით): რალაიხე.
- 34, 9 მაინც) A+ ვთქვი.
- , 17 გლოვიარეთ) ჯერ დაუწერია „მგლოვიარეთ“ და შემდეგ მან წაუშლია.
- , 25 ელისაბედმა) A+ ამაზე მეტი.
- 35, 3 ადგა) A+ ხეზე.
- , 13 ელისაბედმა) მელანია მ.
- , 25 მელანია ეხლა უკვირდებოდა თავის ცხოვრებას და ხედავდა,) გაიარა მელანიას ასაკმოყვანილობის ხანამ და ის ეხლა A.
- 36, 12 უთვალთვალებდა მას) A+ ყოველივე.
- , 13 კეთებაზე,) A+ ყოველივე ფეხის გადადგმაზე.
- , 14 სხვაი-სხვაია და) სხვა სიკეთეს გარდა A.

ეროვნული

საქმიანობა

- , 20 ეხლა) როცა A.
- , 28 დედას.) დედამისს A.
- 37, 20 — უთხრა) ჭკობზე A.
- , 22 გკობზე) დედანში შეცთომით „გკობზე“
- , 26 თურმე მტერათ გვიყურებს!) თურმე მტერათ არ გვიყურებს! A. („არ“ წაშლილია).
- 38, 2 ამისთანა) წინ წაშლილია: აბა.
- , 3 ელისაბედმა.) მეღანიამ A.
- , 4 რძალმა) მშობმა A.
- , 4 მწარე) მკვებე A.
- , 9 რომელიც დროთ განმავლობაში უფრო და უფრო) რაც დრო გადიოდა, მით უფრო A.
- , 13 არ იყო) A+ ბოლო დროს.
- , 16 მის ოჯახში ქალებს დაეას და უთანხმოებას) რძალსა და დედამთილ მულს შორის ჩამოვარდნილ უთანხმოებას A.
- 39, 3 იმგვარსავე) აგრეთვე A.
- , 4 ჯერან.) A+ და ამათი.
- , 4 აღამიანი) A+ ჯერან.
- , 7 ზემოთქმულს გარდა) ამას გარდა A.
- 40, 2 სასესხებლად) დედანში იკითხება: სასესხებლად.
- , 3 ვერ გაიწყო ხელი.) ვერ გაუწყო სიამარმა სიძეს ხელი A.
- , 18 დაიწყო ქალიშვილისას სიარული.) დადიოდა მათ სანახავად ოჯახში A.
- , 19 მარა) A+ ეგება.
- , 19 სწყენენ) დედანში იკითხება: „სწყენენ“ ყარი სხვა ხელითა ჩამატებული.
- , 29 ამბობდა) A+ მაზე ჯერან.
- 41, 5 ოცუა ორი წლის,) A+ კაცი.
- , 5 კარგი) დედანში იკითხება: კარგირგი.
- , 25 გათხოვების) A+ საქნეს.
- , 27 ლებულობდა) ლებულებდა A.
- , 28 რომ) A+ მონაწილეობა.
- , 29 ურცხვობა-თავაშეებულობაში) ხომ ურცხვობაში და თავაშეებულობაში A.
- 42, 2 თავისებურ) თავისუფალ A.
- , 10 დედას) შემდეგ წაშლილია ორი სიტყვა: თუკლეს მიმართ.

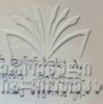

საქართველოს
მეცნიერებათა
აკადემია

- , 16 თვალადობა) შეხედულება A.
- , 20 აფლია) აუტანია A.
- , 23 სუსნანი კოწიასთან) კოწიეი სუსნანსთან
- , 24 დავითანხმო,) დავიყოლიო A.
- 43, 1 შესწამეს) დასწამეს A.
- , 7 ხვარამზე) დედანში შეცთომით „ქეთევან“ სწერია. ვილ-
ცას გადაუსწორებია.
- , 9 მეიყვანა!) A+ საქმეს.
- , 12 მევიყვანდი) მოვიტყოვდი A.
- , 14 შემრთეს,) A+ ცოლი.
- , 25 ეკემა) A+ ამის შემდეგ.
- 44, 7 მკითხაეის) A+ სიტყვებს.
- , 8 არიანო) ყოფილაო A.
- , 9 დაეფარა) A+ მელანია.
- , 14 ანაირად) წინ წაშლილია გამოისტუმრა ხვარამზე.
- , 25 იმეორებდნენ) უმეორებდნენ A.
- 45, 8 სწამებდა) სწამებდნენ A.
- , 16 თავის თავზე:) A+ ცხადათ არა.
- , 18 სული) A+ რამე ცუდ.
- , 18 ასაქმებს“ო) ამოქმედებს“ო A.
- , 21 იმ ლამიდან) ამ დლიდან A.
- , 22 იკვიანობდა თავის თავზე.) A+ ვინ იცის ვგება.
- 46, 6 უკან) გვერდში A.
- , 8 რომ გეიქე,) A+ ან გეიპარო.
- , 17 კურკელს და სხვა ავეჯს, რაც მოხედებოდა) რაც კი
რამ მოხედებოდა ხელში A.
- , 18 ფიქრობდა მელანია:) A+ მახედ.
- , 20 კი არ იკერდა თავის ცოლს,) A+ კი არ უკრძალავდა
სხვაგან წასვლას.
- , 23 „მაგნე სულია“ო.) A+ მაგრამ თუ იკერდა და.
- , 24 არ აძლევდა ცოლს წასვლის ნებას:) A+ არ აძლევდა,
რომ გუფუშეა.
- , 27 ქეყანა) ჯერ დაუწერია: „ქეყანაი“ და შემდეგ ინი
წაუშლია.
- 47, 6 რა უნდა ექნათ!) ეს სიტყვები დედანში წაშლილია, თი-
თქო უფრო ავტორის მიერ.

- 48, 2 ამ კითხვებზე) დედანში შეცთომით „ამ კითხვებზე“ იკითხება. მანი აქ ვილაცას წაუშლია.
- , 23 დიდხანს იყო მელანია დაფიქრებული, ბოლოს დასტოვდა რული ფუთა ლოგინზე და თქვა:— „არა, მე ვინაა ვინაა“ ზამ“ო. მას გაახსენდა თავისი) მიწაში რომ ჩაეძვრე ჩემი კმარი იქიდან ამომიყვანსო უიმედოდ თქვა მელანიამ, რამდენიმე წამის შემდეგ და დადო მოკრული ფუთა ლოგინზე A.
- 49, 17 გაახსენდა) A+ მელანიას.
- , 26 მოემზადა) A+ მისატოვებლად.
- 50, 1 მელანიამ,) A+ ვითომდა.
- , 9 დაუსავედა) ჯერ თითქოს „დაუსავედა“ დაუწერია, მერე „დაუსავესავედა“ დ გაუსწორებია, ბოლოს ესეც წაუშლია და ახლად დაუწერია „დაუსავესავედა“. ჩვენ „დაუსავედა“ გავუშვით, ვინაიდან ეს სიტყვა ამ ფორმით გვხვდება.
- , 27 „დატი, დატი) ორსავე შემთხვევაში ვილაცას ანები ჩაუმატებია და „დაატი, დაატი“ გამოსულა. ჩვენ დედნის მიხედვით გავუშვით.
- 51, 13 ისევ ისევ) დედანში იკითხება: ისევ ისევ.
- , 14 პაწია ვაქს.) ლუკას A.
- 52, 1 მას,) A+ როგორც შვილი დედას.
- , 6 ცოტა არ იყოს,) დედანში იკითხება: „ცოტა არ იყო“ ხანი სხვა ხელითაა მიწერილი.
- , 11 სიარულს,) A+ და აკრძალვით კი A.
- , 18 ოჯახის) A+ სრული.
- , 27 ვუშველი-მეთქინ) A+ უპასუხა მელანიამ.
- 53, 1 კილამ) ხელნაწერში ყველგან „კალამ“ იკითხება (მაგ. 52,29; 53,2 და სხვა.), მაგრამ აქ გარკვევით „კალამ“ დაუწერია, რომელიც რედაქტორს „კალამა“დ გადაუკეთებია.
- 54, 9 გონია) ხელნაწერში „გგონია“ იკითხება, მაგრამ პირველი განი სხვა ხელითაა მიმატებული.
- 55, 18 სიზმარში) A+ ხანდახან.
- 56, 22 გუშილამ) უწინაზე A.
- , 23 კიდავ:) ბოლოში გარკვევით იკითხება „ვ“, მაგრამ ვილაცას წაუშლია ორი ასო დაწინა ხმოვანი (ალბათ ანი) აღარ ჩანს. გადასწორებულად „კიდო“ იკითხება.

- 57, 18 აბა.) წინ წაშლილია: მეტი.
- 58, 5 „მჯდომარე არ დამინახოს“,) „ეოვანზე არ დამინახოს“.
- 59, 3 ლურჯ-მუქის ფრად) მოსალოდნელია „ფრადის ფრად“, მაგრამ დედანში გარკვევითაა დასაშვანი. ლაცას შეუსწორებია: მწვანე მუქის ფერ.
- , 17 ძროხები) პირველად წერებულა „ძროხები“, მაგრამ შემდეგ პირველი ასო შენად არის გადასწორებული, შეიძლება თვით ეგნატეს მიერაც (შდრ. ზროხიზა 64,23).
- , 27 მაინც) დედანში იკითხება „მაინ“.
- , 29 გამუა) A+ კაცი.
- 60, 12 ესთე.) ჯერ დაუწერია „ესთეი“ და შემდეგ ინი წაუშლია.
- , 21 იმასთან) დედანშია: იმისთან.
- 61, 27 იმ დღინდელი) პირველი A.
- 62, 6 ადამიანი.) A+ მიუხედავად ყოველივე ამ გარემოებისა.
- , 9 ჩვეულებრივზე) A+ კარგა.
- , 27 სიტყვას:) სიტყვებს A.
- 63, 16 გაეგებოდათ) იმის გარდა, რომ არ ესმოდათ A.
- , 25 ლევან და მელანია) შეყვარებულები A.
- , 28 გადვიკარქოთ“ო) A+ მაგრამ ლევან დალონდებოდა ამ სიტყვებზე, მართალია,
- 64, 4 ეს. ვთქვათ, კიდევ) კარგი თუნდა A,
- , 8 წყრომა) დედანშია „წრომა“, უარი სხვა ხელითაა ჩამატებული.
- , 13 მთლათ) მართალია, ხელნაწერში ასე იკითხება, მაგრამ მ სხვა პირის მიერ უნდა იყოს ჩამატებული.
- , 23 ამ ბოლოს) დედანშია „ამ ბოლო“.
- , 24 ელისაბედ.) დედანში შეცთომით „მელანია“ სწერია. რედაქტორს გაუსწორებია.
- , 25 უკონ) დედანში ასეა. გილაცას ინი ანად გადაუსწორებია.
- 65, 4 უამბო დედას,) A+ ყოველივე რაც ნახა.
- , 9 თლათ) ამ სიტყვის წინ სხვა პირის მიერ მ არის დართული.
- 67, 13 ამის შემდეგ) წინ წაშლილია: თუმცაღა კი.
- , 16 შეარიგეს ჯერანს ცელი.) A+ დაადობიეს სიტყვა.
- 69, 16 „ვითამ რა) მართალია, A.
- 70, 21 ფთხილად) ჩუმად A.

- , 24 ლოგინზედ.) ლოგინთან A.
- 71, 3 აუ,) შემდეგში გადაუსწორებიან: „ავ“. რუმი, ვაგსწორება; ბელი სხვა პირი უნდა იყოს და არა ავტორის; წაშლის მანერისა და ვინის მოხაზულობისაგან.
- , 6 რაიქნა) პირველი ანი ენად არის გადასწორებული, თითქო უფრო არა ავტორის მიერ.
- , 21 რა ნახეს,) შემდეგ წაშლილია : ამათაც.
- 72, 9 მნიშვნელობა იქონია) შემდეგ წაშლილია: საქმის ჩვენება.
- , 10 ერთ დროს) A+ თითონ.
- , 13 სამ წელს იყო კლექით ავად,) სამი წლის ავადმყოფობის A.
- , 14 მოკვდა.) გარდაიცვალა A.

ლ ე ქ ს ი კ ო ნ ი

ა

- ა. კითხვითი ნაწილაკია: „—რაა, ქალიჯან, რაფერი ხარ, ა!“ 13,19.
- ა კნინობითი ნაწილაკია: პატარა ფიცრულ-ა სახლი 5,6; ელისა-ბედ-ა-ვ 26,7.
- აბა 10,15; 33,21; 38,1 მან.
- აბადია გაანია. „მინც არა აბადია რა“ 5,26.
- აბუტუტრება ნ. ბუტუტრი.
- ავდება თა ვ ი ს ა, გ დ ვ ბ ა თ ა ვ ი ს ა ნ. თავისგდება.
- ავერ 1. აქ. 2. აი
„ჯერ ვერ გეტყვი ნამდვილს ავერ-შინ მივალ, მევიფიქრებ და შეგატყობიბ“ 23,28; „ავერ გეიხდება ჩემი ლუკაი და მერე ტკბილათ ვიცხოვრებ“, 51,6.
- ავი 3,16; 11,20; 29,5 ეს. „ავინის გულს“ 36,19 ამათ გულს.
- ავი 1. ცუდი: „ავათ მოპრობასაც ველარავინ გამიბედავს“თ 51,7.
2. ნ. სიავე.
- ავი სულიერი (ავი სურიელი) 54,1 ავი სული; გადატანით: ავი ადამიანი. საწინააღმდეგოა: კ ა ი ს უ ლ ი ე რ ი (ნ.).
- ავ-ფები 39,22; 39,12 ცუდი ფების ადამიანი, რომლის მოსელასაც ოჯახში, ხალხის რწმენით, რაიმე უბედურება მოჰყვება.
- ათავება კმარება, ყოფნა: „ჩემი ოჯახი არ უუთავედება!“ 20,26 ჩემი ოჯახი არ ეყოფა (გადასახადში).

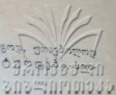
- აი 4,5; 10,2; 29,5 და სხვ. (<აგი) ეს.
აკაფსვა ნ. კაფსვა.
აკითხვებდა ნ. კითხვება.
ამას იქით ნ. იქით.
ამასობაში 4,10, 27,29 და სხვ. ამ ხნის განმავლობაში.
ამება სიამოვნება ვისიმე: „თუ კი შენ გაამებ ამითო“ 63,24.
ამისა ნ.-ისა.
ამევიგლეჯ 37,19 ამოვიგლეჯ.
ამელამ 11,27; 70,13 ამალამ.
ამისთანაი 25,12; 45,11 და სხვ. ასეთი.
ამოგება უკანვე მიღება, დარჩენა: „ცხენებს მერვე საჩივრით ამოგე-
გებთო“ 21,12.
ამორთმოვა (გულისა) 45,12 ამორთმევა, ამოდრობა: „გული ამფარ-
თვაო“ 45,11.
ამოღება (ენისა) ამოღება ხმისა, გაღება ხმისა. „ეგდე! არ ამეღო
ენა, თვარა!“ 45,26 არ გაიღო ხმა, თორემ!
ამოხთა (სულისა) ამოხდა. „სულს ამოგხთი“ 38,15 სულს
ამოგხდი.
ამპარტოვანა 8,19 ამპარტავანი.
ანჩხლი 36,23 კაპასი ნ. ანჩხლობა.
ანჩხლობა 9,8 კაპასობა.
არაფელი 64,4 არაფერი,
არაფერამდი არ, აფერამდი არ 3,23 არასგზით არ, არაფრით არ.
არცეთი 30,15 არცერთი.
არჩივი 61,12. არშივი, ხვედრი, წილი.
ასეი ასეთი; ასეია ჩვენი რჯული 53,20 (სადაც შეცდომით „ასის“
იკითხება).
აუ 71,3 შორისდებული.
აფერი 32,28; 50,24 და სხვ. არაფერი; აფერათ 50,10 არაფრად.
აფრანა 28,17 სასწრაფოდ გაგზავნა, გააფრინა.
აფურტნი ნ. ფურტნა.
აფხანაგი 48,14 ამხანაგი.
აქ 6,18; 40,10; 40,23 და სხვ. აქვს.
აქანაი 2,27; 31,18; 35,11 აქ.
ალაფერა 56,8 აღარაფერი.
ალმა ხვეით: „იპრუწავდენ ტუტებს აღმა“ 30,4.

აძალღება ძალღსავეით გაბორღტება, გაბრაზება: „ამ სიბერის ღროღს, არ ამ ძალღღოს თვარა!“ 17,28.
 აწი 11,24; 24,14; 26,10 და სხვ. 1. ამის შემდეგ, აწი 11,24-26,10
 2. ნეტა, აბა: „ღმერთო, სა წვეიდე აწი!“ 2,27.
 ახლო ნ. სიახლოვეს.
 აჯანყება ამბოხება: „ორჯელ აუჯანყა თავის ბატონს შინა-
 ყმები“ 10,27.

ბ

ბაბი მამა. „ბაბი“ იხმარება საკუთარ მამაზე: „გამიშვი ბაბასთან, მასთან ვიქნებიო“ 45,25; „ჩემ პირობაში ბაბას, ნენას ჩემ დებს და ძმებს მოკლავს“ 49,15. საერთოდ კი მამა იხმარება. მაგ.: მამა შენი, მამა მისი და სხვ. შდრ. ნენაო.
 ბაბიღაი 10,15; 28,26 (ბაბა' დან ნ.) მამიღაი 15,16 მამიღა (შდრ მამიღაშენს 29,18).
 ბაღ ნ. აბაღაი.
 ბალკონი 47,13; 47,17 აიგანი.
 ბარღი ნ. მობარღა.
 ბალანი 1. ბავშვი. 2. გადატანით: ახალგაზრდა. მაგ. იტყვიან: „ბალანი ქალიაო“ ახალგაზრდა ქალიაო; „ჯერ კიდევ ბალანი ხარ“ 55,6; 69,7 ჯერ კიდევ ახალგაზრდა ხარ.
 ბალნობა 55,12 ბავშვობა.
 ბაწარი 2,26; 67,3 თოკი.
 ბაზ ნ. გაბაზება.
 ბეღაური ჯიშინი, კარგი ცხენი: „მარტო ხანტუკი ღირს ერთ ბეღაურ ცხენათ“ 31,5.
 ბეღნიერობა 55,7 ბეღნიერება.
 ბერძალღი 40,9 ბებერი ძალღი (სალანძღავი სიტყვაა).
 ბერძეგანი 31,4 ბეზირგანი, შეძღებულღი, მდიღარი.
 ბზეი 33,8 მზე.
 ბზერა 59,23 მზერა, ცქერა; უბზერღა 29,12 უცქერღა; მიბზერღა 55,18 მიმზერღა.
 ბზის უნახავი 31,10; 31,14 მზის უნახავი.
 ბიი 1,16 კომში.
 ბიკი 11,4; 11,16; 11,27 და სხვ. ვაფი, ვაფიშვიღი: „რა ქენი, ჩემო რძალღო, ბიკის ცოღი ვერ აფიქრები?“ 10,7.

ბეუტური, აბეუტურება. სულელურად, ურიგოდ, უთავბოლოდ
ლაპარაკი: „იგი, რომ სტუმრებთან აბეუტურად დაუბეუტურად
ცხვილით ძვლები მოტყუება“ 40,28.

ბუზვა ნ. მობუზვა.

ბუნდრუკი 2,21 თავისნებაზე სიარული, ხეტიალი; ვბუნდრუკობ
სემ ნებაზე დაედივარ, დაერბი.

ბურტყნა ბრტყენა, ბუმბულის გაცლა: „ქალები ბურტყნიდენენ
დაკლულ ქათმებს“ 15,26.

8

გაბახება 17,20; 17,27; 21,18 და სხ. შერცხვენა, სირცხვილის კმევა;
საქვეყნოდ თავის მოჭრა. აქიდან: გამბახებელი 65,8 შე-
მრცხვენელი; გაბახებული შერცხვენილი, თავმოკრილი.

გაბწყინება 33,4 ჭაბრწყინება.

გადაკიდება 1. საშველის არ მიცემა; გადავევიდეთ 4,5 არ მო-
ვეწვით, არ დავეხსენით, საშველი არ მივეციტ. 2. გადამტე-
რება. გადამეკიდა გადამმეტერა; გადაკიდული
53,22 გადამტერებული, წაჩხუბებული.

გადაკიდული ნ. გადაკიდება.

გადარება 38,19 გადასულა.

გადარევა: გადავირიე 53,2 გადავირიე; გადაირიე 53,5 გადაირიე,
გაგიჟდი.

გადაშვება კარზე ნ. კარზე გადაშვება.

გავერანება 73,2 გაოხრება, განადგურება. აქიდან: გავერანებუ-
ლი 2,8.

გავლება გულში გატარება გულში: „რავა გვივლე გულში
იმის შერთვა?“ 8,18.

გავხევი ნ. გაყოლა.

გაზდა გაზრდა; გეიხდება 51,6 გაიზრდება.

გაზნალება: „აზნიადებდა ცოლის შერთვას“ 6,7 აგვიწება,
აქიანურება.

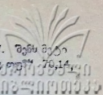
გათხუება, გათხოვა გათხოვება; გამათხუეს 13,17 გა-
მათხოვეს.

გაუწყო ხელი ნ. ხელის გაწყობა.

გაკეოება გულისა ნ. გულის გაკეთება.

გალახვა 26,16 ცემა.

გამბახებელი ნ. გაბახება.

-გამეტი (...გან მეტი): შენს გამეტი 20,2; 66,27. შენს მეტი
შენს გარდა; „ჩემს გამეტს არ უქნია თუ თუ“ 70,14
ჩემს მეტს, სხვას.

გამოდევნება: გამოდ იე 2,28 გამოდევნე.

გამოღანძღვა 8,17 გაღანძღვა.

გამოღევა 5,15 დაღევა, გათავება.

გამომდიე ნ. გამოდევნება.

გამორება გამოღლა: „მემაჯესთანაც ვიყავი და იქიდან მებუთოვსთა-
ნაც გამევიარე“ 14,13.

გამოყრუებული 29,16 მეტად მოხუცებული, რომელსაც აღარადებრი
ესმის, აღარადებრი გაეგება. გამოყრუებული: დედაბერი, ბე-
რიკაცი, მოლაზონი. გამოეყრუვდი მოვსწყდი ყვე-
ლაფერს, ქეყნის აღარადებრი გაეგება.

გამოხედვა: გამეეხედე 35,11; 35,12 გამოვიხედე.

გამოხუენება დაძრახვა, არ მოწონება, დაწუნება: ვუმტყუნებ
არ ვუწონებ, საქციელს ვძრახვ; ვუმტყუნებ და
10,2 არ მოუწონებდა, დაუძრახვდა.

განღობა გამხელა. „გადასწყვიტეს, რომ ჭკვრანსაც გაანდონ ამ-
თავითვე ეს ამბავი“ 12,6 გაუშვილონ; გაანდო 66,6.

განწრახ განწრახვით, განგებ, წინასწარ, შეგნებულად: „მას ეცნენ ზელ-
ნი განწრახ ამ საქმისთვის მოწვეული მებობლები“ 66,19.

განძრევა: გუუნძრევი 71,14 გაუნძრევი.

გაპარვა: გევიპარვი 47,27; 48,3 გაევიპარვი.

გაპარბალება გაშერება, გაქევა: „მე და ნიკო რომ გავპარ-
ბა ლდებოდი თ ქედში წაბლიხა?“ 56,21 გაეშერებო-
დით ქედში წაბლისთვის.

გარევა: გეერი 29,6 გაერია.

გარეუე 52,20 უცხო, არა შინაური ადამიანი.

გარიხინება გატრუნვა, გატრუნება: „ასე გველსავით გარისინდებ
და ჩეიწყვედს ენას“. 36,26.

გარჯა 16,28 შრომა, საქმიანობა.

გასაკვირალი 29,21; გასაკვირვალ 6,2 გასაკვირიველი, გასა-
კვირი, საკვირველი.

გატყვერა სულისა გატრუნვა. „რომ გატყვირე ახლა სული“. 71,10 რომ გატრუნე ახლა სულა, რომ გაიტრუნე, ხმას რომ
არ იღებ.

გ ა ქ 3,2; 35,2 და სხვ. გაქვს.

გალირება თ ა ვ ი ს ა თავის გამართვა, გზაზე დაქრება და ურცხვად წასვლა: „რომ გ ა ა ღ ი რ ე ბ ა ქ ა ლ ა ქ შ ი წ ე ე თ რ ი ო ს“ 46,26.

გაუენა ს ა ქ შ ი ს ა გატანა საქმისა. „აბა 'სენი მოყვრობა ახლა დ-ფასთება, თუ ამ საქმეს გეიყვან“ 41,23.

გაყოლა: გ ა ე ხ ე ვ ი 69,5 გაეჭყევი; გ ა ხ ო ბ ო ღ ა 43,21 გასე-ბოღა; გ ა ხ ო ბ ი 57,23 გაჭყევი.

გაშობა გაშვება: „ვერ გ ა გ ი შ ო ბ“ 60,8 ვერ გაგიშვებ.

გარეშება გარეშება, გარეშება. „ყველა გველმა ადამიანმა ესე იყოს გ ა რ ე შ ე ბ ა, ვითამდა ასე, მე კაი სულიერი ვარ. შენ თავ გინდა მითხარი, მე მაინც არ მეწყინება, მაგიორს ათ გეტყვიო“ 36,29.

გარინა: გ ა რ თ ა 60,27 გარინდა.

გაცეხლება გაცეხლება, გაბრახება, ანთება: გ ა ც ე ხ ლ თ ე ბ ი 9,9 გაცეცხლდები, აინთები.

გაწევა გაწევა, გაგლეჯა: „კვერნაი, რომ მომიკლავს, ესე გ ა წ-წ ე ე ვ წ ე ლ შ ი ო“ 46,4.

გაწყლობა 35,6 გაწყრომა: „ხომ არ გ უ უ წ ყ ლ ა ღმერთი, ავი ხომ არ არისო“ 18,23.

გაწყობა ხ ე ლ ი ს ა ნ. ხელის გაწყობა.

გაჭირება 39,29 გაჭირება.

გატრა 53,5 გაქცევა, უგზო-უკელოდ წასვლა, დაკარგვა: „კალამ გ ე-ვი კ ა რ ი ს ა ც ხ ა“ 53,3.

გახმობა 20,14 დაძახება, გადახება: გ ა ი ხ მ ო ნ 66,12 დაუძახა, გაიძახა, წაიყვანა რისამე სათქმელად.

გახობოდა ნ. გაყოლა.

გახობი ნ. გაყოლა.

გება: „სიტყვის თქმას ვერ ა გ ე ბ ღ ა“ 44,3 სიტყვის თქმას ვერ ახერხებდა.

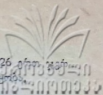
გეგონენ 29,7 გეგონათ.

გეყვენ ნ. ყოფნა.

გვარიანი 38,5 რიგიანი, საკმაოდ ძლიერი: „ხან-და-ხან გვარიან ქარ-ბუქად გადაიქცეოდა“ 7,4. იტყვიან: „გ ვ ა რ ი ა ნ ი ა“ საკ-მაოდ კარგია, რიგიანი.

გვწითა 31,5; 31,10 მზითევი.

გვირგვინი ნ. უგვირგვინოდ.

-გზობა 29,20 -გზის, ჯერ,-ხელ: ერთი გზობა 53,26
 გიეწობა: „მოთმენის მეტი რალა გიეწობა“ 54,5
 ცივი ნ. ჩივ.
 გლახა 7,18; 30,2 ცუდი.
 გლოვიარე 34,17; 35,1 მგლოვიარე; საგლოვიარე 34,17
 სამგლოვიარო.

გონება: გეგონენ 29,17 გეგონათ; გონია 54,9 გგონია.

გრუმანი ნ. შავგრუმანი.

გულ-ამჩვილებით 33,28 გულ-აჩუყებით.

გულ-გახსნილი 10,4 გულ-ახდილი.

გულ-დათუთული 26,26 გულ-დამწვარი.

გულ-დანდობილი 15,14 გულდა-მშვიდებელი, გეგ-შეუბარებელი.

გულდადი 10,18 გულზეიადი, ამპარტაენი. აქიდან: გულდი დობს
 ამპარტაენობს.

გულება: „რაცნა კი მიეგულება იქით“ 64,23.

გულიწა: „რომ ამის გულიწა მოეკტე“ 30,19 გულისთვის (წიხა).

გულის გაკეთება დაიმედება: „სულ გულს მიკეთებ და მაიმედებ“
 53,9. იტყვიან: „გული გეიკეთე“ იმედი იქონიე.

გულის გრძნობა: გულმა მიგრძნო 14,21 ჩემი გულ მიხედა.

გულის შექნა (ვიხედმე, რაზედმე) გულში ჩაეარდნა, მოწონება:
 „სსომის რამდონი უთქმან, მარა არც ერთხე გული არ
 შემქნია“ 14,20 „არც ერთი გულში არ ჩამეარდნია,
 არცერთი გულთან არ მიმსვლია, [გულს არ უგრძენია; „სხვა-
 ფერათ შეექნა გული მახე“ 62,24.

გულში გავლება ნ. გავლება გულში.

გუნება 13,28 ხასიათი, ბუნება.

გუნძრევია ნ. განძრევა.

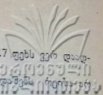
გუშილამ (=გუშინ ღამ) 56,22 ამას წინეთ, რამდენიმე დღის წინ.
 ძოღან.

გძნობა გრძნობა: „დიდ სიამოვნებას გძნობდა“ 47,14; „გული გულს-
 უგძნობს“ 61,8.

ღ

-და-თვის; შენდა 4,1 შენთვის.

დაბიჯება (ფეხისა) 25,21 დადგმა ფეხისა, მისვლა: „ფეხს აღარ
 დავაბიჯებ შერე მასთან“ 15,4 ფეხს არ დავადგამ შერე
 მასთან.

- დადგმა (ღებისა): „უბეს ვერ დაადგმიდა“ 43,17 უბეს ვერ დადგამდა, დასდგამდა.
- დადგომა თვალისა დაყენება თვალისა: „მამიდაშენს რიფსაჲს დუუდგა უწინ თვალეზი“ 29,18.
- დადეგი 44,13 პირველი სექტივებერი. ამალი წელიწადი ძველი ქართული კალენდრით (ხალხის რწმენით კულდიანების დღეა).
- დაღუმება დაწყნარება; „გულს დეიდუმებენ“ 54,7 გულს დაიდუმებენ, დაიწყნარებენ.
- დავარდნა დარჩენა ვისიმე; „ჩემ სიცოცხლეში სადარდელოთ უნდა დუვუარდე ჩემ დედ-მამას“ 25,12 ჩემს სიცოცხლეში სადარდელოდ უნდა დავურჩე ჩემს დედ-მამას.
- დათქმევა დარქმევა: დეითქვამს 32,2 დარქმევს; ეთქმევა 50,24 ერქმევა.
- დათხოვა 67,27 დათხოვება, დახსნა, თავის განებება: დამეთხუეთ 2,29 დამეთხოვეთ, დამეთხენით; დეეთხუე 4,3 დაეთხოვე, დაეხსენი, თავი განებე; დევეთხუე 40,21 დავეთხოვე დაეხსენი, თავი განებე.
- დაი, დაა 26,11; 6,20 და.
- დაილოცეს ნ. დალოცვა.
- დაკავება 40,5 დაქერა, უარის თქმა, არ მიცემა, გაწბილება. „თინიის ბოქს თუკი მისცეს იმისთანაი ქალი, ჯერანს ვინ დუუკავებდა“ 29,15 ...ჯერანს ვინ დაუქერდა, ვინ ეტყოდა უარს.
- დაკავება ნ. იაკავა.
- დაკარქვა დაკარგვა: დუუკარქე 4,21 დაუკარგე; დევეკარქვი 27,2; დევეკარქვი 47,28 დავიკარგები.
- დაკვირება დაკვირება: დუუკვირდეზი 30,17 დაუკვირდები.
- დალოცვა დვინისა 1. (სათავ. ქც.) ღვინის დაღვევა დამწყალობებით. 2. (გადატ.) ღვინის დაღვევა: „ღვინო დაილოცეს“ 22,18 ღვინო დალიეს.
- დამართება ადამიანის თავზე რისამე მოსელა: „თუ მტყლანი ვიყო, აგისრულოს, თუ არა და—შენ დაგმართოს“ 4,23 ...შენ მოგივიდეს, შენს თავს მოვიდეს.
- დამედება დაკვებება, ბედად რგუნება, ბედად რგება: „გლოვა ჩემი მტრის ოჯახს დუუმედეს!“ 35,14.
- დამორცხდა 42,19 დამორცხვდა, მორცხვი შეიქნა.
- დანაშაული 57,6; 67,28 დამნაშავე: „დანაშაულად მიამნადა თავისი, თავი“ 29,22.

დარტყმევა: „დატი, დატი დედასო“ 50,27. დაარტყი (ბავშვის ერთი).
დარლოვა დარღვევა: „დარ დეირლოვა“ 53,18.

დარჩენა ყოფნა: „სხვაფერ მაინც დარჩეს ჯერანის მთაზე“ 32,10
სხვა მხრივ მაინც იქნეს (იყოს) ჯერანის მთაზე.

დასავეება ძალის გამოღვევა: „გული რალაც სიტკბოებითა და დასავედა და მუხლები მოეყვითა“ 50,9. იტყვიან: „მუხლებში დამისავედა“
მუხლებში ძალა გამომეღია.

დასაფხები (თვალები) დასავეები, დასაბრმავებელი, დასაყენებელი
თვალები: „რა ნახა დღეს იგი ჩემა დასაფხებმა თვალებ-
მა“ 64,27.

დასიწმება 62,2 დასიხმრება, სიხმრად ჩვენება: „—იცი წენა, წებე-
ლის რა დამესიხმა?“ 43,27.

დასკვნა დაფუძნება: „თუ ერთი დეისკვნა, მერე ცალკმრობა-
ალარ-დეირლოვა“ 53,18.

დასტურ მართლა: „ეგება დასტურ არ მოეცტები“ 70,10.

დასუსტება: „გული მესუსტება“ 58,1 გული მისუსტდება.

დატი ნ. დარტყმევა.

დატიება დატოვება: „ვერ დავეტიებ“ 50,11; დავეტიო 20,24
დავეტოვო.

დაჟიქრა „ლუქასაც წაყვანას უპირებდა, მაგრამ შემდეგ დაჟიქ-
რა“ 50,2 ჩაჟიქრდა, აწონ-დაწონა, გადაიჟიქრა.

დაფხება დავეება, ნ. დასაფხები.

დაქორწილება 7,3; 7,5 დაქორწინება.

დაქცევა დაღუპვა, დანგრევა: „ღმერთო, იგი დღეი რება არ დააქ-
ციე“ 2,11; 71,13.

დაღამებულო: „აგი ანთია ჩემს დაღამებულ გულში სანთლათ“ 54,13.

დაყოლიება (სათავ. ქც.) დაყოლება, დათანხმება: „აბა შენ იცი,
წენავ, ეცადე, ეცადე დეიყოლიე კოწიეი“ 42,4 დაი-
თანხმე.

დაშავეება (საქონლისა: ცხენისა, ხარისა) 5,22 კეხისაგან ცხენს (ან
ულლისაგან ხარს), რომ ტყავი გადასძვრება; აქიდან: დაშა-
ვებული ცხენი ტყავგადამძვრალი ცხენი.

დაშლა: „ვინ დაუშლიდა“ 57,3 ვინ დაუშლიდა.

დაჩდილული 1,5; 5,13 დაჩრდილული.

დაწამება: მწამობს 26,1 მწამებს; მწამობენ 45,11 მწამებენ.

დაწუნება: მწუნობს 22,28 მიწუნებენ; წუნობს 30,1 იწუნებს.

- დაპიჯრება: ეპიკრებოდა 44,7 სპირდებოდა, უპირებოდა.
- დაპიჯვა დაპერა: დაპირული 57,19 დაპერლი.
- დაპუბვა (თვალისა) 56,19; 57,27; 70,15 დაბუქვა, თვედრება
- დახარჯვა სასყიდლის გაღება, „პაწია რომ ფეხებზე დასდეს“
ცოტა სასყიდელი, რომ გავიღო.
- დახვითქინებული 13,15 შეთქვირებული.
- დახხნელი (ბატონისაგან) 5,11 საკუთრებად ქვეული გამოსყიდვის
გზით.
- დაჯდომა (თვალში, კეჟაში) [სახვ. ქც.] 10,10 მოწონება:
„დამიჯდა თვალში“ 9,5. მომეწონა; „თუ თქვენც
დაგიჯდეს“ 10,24 თუ თქვენც მოგეწონოთ; „თუ დღე
დებ“ 12,2 თუ მოეწონება.
- დაგანა 29,4 დგას.
- დედო ძროხა 39,16 ნახბორალი ფური.
- დევიკარქები, დევიკარქვინ. დაკარქვა.
- დეღღი 52,27; 71,12 დერდი, დარდი.
- დეიკერის დაიკერის, დაიკვრება: „კაცის ოჯახში ჩამოვსულგართ,
ახლა ასე წრიხი აღარ დეიკერის“ 21,6.
- დიდი ნ. მედიდური, გულდიდი.
- დუფუარდე ნ. დეარდნა.
- დუფუღა ნ. დადგომა.
- დუფუავებდა ნ. დაკაეება.
- დუფუარქე ნ. დაკარქვა.
- დუფუკირღები ნ. დაკვირება.
- დუფუმეღებ ნ. დამეღება.
- დუფუშლიდა ნ. დაშალა.
- დუფუჯღება ნ. დაჯდომა.
- დღეი 2,11; 3,2 და სხვ. დღე.
- დღეის იქით ნ. იქით.

9

- ეე (ხვეწებითი ნაწილაკია) აი ის: „—ეე, თეთრი რომ აცვია, ოგა“
19,16.
- ეთა (-ერთი) ნ. არცეთი.
- ეეგღე თავი ნ. თავის გღება.

- ელისაბედავ 26,7 კინობითი ფორმა ელისაბედისაგან (ნ. ა).
- ენაპარტალა 25,8 კორიკანა, ენამრავალი.
- ენის თქმა ენის თქმევა, ენის დაძვრა, სიტყვის თქმა: „ენი, თქმევა, თქმევა“
კი ვერ ახერხებდა“ 19,23; 65,13.
- ერთ ხულ-გულობა 7,6 ერთსულლოვნება და ერთგულლოვნება.
- ერთაქმეთი 3,17; 53,13 და სხვ. ერთმანეთი.
- ესე 36,29 ასე. „ესე გველსავით გარისინდება და ჩეიწვედს ენას“,
36,26.
- ესე 34,22; 53,14; და სხვ. ისე: „რომ მოვხვე ასე და ესე-მეთქინ“
11,20; „ესე ჩემი კეუთი ამ თჯახის შესაფერი კია“ 11,25;
„იმ ქალის ფეხზე თქვენი თჯახი, წვიმაში რომ წყალი მატუ-
ლობდეს, ესე იმატებსო“ 14,17; „მერე ესე წავა შენი ცხოფ-
რება, რომ ღმერთს მადლოდე“ 53,6.
- ესევე ისევე: „ესევე შენიანის იმედი უნდა გქონდეს კაცს“ 15,6.
- ესთე, ესთეი 56,1; 60,12 ისე: „ესთე მომქეცა გული“ 52,28 ისე
მომქეცა გული.
- ესზიანი 12,24 მომზიბლველი, მიმზიდეელი; უეზხო 23,1.

3

- ვაჟო ვეჟო, ბიკოს! „რაც იგინს მოსწონს, შენც იგი მეიწონე! ვაჟო,
ეგება არ მონწონს!“ 34,7.
- ვარესი 30,6; 57,26 უარესი.
- ვარი 12,17; 43,5 უარი.
- ვაწვიე ნ წვევა.
- ვენახი 5,12 ვაზი.
- ვერანა ნ. გავერანება.
- ვეფერა 57,7; 70,16 ვერაფერი.
- ვზულვარ ნ. ძულება.
- ვითამ 2,20; 9,1; 33,23 ვითომ.
- ვინცილობა 65,19 ვინციის, ვთქვათ: „ვინცილობაა, ცუტა რამ
მოვეცეს სასყიდლად და ჩვენი ქალი ითხოვოსო“ 65.
- ვინცხა 64,20 (<ვინც-ლა) ვილაც; ვინცხამ 4,21; ვინცხას 6,11.
- ვფიქრე ნ. ფიქრეა.

ფ

- ფალიკაი 10,25 და სხვ. კაცის სახელია
- ფანტუკი 31,5 ზანდუკი.
- ფდილობა 33,21 ზრდილობა; უზდელობა 34,5 უზრდელობა.

წდომება ნ. წდომება.

წეთ ხედ, „ჯვარს დევიწერ ხე თ!“ 24,15.

წვიალება ნ. გაზვიალება.

წილება ნ. წამოზილება.

წნეობა 42,3 ზნე-ჩეულება.

წროზა 64,23 ფური, ძროზა.

წრუგიელი 15,24 საქონლის ზურგიდან ანაკერი ნაწილი.

თ

თავათ: ჩემდა თავათ (5.).

თავის გაღირება ნ. გაღირება თავისა.

თავის გდება თავაშეებულობა, თეითნებობა, თავხედობა: „ქალო, შენ ნამეტარი ეი გ დ ე თ ა ვ ი!“ 3,6. იტყვიან: „რა თავს იყ- დებ“ რას თავხედობ; „თავის გ დ ე ბ ა გაწყენს“.

თავის ხელათ შონა დროს ხელთება, თავისუფლებს შონა: „თუ თავი ხელათ იშონე“ 49,19 თუ დრო იხელთე.

თავსაუშმალი 70,20 სასტუმალი.

თანხმა 6,20; 12,4 და სხვ. თანახმა.

თაობიდან, თაობიდანეე 57,21; 30,22; 40,25 და სხვ. თავიდან, თავიდანეე, იმთავითეე.

თეთრ ფერგანი 37,4 თეთრ-ფეროვანი, თეთრი, თეთრი ფერასა.

თელი მთელი: „მის ცოლს დღეს თ ე ღ ი სახტარი უბზეოდა“ 29,12; თ ლ ა თ 21,5; 42,16 მთლად, მთლიანად.

თვალაღობა 6,14; 25,3; 29,6 შეხედულება, გარეგნობა (კარგი); უთ- ვ ა ლ ა დ რ 40,26 ცუდი შეხედულებისა.

თვალთვალი 47,15 დარაჯობა,წივალყურის დევნება: უთ ვ ა ლ თ ვ ა- ლ ე ბ დ ა 36,12 თვალყურს ადევნებდა.

თვარ 7,2; 26,3; 35,2 თუ არ.

თვარა 19,28; 21,21 დასხვ. (<თუ არა) თორემ.

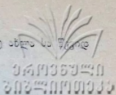
თვითან 50,3 (<თვით მან) თვით, თვითან.*

თითოპირი 60,15 ცოტა ხნით: „თითო პირს შენთან ყოუნის ნებას მომცემ“ 60,12; „თითო პირს იტირებდა“ 72,17.

თლათ ნ. თელი.

თლფი ნ. ფთოფო.

თუნდა 20,21; 70,17 თუნდ, თუ უნდა, თუ გინდ.

-თქვა თქვა, თქო. იხმარება მეორე პირობა: „იძახე ახლა სა წვეტი და სა წვეტიდე-თქვა!“ 3,1.

თქმა ენისა ნ. ენის თქმა.

თქმევა ნ. დათქმევა.

0

ია-კამა (დარი) დაწყნარებული. ცა-მოწყნდილი დარი: „მასის ია-კამა დარი იდგა“ 58,20; დაკამებ დაწყნარება (დარი-სა); დაკამებულ დარი წყნარი დარი.

-იანა -ურთ, -იანად; „შენიან, დედ-მამაშენიანა“ 46,8. შენითა და დედ-მამაშენითურთ, შენიან დედმამაშენიანად; „შენიან, შენი პირისუფლიანა“ 49,14.

იგი 2,27; 3,2 და სხვ. ის; იგი ინს 57,2 მათ, იმათ.

-იზა -ისტვის: იმიზა 10,22 იმისთვის; ამის გულისა 30,19 ამის გულისთვის; რაღაიზა 33,27 რისთვისდა; ამიზა 49,7 ამისთვის; წაბღიზა 56,22; არცეთიზა 57,1; ზროზიზა 64,23 ძროზისთვის.

იი 69,17; 70,2 (<იგი) ის. ზოგჯერ წინაწახს: „იგ“ მაგ.: 13,14; იმ (ირიბ ბრუნვებში) ასევე ზოგჯერ წინაწახს: „მაგ“ მაგალითად: „გველი დაგვიკიდა იმ ენაზე“ 4,24.

იმ ნ. იი.

იმდენზე, იმდონზე 45,22; 57,26 იმდენად.

იმდანი 15,6 იმდენი.

იმიზა ნ.-იზა.

იმიხთანაი 2,23; 3,28; 6,17 და სხვ. ისეთი.

იმიხთანაობა 62,16 ისეთი რამ; ცუდი ქცევა: „ჩემ სიცოცხლეში იმის-თანაობა გულში არ გამივლია“ 60,1.

იმნაირი სხვანაირი, ცუდი ყოფაქცევისა: „შენ მაინც გიფიქრებია ვითამც მე იმნაირი ქალი ვიყო“ 60,2.

იმფერი 58,15 ისეთი.

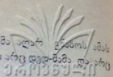
იპრუწავდენენ (ტუჩებს აღმა) ნ. პრუწვა.

იხევ-იხევ 13,7 ისევ-ისე.

იხველე, ისევე 50,3; 56,12 ისევ.

იხლი 5,5; 16,18 ლელის მსგავსი მცენარეა. იხმარება სახლის სახურავად.

იივ 41,12 ვიშ!

იქით შემდეგ (ითქმის დროზე): „ჩემა თვალმა აღარ გნასოს ამას
 იქით! შენ დღეის იქით აღარ გყავს არც დედა-მამა და არც
 და-ძმები!“ 68,7.
 იქინეი 2,23; 29,6; 65,7 1. იქ; 2. ზოგჯერ: „ქაქა ზაქა ქაქა ქაქა“
 გქონდა იქინეი“ 71,7.
 იქნა ნ. ქნაი.
 იჯგიმებიან ნ. ჯგიმეა.

კ

კაღრება შეფერება: „ბატონიშვილის ქალს ეკადრებოდა ჩემი
 ჯერან ქმართ“ 4,4 ...შეფერებოდა.; „აი, რა ჯერანის სა-
 კადრისიაო!“ 29,10 ეს რა ჯერანის შესაფერიაო.
 კაი 3,28; 4,1 კარგი; კას 10,19 (მიც.) კარგს; კარქა 10,2, კარ-
 ქათ 17,22 კარგად.

კაი სულიერი (კაი სურიელი) 36,30 კარგი ადამიანი, კეთილი,
 უნებელი, კარგი არსება. საწინააღმდეგოა: ავი სული-
 ერი (ნ.)

კაკალი: „ჩემი თვლით დეცინახე კაკალი ვუღლი“ 43,29.
 „კამა ნ. ია-კამა.

კანოლი 50,24; 57,13 კანონი.
 კარდალი 15,21 სპილენძის ქვაბი.

კარზე გადაშვება (გადაშობა) გარეთ გაშვება: „ცოცხალს არ
 გადვუშობდი კარზე!“ 43,13; „კარზე აღარ უშვე-
 ბდენე“ 68,15 კარიდან აღარ უშვებდენ, გარეთ, არსად აღარ
 უშვებდენ.

კარქა, კარქათ ნ. კაი.
 კაფხვა ასო-ასო აჭრა დაკლული საქონლისა: „ვინ ახალ დაკლულ
 თხას კაფხვა“ 15,20.

კალამ 52,29; 71,13 და სხვ. კინალამ (შდრ. კილამ).
 კახბა 37,8 მეძავი, ცუდი ყოფაქცევის ქალი. აქიდან: საკახბო 46,23
 სამეძაო.

კეთულობს უყეთესდება; უფრო კარგი ხდება; „რომ დუშკვირდება
 და დუშკვირდება სულ კეთულობს შენ თვალში“ 30,17.

კელევერი 15,25; „საქონლის ზურგის ბერხემლის ამონაჭერი, სტვი“
 (თ. კიკვაძე), ან კელავერი ილ. ჭყონიათი: „დასაკლავ სა-
 ქონლის გვერდების ნაწილი, რომელიც ბეჭქვეშა დაფარული“.
 კვერნაი 46,3 კვერნა.

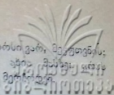
კვტომა კვდომა; ნაკვეთი 6,9 ნაკვეთი, ნაოფლარი, ნაღვლი.
 კიდავ 56,23 კიდეფ.
 კითხვება რჩევინება: „დადიოდა მკითხვებთან და აჩვენებდა მკითხვეს.“
 7,10 აკითხვინებდა, აჩვენებდა მკითხვეს.
 კირიალესონი 22,20; 22,21 კრიალოსანი.
 კისერბატონები 68,24 ყელჭირეება, ქუნთრუშა (?) (თითქო ზოგჯერ ხუნაგიც უნდა იგულისხმებოდეს).
 კისერ-მოსატები 29,19 წყველა.
 კილამ 53,1 კინალამ.
 კლტეი 55,20 კლდე.
 კოჭობი კოჭობი, პატარა ქოთან; კოჭპით-40,10.
 კურო (მრავლ. კურუებო) 6,11 საყვარული (კაცი).
 კურცხალი 29,14 ცრემლი.

ლ

ლა 70,2 რა (ბავშვის ვნით).
 ლამბი 2,25 1. ბლანდი საკერავისა 2. გადატა: გაუხერხებელი, სუსტი ნებისყოფის ადამიანი.
 ლაპარაკი 27,10; 60,15 (დაბეჭდილია შეცთომით: ლაპარაკი); 61,11 ლაპარაკი; სალაპარიკო 60,20 სალაპარაკო; ილაპარაკო 60,22.
 ლოგინი ტაბტი; „დაჯდომის დროს ლოგინმა თუ იატაკმა დაიკრიალა“ 58,3.

მ

მაგიორი 37,1 მაგიერი; მაგიორში 3,25; 15,11; 24,20 სამაგიეროდ მადლობა: „რომ ღმერთს მადლობადე“ 53,7... მადლობდე.
 მაიმუნი ეპითეტი ულამახოს აღსანიშნავად: „შევართვიეთ ამ იმუნ ცოლათ“ 4,5; „აგი მამუნ შევირთე და ხედაეთ, ვგეც რაებს მიბედავსო“ 39,1.
 მამაშენიხას 46,8 მამაშენის ოჯახში.
 მამულება მამულად ქცევა, მამულის გაშენება; ვამამულებ-მამულად ვაქცევე; უმამულებია 6,2 მამულად უქცევა, მამული უშენებია.
 მარა 3,2; 34,8; 54,2 მაგრამ.

- მართლება: მემართლება 3,9 ახია ჩემზე, ღირსივარ, მეკუთვნიას;
- ემართლები 3,23, ღირსია შენგან, ახია მასზე, კარგი
- მემართლებოდე 59 19,22. რას მეტყუება
- მარჩიელი 14,13 მკითხავი (ეგნ. ნინ.).
- მარჯვე ყოჩალი: „ყველას მადლობას ეუბნებოდა მარჯვეთგარ-
ჯისთვის“ 16,28.
- მასიკელი 29,10 კაცის სახელია.
- მასტავლებელი 52,4 მსწავლებელი.
- მაქ 27,9; 48,3 და სხვ. მაქეს.
- მაშვინ 7,10; 46,25 მაშინ.
- მაშვინდულა 58,1 მაშინდებურად, როგორც მაშინ.
- მაშვინე 14,18; 14,21 მაშინე.
- მაშინათვე 52,10 მაშინე.
- მაცათ ნ. ცლა.
- მგძნობარე 61,2 მგრძნობიარე.
- მდომე 9,20 მდომი, მსურველი.
- მებანქოე, მებანქოე 14,25; 14,26; 19,6 და სხვ. მკითხავი, რო-
მელიც ბანქოს (სათამაშო კარტის) საშუალებით მკითხაობს.
- მედიდური 8,19 ამპარტავანი, ამაყი, თავმომწონე.
- მეზობლისას 51,23 მეზობლის ოჯახში.
- მეთქინ 2,13; 52,28 -მეთქი, -თქვა, -თქო. -მეთქინ იხმარება მხოლოდ
პირველ პირობან მაგ.: „დამეთხუეთ-მეთქინ, გიჩივი“, 2,29;
„ნამეტარს ნუ გვაგჷყობით-მეთქინ, ვიჩივი“ 10,20 და სხვ. მეორე
პირობან იხმარება -თქვა (ნ.)
- მეიცაი ნ. მოცთა.
- მეკურტნე ცხენი 5,21 საპალნის ცხენი.
- მემართლებოდნენ ნ. მართლება.
- მემაჯე 14,12; 14,15 მკითხავი, რომელიც მაჯის საშუალებით მკით-
ხაობს.¹
- მენალღება 46,25 მენაღვლება.
- მეოჯახე 5,3 ოჯახის ერთგული; 11,21 დიასახლისი.
- მესუბტება ნ. დასუსტება.
- მეტი ნ. -გამეტი.
- მეწველე 5,8 მეწველი.
- მეზუთოე 14,13 მკითხავი, რომელიც ზუთოს საშუალებით მკით-
ხაობს.

საქართველოს
საქართველოს
საქართველოს

მთხილი ნ. სიმთხილდე.

მიზნული (დგარი): „ცას რაღაც მკრთალი მიზნულ მკრთალ მკრთალ“
დღო“ 47,20.

მიგაგნებს 2,24 მოგაგნებს.

მიერთო საქმე ნ. მორთვა საქმისა.

მიესრობი ნ. მოსრება.

მივალ 50,3 მივდივარ.

მიმოწმება დამოწმება, დადასტურება; „მებანქოვმაც კი პირველი ორი
მკითხავის სიტყვებს მიემოწმა“ 19,5 დამოწმა; „მიე-
მოწმა დედას ქალიშვილმა“ 33,18.

მინამ 51,5 ვინემ.

მის დღეში 4,24 მუდამ, თავის დღეში.

მიტანება მიყოლებს; „ბევრჯელ დამე დღეზედ მიეტანება მუ-
შაობაში“ 5,18.. მიუყოლებია...

მიტანება თვალყურისა დევნება თვალყურისა: „გლების ქალე-
ბში ატანდა თვალყურს“ 6,13. იტყვიან: თვალყური
მიატანე (ან: თვალ-ყურიატანე) თვალყური ადევნე.

მიტიება მიტოვება: „მიგიტები ამ თჯახს“ 27,2.

მიუჩნდა (სასხვ. ქც.) 27,13 მიაჩნდა: „ამ შემთხვევაში კი სამართ-
ლიანად მიუჩნდა ხალიკას ძალის მოხმარა“ 22,14.

მიქენი ნ. ქნაი.

მიჩნევა ნ. მიუჩნდა.

მიწა-გახახეთქი 29,5 წყველაა.

მიხავს 45,18 მიჩყავს.

მიხთენა მიხვდომა: მიხთი 15,3 მიხვდი; მიხთები 26,4 მიხვდები
მიხთი 34,2 მიხვდი.

მიხარდვა შებარდვა, ბარდით დაფარვა. საერთოდ: მცენარეულით
დაფარვა: „ხავსი მოჭკიდია, სუროთი მობარდულა“ 1,10.

მიხუწვა მოკუმწვა, მოკრუნჩხვა; „როცა შეამჩნია, ძალზე მიკერე-
ტენო, სულ მთლად მოიბუხა“ 20,12.

მიხვსრობა ნ. მოსრება.

მიფიქტი ნ. მოქტომა.

მიდაფე 3,11 ვინც დავობს, ჩხუბობს.

მიდებულნი: „გზოზედ მოდებულნი მარები“, 5,13.

მიფასარი ნ. მოსრება.

მიფხვე ნ. მოყოლა.

მოზღლი 5,12 მოზრდილი.

მოთმენა: მე ე თ მ ი ნ ე 53,6 მოითმინე.

მოთქმა ხმამაღლა დატირება გარდაცვალებულისა: *გარდაცვალებული*
დენიშე თეგს მოსთქვამდა და ტიროდა *სწილესა* 22,34

მოკატუნება: „ყოლიფერში გაბედული ელისაბედ ეზლა ისე დამარცხდა, ისე მოკატუნდა, რომ ერთხელაც არ აუღია თავი ზევით“ 42,20.

მოკვლა: მომაკვლიებს 6,11 მომაკვლევინებს; „ნეტაი მივეკვალ“ 70,23... მოვეკალი.

მოკტომა მოკედომა; მოგოკტი 30,13 მოგიკვდე; მომიკტება 17,26 მომიკტდება; მოვკტე 20,19 მოვკვდე; მოგიკტეს 33,2 მომიკვდეს.

მოლაზონი 29,16 1. მონაზონი (ქალი). 2. გადატანით: დედაბერი, მოხუცი ქალი.

მომაკვლიებს ნ. მოკვლა.

მომძულვარე 39,9 მოძულე.

მონღომება მოსურვება: „ახლა მოგინდა უპატრონო ბუნღრუკი“ 2,21; „ვინც ნამეტარს მეინდომებს“ 30,5... მოსურვებს.

მოპეპლული მოწინწკლული; „მიწისფერი ჩითი კი ვარდის სახელაქვარდი ყვავილებით იყო მოპეპლული“ 33,16.

მორთვა (საქმისა) მოწყობა, მოხერხება საქმისა; „ესე მეიტოთო ჩემი საქმე“ 53,28 ისე მოეწყო ჩემი საქმე; ვერ მოვრთო ვერ მოვაწყვე, ვერ მოვახერხე.

მოსაკიდი ხელისა, ფეხისა 70,8 მოსატიდებელი.

მოხალამოვება, მოსალამოშრება შელამება, მოსალამოვდა 4,10; 65,25 შელამდა.

მოხაშვალე 65,21; 67,15 საქმის გამრიგებელი; შუამავალი.

მოსიამე 32,10 მამებელი, მასიამოვნებელი.

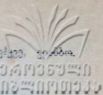
მოსიმლერე 41,5 მომლერალი.

მოსრება მოსწრება; მოგესრობა 3,3 მოგესწრება; ვერ მოვასარი 43,4 ვერ მოვასწარი; მიესრობოდა 43,11 მოესწრობოდა; მიესრები 69,8 მოესწრები.

მოტყტომა მოტყდომა: მოტყტა 29,19 მოსტყდა.

მოტყვევა გახდა, გახდენა: „ვინცამ ასე მომატყცია 4,22 ვინც ასე გაზადა.

მოლალული 56,10 მოლლილი.

მოყვლა 1. ამბობა, მოთბრობა: მოცხეე 11,19 მოცხეე, ვიკობა.

2. „გვირგვინი მოხობა“ 24,21 გ. მოცხეეა. **ეროვნული**
მოყვარე 17,18 მოყეთე, არა სისხლით ნათესავეი.

მოწიფული ასაკში შესული; მოწიფული 13,16.

მოწობა ერთმანეთში შეწყობა, შეთანხმება; მოცწყვეით შე-
თანხმდით; მოწყვენენ 12,5 მოეწყვენენ, შეთანხმდენ.

მოწყობა საქმისა: „მიეწყო საქმე“ 54,3 მოეწყო საქმე.

მოცთა მოცდა; მეიცაი 20,29 მოიცა(დე), დაიცა(დე).

მოცმა მოცვა; მოუცვამს 1,16; 1,18 მოუცვავს.

მოძებნა პოვნა; „გიზნურ უკეთესი პირის და სიმართლის აღმინებთ
არ მეძებნებთა“ 54,2... არ იპოვებთ.

მოხაროვა მოხარება; „უნდა მეხიხაროს“ 15,24 უნდა მოხიხარ-
შოს.

მოხმობა 12,20 მოწოდება, დაძახება.

მოხობა ნ. მოყვლა.

მოხუცი ნ. სიმოხუცე.

მტერობა 37,25 მტრობა.

მტყუანი, მტყუანი 4,22; 26,26 დამნაშავე, არა მართალი.

მტყუვნება ნ. გამტყუვნება.

მუალ, მუვალ 60,18; 13,23 მოვალ.

მუუკარებელი 60,3 მიუკარებელი.

მუუაითი 5,2 ბეჯითი, საქმის ერთგული; მუყაითად 13,25 ბეჯი-
თად; საქმის მუყაითია საქმის ერთგულია.

მშრალი ხორცი უწვნო ხორცი, უბრალოდ მოხარშული; „მშრალ
ხორცად მოსახარშავს...“ 15,21 უბრალოდ მოსახარშავს
ხორცს.

მწამობს ნ. დაწამება.

მწუნობს ნ. დაწუნება.

მკლეი 42,26 გამხდარი, ხორცნაკლები.

6

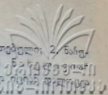
ნადი 3,16 მამითადი.

ნავახშმევს 12,8 ვახშმობის შემდეგ.

ნაკვტავი 6,9 ნაკვდავი, ნაშრომი, ნაოფლარი.

ნაღია 5,7; 18,7 „სასიზინდე“ (ეგნ. ნინ.).

ნამეტარი 3,6; 10,12; 10,18 და სხვ. ძალიან, მეტის-მეტად.

ნახელავი 1. ხელიდან გამოსული, ნაკეთები, გაკეთებული; 2. ნაჩუქარი, მოძღვნილი: „ამას წვევიღებ, ნენაის კნაჩაფხულოა“ 48,12; „შენი ნახელავი მრავალ წელს“ რისაზე მიწოდებაზე.

ნდომება ნდომა; ნდომებთან 28,14 სდომიათ; ხდომებთან 21,18 სდომია; ხდომებოდა 43,3 სდომოდა; უნდებთან 32,20 უნდათ (ნ. მონდომება).

ნება ნ. უნებური.

ნენაი დედა. „ნენაი“ იხმარება მიმართვის შემთხვევაში, ან საკუთარ დედაზე მაგ.: „ვის, ქალო, ფუი ნენას“? 3,22; „ნენამ ძალათაი შეართვია შენი თავი“ 3,24; „ნენას და ჩემ დას ავი სიტყვა არ ჰკადრო“ 38,14; „ჩემი ნენაი, შენებურა გუღით მფინდომე, ჩემი ნენაი“ 42,10. წოდებითში, თუ წინ „ჩემი“ ერთვის, მაშინ სახედობითის ფორმა იხმარება „ნენაი“ (42,10) ისე კი „ნენაე“ ან „ნენა“: „აბა შენ იცი, ნენაე, ეცადე, ეცადე“ 42,4 ან: „ნეტაი, ნენაე, შენ და ბაბიდას უწინ ფენი მოგტებოდა“ 28,26; „ნენა ლაიო“ 70,2. საერთოდ კი დედას ხმარობენ: „შენ მაინც მის-მეტი ხათრი და მორიდება არ გაქ შენი დედის და დის!“ 9,4; „ჯერ დედა და დი დაგვკალი და მერე შეირთე!“ 9,7 და სხვ. (შდრ. ბაბაი).

ნეტაი 28,26; 34,17 ნეტავი, ნეტავ.

ნიგოზი როგორც კაკალი, ისე მისი შინარსი; აქიდან: ნიგეზის ხე, 5,13 კაკლის ხე.

ნიდაყვი 34,11; 54,29 იდაყვი.

ნწვალება 3,4 წვალება; მან წვალებდა 13,16 მაწვალებდა; ვან წვალებ ვაწვალებ; ვნწვალობ ვწვალობ.

ო

ოლა 72,25. ფიცრული სახლი, იატაკიანი, ხის ან ქვის ბოძებზე დადგმული.

ოსიყელი 29,7 კაცის სახელია.

ოლონ 90,29 ოლონდ.

პ

პარპალი ნ. გაპარპალება.

პარტახი-1,1 „უპატრონოდ დარჩენილი სახლ-კარი და მიღამო“ (გვ. ნინ.).

პასუხი: პასუხობდა 64,11 უპასუხებდა.

პატივცემა 6,30; 36,18 პატივისცემა.

პაწაი 6,7; 13,13; 52,28 და სხვ. ცოტა, პატარა.

1. პირი: „ჯერანს შენც კარგათ იცნობ რა პირის მიჯი“ 17,22; „მე
კაცს ნიძახიან, პირი მაქ“ 28,9; „მართალი და პირიანი
ოჯახია“ 11,23 სიტყვის ამსრულლებული, სიტყვის არ გამტები;
პირმართალი 28,8 სიტყვა-გაუტნებელი.

2. პირი ნ. თითო პირი.

პირიანი ნ. პირი 1.

პირისფერობაი 40,9 პირფერობით.

პირმართალი ნ. პირი.

პირობაში: „ჩემ პირობაში ბაბას, ნენას, და ჩემ დებს და ძმებს მოყ-
ლავს“ 49,15. ჩემ მაგიერ, ჩემი გულისთვის. იტყვიან: „რა პი-
რობაში?“ ან „რაის პირობაში?“ რისთვის?, რის გამო?.

პიჯვარი 1,22 პირჯვარი.

პლანი 14,3 გეგმა.

პრუწვა (ტუჩისა) მრეხა; „იპრუწვა დნენ ტუჩებს აღმა“ 30,4
იმრეხებოდენ.

6

რავა 3,20; 4,1; 8,28 და სხვ. როგორ; რავაღა 56,4 როგორღა.

რავაი 3,28 რავვარი, როგორი; რავაიც 31,28 რავვარიც, რო-
გორიც.

რაი 6,8; 52,27 და სხვ. რა.

რა იქნა? 71,6 რა მოუვიდა? სადაა? „რა იქნა ეს ადამიანი?“ 2,2.

რამდონი 14,20; 53,19 რამდენი; „რამდონზე ვაგვიანებ, იმდონზე
ვარესია“ 57,25 რამდენადაც ვაგვიანებ, იმდენად უარესია.

რაპორტი 71,28 მოხსენება.

რაფერ 17,17 როგორ, რანაირად; რაფერი 13,19 როგორი.

რალი 20,21; 64,14 რალა; რალიზა 33,27; 69,5 რისთვისღა, რა-
ტომღა.

რალაშიც 20,23; 33,23 და სხვ რაკი, რალი.

რაც დღეს 2,11 რა დღესაც; რაც ქალს 54,9 რა ქალსაც.

რაცხა 9,5; 29,5; 54,2 (რაც-ღა) რალაც.

რეზა ნ. რეიზა.

რეიზა 9,1; 12,1; რეზა 2,11; 57,4 რატომ, რისთვის.

ქართული

საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკა

რიდი 27,23; 32,25 მორიდება.

*რიოზაი ნ. შაგრიოზაი.

რისინი 5, გარისინება.

რიზიანი 9,17 ლაპარაკის კილოთი შთაბეჭდილებების მომზადება.

რიუმკა 16,14 თეზიანი პატარა სასმისი.

როის 71,12 როდის.

როის როდი: „ხოციერთებს როის გაეს ბიჭებზე რომ უჭირვენ თუ-ლი“ 42,7.

როიცხა [როდესაც-და] 1. როდესაც: „როიცხა კარტა გეიციობ“ 30,20.

2. ოდესღაც.

რომე 39,1 რომ.

რღოვა რღევეა: „ალარ დეირღოვა“ 53,18 ალარ ფაირღევეა.

რძე და ღვინისფერი: „ერთი ქერა და მეორე რძე და ღვინისფე-რი“ 23,6.

რჯუღიერი სჯუღიერი, კანონიერი (მეფულე), საეკლესიო წესით შერთული: „ჩემი სახელი ადევს, რჯუღიერი ცოლი ქვია“ 46,29.

ს

სა 2,27; 3,1 და სხ. სად.

სადამდი 57,17 სანამ, ვიდრე.

სადე 19,13 სადა, უბრალო; სადეთ 30,15 სადად, უბრალოდ.

საიმგვაროთ სხენაირად, ცული განზრახვის შესასრულებლად: „თავს შამოგაკლავ და საიმგვაროთ არ დაგნებდები“ 60,10.

საკაბხო 46,28; 49,19 სამეძაო (ნ. კაბა).

საკადრიხი 29,10 შესაფერი (ნ. კადრება).

სამშაფათი 61,17 და სხვ. სამშაბათი.

სანამდი 28,27 სანამ, ვიდრე (ნ. სადამდი).

სანაყი ქვა 4,18 როლინის ქვა; ფილთაქვა.

სასაქმო 34,10 საქმე.

საფაროშო 17,2 საფარეშო, მოსართავ-მოსაკახმავი სახლი.

საქმე: „არა, არაა ჩემი საქმე“ 6,12. არა, არაა ჩემი შესაფერი. იტყ-ვიან: „არაა ჩემი საქმე ქალიო“—არაა ჩემი შესაფერი. ჩემ-თვის გამოსადევი, ქალი; „არაა მისი საქმე“ და სხვ.

საქმება: ასაქმებს 45,18 1. აცთებინებს, აქნევიანებს 2. საღმეს ავალებს.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

- საქციერი 36,14 საჭციელი.
ხალვათი 11,1 შეღავათი.
ხალაშო ნ. მოსალამოვება.
ხალტარი ნ. სახტარი.
ხაყანე 5,12 სახნაგ-სათესი (ნ. ყანა).
ხაჩიხი 5,13 პატარა ტყე, რომელშიაც ჩებენ ყოველდღიური საჭი-
როებისათვის შეშას, წნელს, სარსა და სხვ.
ხაცხა 47,28 სადლატ.
ხაწყევლედი 2,20 საწყეველი.
ხაძღვარი ნ. უსაძღვრო.
ხახარჩოე 15,21 ხარჩოსთვის გამოსადეგი ხორცი.
ხახლისკაცი 21,14 მეგვარე.
ხახტარი 29,12; 30,14; 47,1 სა ლ ტ ა რ ი 19,2; საყდარი.
ხაჯიქია 15,23 ღორის ზურგის წინა ნაწილი.
ხენაკი 72,15 მონაზენის სახლი განკერძობებული.
ხიავე: „შენ მიქენი ყოლიფერი ხიავეო“ 3,10 ავი, ცუფი, ბოროტი.
ხიახლოვეს 3,11; 23,5 მახლობლად: „როცა გაივლიან ამ ვრუ მიდა-
მოს ს ი ა ხ ლ ო ვ ე ს“ 1,20.
ხიმბირი 48,7; 66,28 ციმბირი.
ხიმთხილე 70,18 სიფრთხილე.
ხიმოხუცე 11,13 მოხუცებულობა.
ხიმსხო სისხო, სიმსხვილე; „სხვადასხვა ს ი მ ს ხ ო-სიდიდის და სახის
ბოთლები“ 16,10.
ხიტყვა სათქმელი: „შენთან ს ი ტ ყ ვ ა მაქ“. 59,21 შენთან სათქმელი
მაქეს.
ხიყარულობა 65,26 მოაღერსება, მოფერება; „ე ს ი ყ ვ ა რ უ ლ ე ბ ო -
და ბუნებას“ 58,27 ეაღერსებოდა, უაღერსებდა ბუნებას.
ხიში 27,5; 49,16 შიში.
ხიძისას 40,16; 42,14 სიძის ოჯახში.
ხეტომა სქდომა: „მიწა გა მ ი ს კ ტ ა“ 29,4 მიწა გამისქდა.
ხლევა სიარული: „სლევაზე არ დამინახოს“ 70,18.
ხპიჩკა 71,6 ასანთი.
ხტავლული 70,6 სწავლული, ნასწავლი.
ხტარინის სანთელი 16,14 ქონის სანთელი.
ხტოლი 16,7 მაგიდა.
ხტირეთ 14,19; 34,2 და სხვ. სწორედ.

სულ 59,8; 70,11 ჩუ!

სურთ მუდამ მწვანე, წამყიდავი მღვანარე, რომელსაც
„ხავსი მოჰკიდა, სურთთი მოზარდულა“

სუსანაი 16,29 ქალის სახელია.

სწყენენ ნ. წყენა.

სხაპი 20,27 ფრინველის დასატყვევებელი მახე; „სხაპში ვარ გაბმული“
20,19 ჩატყვევებელი ვარ, გაბმული ვარ მახეში.

სხვაი 7,3; 10,22; 40,18 სხვა.

სხვაფერ, სხვაფერათ სხვანაირად, სხვამხრივ: „თვალტანადობაში ჭე მოვტყუედიტ და სხვაფერ მაინც დარჩეს ჯერანის მოსიამე და მორჩილი“ 32,10; „სხვაფერათ შექქა გული მახე“ 62,24.

სხოვან 40,9 სხვაგან.

სხომის 14,20; სხუშის 71,12; სხვა დროს, სხვა ჯერ.

სხუმის ნ. სხომის.

სჯუული 21,24; 22,1 რჯუული.

○

ტანება ნ. მიტანება თვალ-ყურისა.

ტეგრი 1,15 ხშირი ტყე.

ტკბილი 55,13 ტკბილი; ტკბილათ 51,6 ტკბილად.

ტომარაი 50,23 ტომარი.

ტორცხნა ტყორცხა: „აქ რძალმა რაღაც მწარე სიტყვა შემოსტორცხნა მელს“ 38,4... შემოსტყორცხა.

ტყუვილი 13,1 ტყვილი; ტყუვილად 17,15 ტყვილად.

ტყულაი, ტყულა 32,28; 33,7; 70,12 ტყვილად, უბრალოდ.

უ

უვირგვინოდ 49,21 ჯვარდაუწერლად.

უვარობდა 32,28 უარობდა.

უთვალადო 40,26 ცუდი შეხედულებისა, ულამაზო (ნ. თვალადობა).

უთოფოთ მოუკლავად: „უთოფოთ ვერ გადაშირჩება“ 17,20 მოუკლავად ვერ გადაშირჩება; „აგი რომ ექნათ, უთოფოთ არ გაგვიშობენ“ 21,7.

ქართული

ქართული

უთქმან 14,20 უთქვამთ.

უკინ 64,25 უკან.

უმამულეობა ნ. მამულეობა.

უმორჩილობა ურჩობა, (და)უმორჩილებლობა: „ჯერა მღვდელისა და ცეცხლდებოდა“ 38,29.

უნდებოან ნ. ნდომება.

უნებური ნებადაურთავი, ვისიმე სურვილის საწინააღმდეგო: „იგო კაცათ არ მიხსენებია, ვინც დედის უნებურს იხამს“ 6,21; უნებურად 45,29 ნებადაურთავად.

ურთხელა 1,14 ურთხელი, უთხოვარი (ხეა, რომელსაც ამჟამად ზოგი, რუსულის გაელენით, წითელ ხესაც ეძახის).

ურიგო ნ. ურიგობა.

ურიგობა 10,3; 31,7 უწესობა.

უსაძღვრო 38,23; 39,3 უსაზღვრო.

უუთავლება ნ. ათავეება.

უქმი 36,9 უქმე; უქმ დღეზე უქმე დღეს.

უცფათაი 43,4; 56,14 და სხვ. უცბად, უცებ, უცაბედად.

უწინ 1. მანამ: „მამიდაშენს რეიზა არ დუუდგა უწინ თვალები და არ მოტყტა ფეხი“ 29,18. 2. პირველად: „უწინ არ გგვენება კაი“ 30,16; „-არა ქალბატონო, ესე უწინ ერთი შეგედვით ვერ მივხთი“ 34,1.

უჭირვენ ნ. კირვა.

უჯდა ნ. ჯდომა.

უ

ფარდაგი 30,29 ნოხი.

ფაჩხუნი: „ლუკაც ვითომ სცემსო, უფაჩხუნებდა თაის პატარა ხელუბით დედას სახეზედ“ 50,28.

ფაცხა 1,11; 5,7 მოწხული ქონი.

ფელიკი დიდი ნაპერი, ფენხო (?): „ვინ ახალ დაკლულს მსუქან ღორს იღებდა ფელიკ-ფელიკად“ 15,23 ვინ ახალ დაკლულ მსუქან ღორს იღებდა ნაპერ-ნაპერ. აქიდან: დაფილეკებდა დახვევა, დაქრა ტანსაცმელისა თუ სხვა რისამე დიდ ნაპრებად ან დაღება კარებისა; დაფილეკებულ დანაფილეკი, დაფილეკი; დაფილეკებულ კარები დაღებულ კარები.

ქართული
ენების ინსტიტუტი

ფელია-ფელიაჲ ნ. ფელიკი.

-ჟურ. ნ. სხვაჟურ, რაჟური, იმჟური, აჟური და სხვ.

ფერდო 1,5 ფერდობი, ფერდი.

ფერვანი 1. ფეროვანი, ფერიანი, ფერებიანი
ფერვანი 37,4 თეთრი.

ფებათ ნ. ფენი.

1. ფენი ფეშადობა: „იმ ქალის ფეშზე თქვენი ოჯახი წვიმაში რომ წყალი მატულობდეს ესე იმაზებსო“ 14,16; „მელანის ფეშზე ვეჟუღმა მიდიოდა მათი ოჯახი“ 47,5 (ნ. აფ-ფენი).

2. ფენი: ფენათ მოსრება ერთი ფენის ნაბიჯით მოსწრება, „ფენათ მოსრება“ 14,12 ამ წუთს მოგისწარ, ამ ეს-ეს არის მოგისწარ; ფენათ გაგასრთ ერთი ფენის ნაბიჯით გაგასწრო.

ფენ-ამოკვეთილი ფენის დადგმის საშუალება წართმეული, ნება-წართმეული: „სუსანაი სულ მთლად ფენ ამოკვეთილი იყო სიძის სახლიდან“ 40,24 სუსანას ნება არა ჰქონდა სიძის სახლში ფენის დადგმისა.

ფთა 47,22 მთა.

ფთხილი 6,6 და სხვ. ფრთხილი.

ფილეკი ნ. ფელიკი.

ფილი 4,17 როდინი.

ფინთი 1. ცუდი. 2. განავალი: ქათმის ფინთი 44,17; 44,18 ქათმის სკინტილი.

ფინჯალი 16,11 ფინჯანი.

ფიქრა (<ფიქრვა) 57,22; ვფიქრე 56,9 ვიფიქრე. ვფიქრე მრავალგზისობნას გამოხატავს გუროფლში, ვიფიქრე ერთგზისობას. ფიქრავდა 69,18 ფიქრობდა.

ფიქრება ფიქრი, მოფიქრება, დათანხმება, გადაწყვეტილება: „ბიკს ცოლი ვერ აფიქრებ იუ?“ 10,7 ცოლის შერთვაზე ვერ დაითანხმე? ცოლის შერთვა ვერ გადააწყვეტინე? „წასვლარომ ვიფიქროთ, არც ერთს ცოცხალს არ გავფიქობენ“ 21,13 წასვლა რომ დავაპიროთ, გადააწყვეტოთ..., წასვლა რომ გულში გავიფლოთ... 8

ფიქრი ნ. ფიქრება, ფიქრა.

ფიცარი ნ. ფიცრულა სახლი.

ფიცავა: ფიცავდა 33,7 უარყოფდა, იფიცებოდა, იფიცებდა ფიცულობდა 35,18 იფიცებდა.

- ფიცილი 36,21 ფიცი, (და)ფიცება.
 ფიცრულა სახლი 5,6 (ენ. ნ. ა.) პატარა ფიცრის სახლი.
 ფიშტა 56,11 დამბაჩა.
 ფოსტის ფული 6,1 მეფის დროინდელ რუსეთში სწავლების სახლი.
 ფოტინაი 48,14 კალის სახელია.
 ფრენა ნ. აფრინა.
 ფუთა 48,6; 48,21 დასხვ. ფოტა, ბოზჩა.
 ფუი ზიზლის გამოსაბატავად: „ფუი, თქვენ ქალობას“ 3,17.
 ფურტნა (ზოგჯერ: ფ უ რ ტ ყ ნ ა) ფურთხება (მეგრ. ფურტინუა);
 ა ფ უ რ ტ ნ ი 3,25 აფურთხებ. ამზობენ: ი ფ უ რ ტ ნ ე ბ ა
 იფურთხება, აფურთხებს.
 ფუშვა შლა, დაშლა, ჩაშლა „აი საქმე რომ ახლა დ ე ი ფ უ შ ე ს“
 17,26... დაიშალოს.
 ფურთხვა ნ. შეფურთხვა.
 ფურჩული, ფ უ რ უ ნ ი 29,8; 20,5; 20,9; 43,22 ჩურჩული.
 ფუხარაი 18,10 „ლატაკი“ (ენ. ნინ.).
 ფჩხილი 65,6 ფრჩხილი.

ძ

- ქალიჯან 12,3 და სხვ. კალის სახელია.
 ქალტა 65,26 ბაკი, ეზოსთან შემოღობილი ადგილი საქონლის და-
 სამწყვდევად.
 ქახალდი 43,30 ქალაღდი.
 ქე 11,20; 11,24; 26,4 და სხვ. (ქვე) დადასტურებითი ნაწილაკი
 კი; ქე მა ი ნ ც 27,10.
 ქვეყანა მხარე: „ჩვენ ქვეყანას იგინზე უკეთესი პირის და სიმართ-
 ლის ადამიანები არ მეიძებნება“ 54,1.
 ქვეყნის შარა: „გამომდგარხარ ქვეყნის შარაზე“ 3,7 საქვეყ-
 ნოდ, საჯაროდ.
 ქაში 26,5 ქრთამი.
 ქიაფი 71,6 „სპიჩკა“ (ენ. ნინ.), ასანთი.
 ქნაი ქნა, ყოფა; „შენ მი ქ ე ნ ი“ 3,9 შენ მიყავი; „ღმერთმა გი ქ ნ ა
 თქვენ იმისთანაი კაი, რაეაიც მე მი ქ ე ნ ი თ“ 3,28; გ ი ქ ნ ი ა ნ
 10,2 გიქნიათ.
 ქნაი: რ ა ი ქ ნ ა 65,1 რა მოხდა; ქ ნ ი ლ ა 55,28 მომხდარა.

ქონება ჭონა; „სხვაი საქმე არ მქონებია“ 10,23 სხვა საქმე არ მქონია; ქონებია 19,7 ჭონია.

ქრისტიანულა 47,1 ქრისტიანულად.

1. ქცევა ნ. ჩაქცევა, დაქცევა, მოქცევა.
2. ქცევა 5,11 მიწის ზომა 900 კვ. საყენი.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ღ

ღვინის ფერი ნ. რძე და ღვინისფერი.

ღოჯე კედლის ფიტრების ერთმანეთში გაყრით შექმნილი გარეგანი კუთხე, გამოშვებული.კედლები სტიქიონთ ძალით გასაფუბულა, აქა-იქ ღოჯე ბ შ ი დამბალა კიდევ“ 1,9. აქ მოცემული ფორმის მიხედვით მხოლოდობითში ღოჯე უნდა გვევარაუდებია, მაგრამ ღოჯე იხმარება.

ჟ

-ჟა ნ ყველაყაი.

ჟანა 4,11; 7,22 სიმინდის ნათესი; ჟსაჟანე 5,2.

ჟაძახი 1. გლეხი 6,9; 57,14. 2. ვაჟკაცი, ყოჩალი 49,4.

ჟველაი 17,19; 21,20 ყველა.

ჟველაყაი 59,18 ყველა, სულყველა.

ჟვინთება ნ. ჩამოყვინთება.

ჟმაწვილი 18,17; 23,5 ახალგაზრდა.

ჟოლ ნ. ყოლიფერამდი, ყოლიფერი, ყოლკვირაში, ყოლიყაი, ყოლთვის.

ჟოლთვის 30,6; 37,28 ყოველთვის.

ჟოლიყაი 70,11 ყოველი კაცი, ყოველი ადამიანი.

ჟოლიფერამდი 10,14 ყველაფრით, ყოველმხრივ.

ჟოლიფერი, ყოვლიფერი 3,10; 31,15; 42,19 ყველაფერი.

ჟოლკვირაში 44,22 ყოველკვირაში.

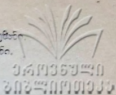
1. ჟოფნა 53,9; 54,8 ჟოფა.

2. ჟოფნა: გეყვენ 2,27 გეყოთ.

ჟუნჩი 30,16 ჟური, ჩუმი, უსიტყვო, უწყინარი ადამიანი.

შ

შა- (პრფერბია) შე- „თავს შამოგაკლავ“ 60,10; „შამოხედვასაც ვერ ვბედავ“ 60,18.

შავგრუმანი 12,23; 18,21; 18,22; 37,5 და სხვ. შავგრუმანი.
შავრიოზი 29,5; 29,16 მეტად შავი, ულამაზო ადამიანი.

შარა ნ. ქვეყნის შარა.

შაქრიხფერი 37,9.

შეართვია ნ. შერთვა.

შევართვიეთ ნ. შერთვა.

შემიჩვენა ნ. შეჩვენება.

შემოსტორცხნა ნ. ტორცხნა.

შენდა ნ.-და.

შენებურა 43,9 შენებურად.

შენიან ღედ-შამაშენიანა ნ. -იანა.

შენს გამეტი ნ. -გამეტი.

შერთვა: „ნენამ ძალათაი შე მ მ ა რ თ ვ ი ა შენი თავი“ 3,24. „შე-
მართვევინა...; შე მ მ ა რ თ ვ ი ე თ 4,5 შემართვევინეთ.

შეტუბა გაგება; „იქინეი ჩემი ყოფნა რომ შე ი ე ტ ყ ვ ე ნ“ 65,7
...რომ შეეტყოთ... რომ გაეგოთ; „შენ გულს აფერი შე უ უ ტ ყ -
ვ ი ა?“ 60,28 შენს გულს არაფერი უგვრძენია?... არაფერი
გაუგია?

შეურაცყოფა 64,4 შეურაცხყოფა.

შეფერება 53,10 შეგუება; „შენი კაი ქალობა იგი იქნება, მეითმინო
და შე უ უ ფ ე რ ი“ 54,6 „შეუგუო.

შეფურთხვა შეფურთხება; შე ა ფ უ რ თ ხ ა ვ ე ნ 1,20 შეაფურთ-
ხებენ.

შექნა გულისხ ნ. გულის შექნა.

შეჩვენება შექულება; „ყველამ შე მ ი ჩ ე ვ ე ნ ა“ 56,29 ყველამ შემიძულა.

შეწევა შეწევნა, დახმარება; „შ ე ე წ ი ე თ ნადათ ღედა-შვილმა
ერთმანეთს“ 3,16. ამბობენ: „ნ ა დ ი შე ი წ ი ა“ ო.

შეხთობა შეხედობა, შეხვედრა; შე ხ თ ე ბ ა 30,6 შეხვედება.

შეჯერება დაკმაყოფილება; „რაც უნდა მეინდომო, რაც უნდა აამო,
აგინის გულს მაინც ვერ შე ა ჯ ე რ ე ბ“ ო 36,19.

-შიგნით -ში: ცოტა ხანშიგნით 50,14 ცოტა ხანში; ერთკვირშიგნით,
ორღლეშიგნით და სხვ.

შით, შ ი დ 48,16; 70,8; 72,27 შიგ.

შინაყმა 10,28 ბატონის სახლში მოსამსახურე ყმა.

შინჯვა 48,10 სინჯვა.

შონა შონა; ი შ თ ნ ი დ ი 4,1 იშოვიდი; ვ ი შ თ ნ ე თ 10,13 ვი-
შოვეთ; ვ ი შ თ ნ ო 40,6 ვიშოვო.

შრომა 43,11 შერება.

შუამავალი 8,15; 8,17 და სხვ. მაქანკალი.

შურება (სრ. სახ. და შ შ რ ე ბ ა) დანაწება: „სურ მან მშ უქს, სული“ 41,22 სული არ შენაწება. სული.

შუტყვია ნ. შეტყობა.

ჩ

ჩამოყვინაება მჯდომარის ან მდგომარის თვლება, ჩამოძინება; „ესე ტყული ჩ ა მ ო მ ე ყ ე ნ თ ა“ 35,18 ჩამთვლიმა.

ჩამუვალ 46,8 ჩამოვალ.

ჩაქცევა (ს ი ს ხ ლ ი ს ა) ცოდვის დადება; „რას შერჩოდი, მამიდავ, რომ ჩ ე ი ქ ც ი ე ჩ ე მი ს ი ს ხ ლ ი“ 19,26... რომ დაიდვ ჩემი ცოდვა კისერზე.

ჩაწყვიდა ე ნ ი ს ა ე ნ ის ჩ ა ვ ა რ დ ნ ა, გაჩუვება, ხმის არ ამოდება; „ასე გველსავით გარისინდება და ჩ ე ი წ ყ ე ე დ ს ე ნ ა ს“ 36,26.

ჩაჭრა ჩ ა ვ ა რ დ ნ ა, გაბმა რ ა შ ი მ ე, წ ა გ ე ბ ა საქმეში: „ჩ ე ვ ი ტ ვ რ ი ე რ ი კ ა ც ი, ი ვ ი ა“ 27,9.

ჩემდა თავათ 61,22 ჩემთავად, ჩემი მხრივ.

ჩემს გამეტი ნ. -გამეტი.

ჩივ: გ ი ჩ ი ვ ი 2,29 გეუბნები; მ ი ჩ ი ვ ა 3,9 მეუბნება; ჩ ი ე ი ა ნ 11,17 ამბობენ; რ ა ს ჩ ი ვ ი 53,13 რას ამბობ.

ჩუმათაი 43,22 ჩუმად.

ჩქაროდა 48,16 ჩქარობდა, იჩქაროდა.

ც

ცავ ნ. ციკაი.

ცეხლი 36,27 ცეცხლი. ნ. გაცეხლება.

ცთაი 31,20 ცდა.

ციცაი 10,23; 11,21 და სხვ. ქალიშვილი, გოგო; ც ი ც ა ვ 4,3; 10,18; 65,1 (წოდ.) გოგოვ. წოდებითში ზოგჯერ კარგავს წინა მარცვალს: „რ ა ი ყ ო, ც ა ვ?“ 35,9 რ ა ი ყ ო, გოგოვ?.

ცლა: მ ა ც ა თ 27,9 დამაცადეთ.

ცოლყოფილი ნაცოლევი; „ოსიკელაის ცოლყოფილმა თამარამ“ 29,7.

ცოცხლითაი 43,22 ცოცხლად.

ცრუ ნ. ცრუობა.

ცრუობა 45,13; 61,7; 70,11 სიცრუე.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ძალათი 3,24; ძ ა ლ ი თ ა ი 43,14 ძალად.

ძალითაი ნ. ძალათაი.

ძალუანი, ძ ა ლ ო ვ ა ნ ი 3,1; 14,9; 18,25 ძალიანი.

ძალუვან 11,16 ძალიან.

ძალღი ნ. ბერძალღი, აძალღება.

ძეგლი 1. რისაზე ხსოვნის აღსანიშნავად დადგმული ქვა (ჩვეულ წარწერაიანი); 2. საფლავის ქვა; 3 (გადატ.) სახელი: „მაგრამ ვაჟკაცობის სახელი მაინც დარჩენოდა და ესეც დიდ ძეგლად მიიჩნდა ხალიკას“ 11,9.

ძმაი 15,10 ძმა.

ძმისული 15,11 ძმისწული.

ძულეობა: ვ ხ უ ლ ვ ა რ 60,24 (ლეხთულვარ) ვსტულვარ.

ფ

წაიშალა ხელი ნ. წაშლა ხელისა.

წაკიდება 3,26; 33,6 წაჩხუბება.

წამოგება წამოცმევა: „ბეჭედი თითზე წ ა მ ო უ გ ო“ 22,22.

წამოწიდება (გულზე) არევა გულისა; „გულზე წ ა მ ო მ ა ხ ი ღ ე ბ დ ა და ველარ დავეღედი“ 56,17.

წამხთარი 31,27 წამხდარი.

წატანება გატანება, გაყოლება: „გახვია ქანაღდში და წ ა ა ტ ა ნ ა დ ე დამისს“ 43,30.

წაყოფა ხ ე ლ ი ს ა: „უნდოდა ყველგან ხელი წ ა ე ყ ო და მიხმარებოდა“ 16,27 უნდოდა ყველაფრისათვის ხელი შეეელო და მიხმარებოდა. იტყვიან: წ ა უ ყ ო ხ ე ლ ი, ე. ი. დაეხმარა.

წაშლა ხ ე ლ ი ს ა ხელის მიყოფა (იტყვიან: ცემაზე; ქერდობაზე, გინებაზე) „წ ა ი შ ა ლ ა ჯერანმა ხელი ცოლზე საცემრად“ 67,17.

წვიოდე 2,27; 3,1 წავიდე.

წვევა, წ ო ვ ა: „ჩემი მეზობლები, და მოკეთე ყველაი ვ ა წ ვ ი ე“ 17,20; ა წ ო ვ ს ა წვევს, იწვევს.

წვრილშვილი 11,13 ბატარა შვილები მრავალად.

წვრიმალნობა 32,6 წვრილმანობა.

წწნელი 5,14 წწნელი (ლობის სალობი ნორჩი მცენარე, ან წვრილი ტოტი ხისა).

შინდათ პატროსნად: „იმისთანაი ეშმაკური თვალები, კარგად შინ-
დათ ვერ შეინახავს თავსო“ 6,18.

წრიხი 21,6 წიხლი.

წუხარიან 53,23 წუხან.

წუხელის, წუხელა 43,28; 44,13 წუხელ.

წყალ-მოღენილი (თვალეებზე): „დიდხანს უნხერდა კოწიას თვალეებზე
წყალ-მოღენილი“ 41,10... წყლიანი თვალეებით.

წყენა: სწყენენ 40,19 სწყინთ; მწყენს, მწყინობს მწყინს.

წყვედა ნ. ჩაწყვედა.

წყლომა ნ. გაწყლომა.

წული ნ. ძმისული.

წუნობს ნ. დაწუნება.

წულა 48,6 ჩუსტი.

ჰ

ქარტალი ნ. ენაქარტალა.

ქაქა 15,25 თირკმელი.

1. ქირვა (თვალისა) ქერა: „უქირვენ თვალი“ 42,8 უქირავთ თვალი.

2. ქირვა ნ. დაქირვა.

ქირიხუფალი 8,11 პატრონი, შინაური, თვისი; საქირისუფლო
გათხოვ. ქალის ნათესაეები (ნათესაობა).

ქისკარი 1,13; 17,12 კიშკარი.

კუხვა წუხვა, შეკუხვნა: „აბა, ამიზა იყო, რომე მე და ნენას წამლა-
უწუმ გვიკუხვადი წარბებს!“ 38,2.

კუხვა ნ. დაკუხვა.

ხ

ხანშიგნით ნ. შიგნით.

ხანში შესული 15,27 ხნიერი.

ხარჩვა ნ. მოხარჩვა.

ხარჩო ნ. სახარჩო.

ხასანბეგურაი 41,7 ერთნაირი სიმღერაა გურია-აკარაში.

ხატავერი 13,5 ტრელ-ზოლგება კატა. აგრეთვე: ხატაურაი (კატა)
[ხატაეთიდან?].

ხელ ნ. ხელად.

ხელად: ა მ ხ ე ლ ა დ 34,25; 48,1 სმ ჯერობაზე, ამ დროსთვის, на
этот раз.

ხელათ შო ნ ა თ ა ვ ი ს ა ნ. თავის ხელათ შონაშვილი

1 ხელი უფლება: „რა ხელი გაქ!“ 2,14 რა უფლება გაქვს?, რას ერჩი?

2 ხელი: „ე რ თ ი ხ ე ლ ი დოგინის წყობილება“ 31,2.

ხელის გაწყობა 40,7 ხელის გამართვა; „ერთი გროშითაც ვერ გაიწყობ
ხელი“ 40,3.

1. ხელი წაეყო ნ. წაყოფა ხელისა.

2. ხელის წაშლა ნ. წაშლა ხელისა.

ხვარამზე 7,8 ქალის სახელია.

ხვაშიადი 59,1 საიდუმლო, დაფარული.

ხველიანი 72,26 „ქლექიანი“ (ეგნ. ნინ.).

ხვითქი ახალგაზრდა, ნორჩი, შეთქვირებული: „ერთი ხვითქი ციციო
გამომინახე, ხვითქიო“ 42,27. (ნ. დახვითქინებული).

ხვითქინი ნ. დახვითქინებული.

1. ხომა ხედომა ნ. მიხთენა.

2. ხომა ხედომა ნ. შეხთომა.

ხმაი 7,11 და სხვ. ხმა.

ხმოზა ნ. გახმოზა, მოხმოზა.

ხო 13,2 ჰო.

ხოთო ქუა გესლთ მკურნალი (საბა). ნ. მეხუთოვ.

ჯ

ჯანცი ნ. აჯანყება.

ჯგომვა 30,14 ამაცობით, ყოყოობით წელში გამართვა; ტომვა, გა-
ტიმვა.

ჯდომა (დაჯდომა) „...ოჯახის მოწყობა დიდ შრომად უჯდა“ 5,18
...ეჯდა.

-ჯელ -ჯერ; ე რ თ ე ე ლ 11,2; 31,23; ა ს ე ე ლ 47,27 დასხვ.

ჯერე 25,7; 29,26 ჯერ.

ჯინი 33,24 ეინი, ჯიბრი.

ჯიქია (?) ნ. საჯიქიო.

ჯილა თავსარტობი. აქიდან: „იდგა ქალებში ჯ ი ლ ა ს ა ვ ი თ“ 29,12
იდგა სწორად, მოხდენილად; „სახტარზე რომ ჯ ი ლ ა ს ა ვ ი თ
იჯგიმებიან“ 30,14.

შეცნობათა გასწორება

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

გვ.	სტრ.	არის	უნდა იყოს
2,	4	ვზეთი	აგეთი
—,	22	ბიძაშვილსავეით?	ბიძიშვილსავეით?
9,	3	მაინცი მის	მაინც იმის
10,	16	შეგვხვებება	შეგვხვებება
11,	24	ათხოვნიეთ	ათხოვნიეთ
12,	1	შენ	შენს
15,	1	გამოგვცადე,	გამოქცადე,
—,	29	რამდენიმე	რამდენიმე
17,	29	ილაცამე	ვილაცამ
18,	29	მაინცდამაინც	მაინცადამაინც
21,	5	ზხის-უნაზავი	ზხის-უნაზავი
—,	23	დავხვებებით	დავხვებით
22,	6	თვითონ	თითონ
23,	19	სადღეგრძელოს	სადღეგრძელოს
25,	25	დედასი	დედას
—,	26	და,	დაი
26,	6	მწარედ	მწარეთვე
45,	25	ამასთან	მასთან
50,	9	დაუსავედა დაუსავედა	დაუსავედა
53,	20	ასია	ასეია
55,	19	კარგათ	კარქათ
56,	12	ველარგაგებდე	ველარ გაგებდე
60,	15	ლაპარაკი	ლაპარიკი
88,	3	მოტყუებაო“	მიტყუებაო“
89,	32	გასაკვირიველი,	გასაკვირველი,
94,	26	დაშალა.	დაშლა“
96,	13	თავისუფლებს	თავისუფლების

საქართველო
ენციკლოპედია

შ ი ნ ა ა რ ს ი

წინასიტყვაობა (ა. შანიძისა)	III
პ ა რ ტ ა ხ ი	1
შენიშვნები (ქ. ლომთათიძისა)	74
ლექსიკონი (ქ. ლომთათიძისა)	85
შეცთომათა გასწორება	118

ბიბლიოთეკა

პარლამენტის პარლამული ბიბლიოთეკა

K 12.659/2